

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Analýza verbální komunikace ve výuce odborných předmětů na střední škole

Vypracovala: Ilona Straková
Vedoucí práce: PhDr. Iva Žlábková, Ph.D.

České Budějovice 2015

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně, pouze s použitím literatury uvedené v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG, provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb., zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátu.

V Kaplici, 15. dubna 2015

.....

Ilona Straková

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji především vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Ivě Žlábkové, Ph.D. z pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích za odborné vedení této práce, podněty, připomínky, cenné rady a celkové vedení této bakalářské práce.

Zároveň děkuji učitelům, žákům a vedení školy G, SOŠE a SOU Kaplice za možnost provedení výzkumu ve výuce, umožnění videonahrávek z vyučovacích hodin odborných předmětů, za čas a trpělivost při vyplňování dotazníků a umožnění použití tohoto výzkumu pro vypracování praktické části této bakalářské práce.

Velké díky patří mé rodině za obrovskou podporu a pochopení.

ANOTACE

Bakalářská práce předkládá námět na dlouhodobější pozorování verbální komunikace ve výuce odborných předmětů. Teoretická část charakterizuje pedagogickou komunikaci se zaměřením na verbální komunikaci ve vztahu k vyučovacím metodám a organizačním formám vyučování využívaných při výuce na střední škole. Navazuje část výzkumná, která se zaměřuje velmi autenticky na průběh verbální komunikace přímo ve výuce odborných předmětů. Hlavním zdrojem výzkumu je videozáznam z konkrétních vyučovacích hodin v návaznosti na pozorování jednotlivých aspektů, forem a výskytu četnosti verbální komunikace učitelů a žáků. Nahlédnutí přímo do děje vyučovací hodiny je velkou inspirací a sebereflexí nejen pro mě samotnou, ale i pro učitele kolegy. Celkový pohled ve výzkumné části dotváří dotazníky pro učitele a žáky, kteří ještě v písemné formě vyplňují své názory a hodnocení na verbální komunikaci odborných předmětů. Osobní kontakt s učiteli a žáky střední školy přímo ve výuce mi přinesl aktuální pohled na danou problematiku mé bakalářské práce.

KLÍČOVÁ SLOVA

Pedagogická komunikace, edukační proces, komunikační a kognitivní proces, pedagogická interakce, komunikativní pedagogika, komunikační aktivity.

ANNOTATION

This bachelor thesis deals with the theme of long term observation of verbal communication in the education process of professional subjects. It's theoretical part characterizes the pedagogic communication with a view to verbal communication in relation to education methods and organizational forms of education used in the education process at secondary school. Later follows the experimental part, which is authentically concerned with process of verbal communication directly in the education process of professional subjects. The main source of the experiment is the video-record from particular classes in concurrence of observation of particular aspects, forms and percentage of occurrence of verbal communication between the teacher and the students. Having the video record of the class brings a great advantage and is a big inspiration and self-reflection not only for myself, but also for the fellow teachers and the students. The overall picture from the experimental part is completed by the questionnaires for teachers and students, who in the written form express their opinions and evaluation of the verbal communication in the professional subjects classes. The personal contact with the teachers and students directly within the classes at the secondary school brought me the actual insight at the particular topic of my bachelors thesis topic.

KEY WORDS

Pedagogical communication, education process, communication and cognitive process, pedagogical interaction, communicative pedagogy, communication activities.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 VYMEZENÍ POJMU PEDAGOGICKÁ KOMUNIKACE.....	11
1.1 Zásady pedagogické komunikace.....	12
1.2 Pravidla pedagogické komunikace.....	13
1.3 Pedagogická interakce a komunikace jako součást sociální kompetence.....	14
1.4 Funkce komunikování a motivace k němu.....	16
1.5 Výchovně-vzdělávací cíle pedagogické komunikace.....	17
1.6 Vliv prostředí, atmosféry a klima na pedagogickou komunikaci.....	18
1.7 Působení organizační formy a vyučovací metody na pedagogickou komunikaci.....	19
2 VERBÁLNÍ KOMUNIKACE VE VYUČOVÁNÍ.....	21
2.1 Přístupy využívané při výzkumu edukace ve třídě.....	22
2.2 Poznanky z komunikačních aktivit ve vyučování na středních školách.....	24
2.3 Komunikační ostýchavost.....	25
2.4 Časová hlediska verbální komunikace.....	26
2.5 Struktury verbální komunikace.....	27
2.6 Učitelovo otázky a navození rozpravy ve třídě.....	27
2.7 Nelegální a nevhodná komunikace při vyučovací hodině.....	29
2.8 Zdravá a pozitivní komunikace ve vyučovací hodině.....	29
3 VIDEOZÁZNAM JAKO PROSTŘEDEK OBJEKTIVIZACE REFLEXE	
A SEBEREFLEXE KOMUNIKATIVNÍCH DOVEDNOSTÍ.....	31
3.1 Užití komunikačních dovedností.....	32
3.2 Užití slovního hodnocení ve vyučovací hodině.....	33
3.3 Koncepce komunikativní didaktiky.....	35
II. EMPIRICKÁ ČÁST.....	36
1 CÍLE VÝZKUMU.....	36
1.1 Charakteristika výzkumu a výzkumných metod.....	37
1.2 Zvolené výzkumné metody.....	39
1.3 Deskripce zkoumaného vzorku.....	40
2 VYHODNOCENÍ A INTERPRETACE VÝZKUMU.....	41
2.1 Analýza první videonahrávky.....	41
2.2 Analýza druhé videonahrávky.....	43
2.3 Analýza třetí videonahrávky.....	46
2.4 Analýza čtvrté videonahrávky.....	48
2.5 Analýza páté videonahrávky.....	51
2.6 Analýza šesté videonahrávky.....	53
2.7 Shrnutí.....	55
3 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKŮ PRO ŽÁKY.....	56
3.1 Otázka č. 1.....	56
3.2 Otázka č. 2.....	57
3.3 Otázka č. 3.....	57
3.4 Otázka č. 4.....	58
3.5 Otázka č. 5.....	59
3.6 Otázka č. 6.....	60
3.7 Otázka č. 7.....	60
3.8 Otázka č. 8.....	62
3.9 Shrnutí.....	62
4 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKŮ PRO UČITELE.....	64

4.1 Otázka č. 1.....	64
4.2 Otázka č. 2.....	65
4.3 Otázka č. 3.....	65
4.4 Otázka č. 4.....	66
4.5 Otázka č. 5.....	67
4.6 Otázka č. 6.....	68
4.7 Otázka č. 7.....	69
4.8 Otázka č. 8.....	70
4.9 Shrnutí.....	70
ZÁVĚR.....	72
SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY.....	75
SEZNAM PŘÍLOH.....	77
Příloha 1 Žádost o umožnění videonahrávek a dotazníhového šetření.....	78
Příloha 2 Pozorovací arch.....	79
Příloha 3 Dotazník pro žáka.....	80
Příloha 4 Dotazník pro učitele.....	82
Příloha 5 Tabulka analyzovaných tříd a učitelů.....	84
Příloha 6 Přepisy videonahrávek.....	85

ÚVOD

Komunikaci v pedagogickém pojetí je potřeba chápat jako nástroj a základní prostředek k uskutečňování výchovy a vzdělání na školách. V podobě verbálních a neverbálních projevů učitelů a žáků dochází k realizaci vytýčených cílů a obsahů edukačního procesu za pomoci zvolených vyučovacích metod a organizačních forem.

Téma je pro mě velice podnětné nejen z osobního pohledu, ale především z pohledu pedagogického. Pracuji jako učitelka odborných předmětů pro obor Kuchař – číšník na Gymnáziu, Střední odborné škole ekonomické a Středním odborném učilišti v Kaplici. V mé bakalářské práci jsem se zaměřila na analýzu verbální komunikace ve výuce odborných předmětů – toto téma je mi velmi blízké a ráda bych pronikla hlouběji v poznání této sociální interakce mezi učiteli a žáky. Dá se říci, že na průběhu komunikace ve vyučování většina věcí, které se v hodině odehrávají „stojí“ a „padá“. Komunikační dovednost si dovoluji označit jako základ a velmi důležitou součást pedagogické kompetence.

Práce má teoreticko-empirický charakter. Teoretická část má za úkol poskytovat znalosti z odborné literatury, v níž chci srovnat názory z více pohledů a tím obohatit práci a zajistit podklad pro část empirickou. Z autorů, které využiji v teoretické části jmenujme například J. Průchu, A. Nelešovskou, Z. Vybírala, A. Vališovou a H. Kasíkovou, J. Mareše a J. Křivohlavého, J. Skalkovou a další. V teoretické části najdeme tři kapitoly od definice a vymezení pojmu pedagogické komunikace, zásad a pravidel komunikace, pedagogické interakce, výchovně vzdělávacích cílů pedagogické komunikace a vlivu organizační formy a vyučovacích metody na pedagogickou komunikaci. Dále pak vymezení verbální komunikace ve vyučování, poznatky z komunikačních aktivit žáků ve vyučování na středních školách a strukturu verbální komunikace. Poslední kapitola teoretické části popisuje obecné hledisko využitelnosti videozáznamu jako prostředku objektivizace reflexe a sebereflexe komunikačních dovedností a koncepci komunikativní didaktiky.

Empirická část využije teoretických poznatků z první části k provedení výzkumu verbální komunikace ve výuce odborných předmětů na střední škole. Pro výzkumnou část jsem zvolila Gymnázium, Střední odbornou školu ekonomickou a Střední odborné učiliště Kaplice, kde také působím jako učitelka odborných předmětů. Pedagogickou komunikaci pojmám jako sociální kompetenci a jako pedagogickou komunikaci mezi

učiteli a žáky s ohledem na používané vyučovací metody a organizační formy výuky. Jak komunikace reálně probíhá, jak komunikují učitelé a jak se do komunikace zapojují žáci je cílem empirické části. Abych se nejvíce přiblížila reálnému pohledu na verbální komunikaci ve výuce odborných předmětů půjdu ve výzkumu kvalitativní cestou. Bude provedeno pozorování šesti vyučovacích hodin, budou pořízeny videonahrávky těchto hodin, bude vyplněn pozorovací arch k těmto hodinám, bude vytvořen přepis hodin a následně konkrétní analýza verbální komunikace každé z této vyučovací hodiny. Výzkumnou část budou dotvářet dotazníky pro žáky a dotazníky pro učitele na jejich názory a postoje k verbální komunikaci ve výuce odborných předmětů. Pozorování bude doplněno dotazováním učitelů a žáků, kteří byli pozorováni.

Cílem práce je zjistit aktuální stav verbální komunikace ve výuce odborných předmětů na střední škole a provést případovou studii pro další rozvoj komunikačních dovedností učitelů i žáků.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ POJMU PEDAGOGICKÁ KOMUNIKACE

V první části jsem se zaměřila na vymezení pojmu pedagogické komunikace, která je chápána jako zvláštní případ sociální komunikace, jejímž prostřednictvím vychováváme a vzděláváme, je zaměřena na dosažení pedagogických cílů.

Pedagogická komunikace je výměna informací mezi účastníky výchovně-vzdělávacího procesu, řídí se osobitými pravidly, které určují pravomoce jejich účastníků. A. Nelešovská¹ uvádí ve své knize: „Komunikaci je nutné chápat jako základní prostředek uskutečňování výchovy a vzdělávání, který umožňuje zprostředkovaně v podobě verbálních a neverbálních projevů učitelů a žáků realizaci zvolených cílů, obsahu, metod a forem jako prvků vyučovacího procesu.“ Dále píše: „Komunikaci rozumíme přenos informací, myšlenek, pocitů atd. od jednoho člověka k druhému, resp. skupině lidí, uskutečňovaných pomocí symbolů (znaků) umožňujících přetváření poznatků a dorozumění mezi lidmi.“

V každém edukačním procesu jsou sdělovány nějaké informace. Ve školním vyučování se tyto informace sdělují hlavně prostřednictvím verbálních projevů. V české literatuře se označuje komunikace při vyučování termínem pedagogická komunikace. „Řídí se specifickými pravidly, která určují pravomoce jejich účastníků, informace jsou zprostředkovány verbálně a neverbálně, má prostorové a časové dimenze, výměna informací mezi účastníky procesu slouží k dosahování výchovně-vzdělávacích cílů“ vysvětluje J. Průcha.²

J. Skalková³ uvádí ve své publikaci, jak těsně jsou komunikační a kognitivní procesy spjaty a vzájemně se prostupují a ovlivňují. V souvislosti se vzrůstajícími úkoly školy, dimenze komunikativní vystupuje do popředí. J. Skalková píše: „Analýza komunikativní dimenze vyučování znamená obracet pozornost k tematice mezilidských vztahů v procesu vyučování, k interakci učitelů a žáků i žáků mezi sebou.“

¹ Srov. NELEŠOVSKÁ, A. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*, s. 26.

² Srov. PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*, s. 314.

³ Srov. SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*, s. 170.

1.1 Zásady pedagogické komunikace

V pedagogické komunikaci jde o dvousměrný proces. A. Nelešovská⁴ říká, že v pedagogické komunikaci dochází k výměně informací a uvádí, že účastníci komunikují buď o nějakých faktech nebo vyjadřují svoje stanoviska, názory, svoje přání či pokyny. A. Nelešovská pedagogickou komunikaci přirovnává k ping-pongu a píše: „Jde o dávání a brání. Neshrábněte míček. Střídejte se. Ať je míč v pohybu.“ Bez komunikace žáka s učitelem by se učitel nemohl dozvědět, zda se žák něčemu naučil, nebo zda pochopil výklad. Chyběla by mu kontrola žákovy práce a zpětná vazba. Dále koncipuje A. Nelešovská pedagogickou komunikaci v pěti bodech:

- *Princip kooperace – spolupracuj s partnery.*
- *Maxima kvantity – řekni dost, ale neříkej více, než je nezbytné, ať je tvé sdělení informativní, ale zároveň nejúspornější.*
- *Maxima kvality – nelži, neříkej nic, pro co nemáš dostatek důkazů.*
- *Maxima relevance – řekni to, co je v daný moment důležité a vhodné vzhledem k tématu, cílů, účastníkům.*
- *Maxima způsobu – vyjadřuj se jasně, srozumitelně, přesně, jednoznačně.*

Podobné myšlenky již vyslovil už náš pedagog, myslitel, filosof J. A. Komenský. Jeho úvaha navíc nese noblesu doby, ve které vznikala:

„Řeč nechť souhlasí s rozumem jak mluvícího, tak naslouchajícího. Mluvícího, aby nevyjadřoval něco jiného, než cítí, poslouchajícího, aby se to hodilo k jeho chápavosti. Jinak budeš mluvit marně. Řeč nechť se shoduje s okolnostmi, kdo, co, proč, kdy, kde mluví, neboť kdo má mnoho vykonat, musí mluvit málo, kde není dost času, nesmí být řeč rozvláčná. Nemluv vše, co bys mohl nebo co víš, ale jen to, co prospívá. Prázdné nádoby duní. Je lépe neříci sto věcí, jež by měly být řečeny, než říci jednu, jenž by měla být zamlčena.“ uvádí ve své knize A. Nelešovská.⁵

⁴ Srov. NELEŠOVSKÁ, A. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*, s. 27.

⁵ Srov. Tamtéž, s. 28.

1.2 Pravidla pedagogické komunikace

A. Nelešovská⁶ ve své knize popisuje, jak průběh pedagogické komunikace je do značné míry ovlivněn tím, jaká jsou ustanovena pravidla, podle nichž se komunikuje. Pod pojmem pravidla se ukrývá více než jen klasický školní řád, který je povinnou součástí každé školy. „Pravidla chování ve třídě jsou formální prohlášení, v nichž jsou žáci seznámeni s všeobecnými pokyny ohledně vyžadovaného a zakázaného chování.“

Uvádí tři skupiny, které formulují komunikační pravidla:

- *škola,*
- *daná společnost a*
- *výsledek složitého procesu střetu zájmů mezi učitelem a žáky.*

Problém pravidel školy – školního řádu spočívá v množství pravidel a povinností, které si žáci nechtějí a ani nemohou pamatovat.

Pravidla daná společností se nemusí jevit jako významná, ale zkušený pedagog dokáže rozpoznat i jemné rozdíly v chování žáků daných odlišnou kulturou, náboženským přesvědčením apod.

Pravidla, která jsou dána výsledkem procesu střetu zájmů mezi učitelem a žáky se dlouho a složitě vyvíjejí. Záleží na autoritě učitele, na jeho nárocích a požadavcích, které vůči žákům má, ale i na žácích samotných.

Také vymezení a počet pravidel je složitou a komplikovanou záležitostí. A. Nelešovská⁷ píše – v zásadě lze vymezit tři způsoby, jak pravidla vytvářet:

- *Pravidla stanoví učitel.*
- *O pravidlech rozhodují žáci.*
- *Žáci vytvářejí pravidla společně s učitelem.*

Jedni učitelé se domnívají, že nejefektivnější je vytvářet pravidla za účasti žáků, jiní považují zodpovědného za stanovení pravidel výhradně učitele.

⁶ Srov. NELEŠOVSKÁ, A. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*, s. 30.

⁷ Srov. Tamtéž, s. 31.

A. Nelešovská⁸ uvádí: „Pokud je počet pravidel příliš velký, ztrácí svou funkčnost, žáci se podle nich nechovají a nedodržují je.“ Pro užívání menšího počtu pravidel udává tyto důvody:

- *Málo pravidel se lépe zapamatuje.*
- *Jednotlivé pravidlo se bude jevit jako důležité.*
- *Funkční pravidla apelují a vedou žáky, aby přemýšleli o svém chování.*
- *Funkční pravidla soustřeďují pozornost na účelné chování než na nefunkční formality.*

A proč pravidla zavádíme? A. Nelešovská uvádí, že pravidla by měla být: „založena na pohnutkách výchovných, bezpečnostních a morálních, neměla by vycházet z povahy či osobních sklonů.“ A dále píše, že pravidla plní několik účelů:

- *Maximalizují spolupracující chování a minimalizují chování nespolupracující, rušivé.*
- *Zajišťují bezpečnost a pohodlnost učebního prostředí.*
- *Zamezují rušení ostatních tříd a lidí mimo učebnu.*
- *Udržují přijatelnou úroveň slušnosti mezi žáky, zaměstnanci školy a návštěvníky školy.*

1.3 Pedagogická interakce a komunikace jako součást sociální kompetence

Problematika pedagogické interakce se stává stále více středem pozornosti odborníků, především z oblasti sociální psychologie, pedagogické psychologie a pedagogiky. Pod pojmem pedagogická interakce budeme chápat vzájemné působení dvou nebo více subjektů v průběhu výchovně-vzdělávacího procesu. Do této interakce vstupuje celá řada činitelů, nejen působení učitelů na žáky, ale i působení rodičů na děti a dětí navzájem, píše A. Vališová.⁹

Vztah pedagogické interakce a komunikace má širší sociálně-psychologické souvislosti. Od svého narození se pohybujeme mezi lidmi, kteří na nás působí. Toto působení se neuskutečňuje odděleně, ale v jednotě komplexů. Mezi společenským

⁸ Srov. NELEŠOVSKÁ, A. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*, s. 31.

⁹ Srov. VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. *Pedagogika pro učitele*, s. 225-226.

prostředím a jednotlivcem se uskutečňuje sociální styk, jež má tři základní složky, jak píše A. Vališová:¹⁰

- **Sociální percepce** (vnímání a poznávání světa kolem nás, v pedagogickém prostředí například způsob, jak učitel vnímá žáky a žák učitele, jak vidí ředitel učitele, jak vnímají rodiče učitele atd.).
- **Sociální interakce** (souhrn působení, styku mezi jednotlivcem a jeho sociálním prostředím, kooperace, soupeření, vzájemná pomoc, soutěžení i hra, působení může být jednostranné nebo oboustranné).
- **Sociální komunikace** (účastníci si již něco sdělují, je prostředkem interakce, lidé se navzájem dorozumívají).

V současné pedagogice je velký důraz kladen na komunikativní pojetí výuky ve škole i v rodině. Komunikativní pedagogika klade velký důraz i na rozvoj prožitkové stránky osobnosti dítěte. Jaké faktory pedagogickou komunikaci limitují, uvádí A. Vališová:¹¹

- *Prostorové omezení pedagogické komunikace.*
- *Časová limitovanost.*
- *Vymezení obsahu a programu komunikace.*
- *Vymezení pedagogické komunikace pravidly chování.*
- *Vliv prostorového rozmístění žáků na pedagogickou komunikaci.*
- *Vliv vyučovací metody na pedagogickou komunikaci.*
- *Pedagogická komunikace je limitována organizační formou výuky.*
- *Vliv asymetrie sociálních rolí na pedagogickou komunikaci.*
- *Vliv jazykové bariéry v případě nedostatečného osvojení vyučovacího jazyka.*

Uvedeným limitujícím faktorům komunikace se snaží současná škola čelit používáním aktivizujících forem a metod výuky, respektováním osobnosti dítěte jako samostatné bytosti, která má nárok na vlastní názor, má právo i prostor projevit se, říci svůj pocit či argument.

¹⁰ Srov. VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. *Pedagogika pro učitele*, s. 226.

¹¹ Srov. Tamtéž, s. 227-228.

Co vše si pedagogickou komunikací sdělujeme? A. Vališová¹² zdůrazňuje, že v pedagogické komunikaci si sdělujeme „něco“, „nějakým“ způsobem a sdělujeme to „někomu“. Co vše si můžeme sdělovat:

- **Především informace** (jde o kvalitu a rozsah informací).
- **Postoje** (k tomu co je nám sdělováno, k osobě, která nám naslouchá).
- **Emocionální vztahy** (neverbální druhy sdělování).
- **Žádost o potvrzení, akceptaci sebepojetí** (čekáme zpětnou vazbu, odpověď druhého).
- **Pravidla dalšího styku** (slovně i mimoslovně).

Pro výchovný proces jsou významné všechny uvedené prvky komunikace. Vzájemně se podmiňují a projevují ve způsobech verbální i neverbální komunikace.

1.4 Funkce komunikování a motivace k němu

Komunikace má zpravidla svůj účel a smysl, má funkci, kterou plní nebo chce splnit píše ve své publikaci Z. Vybíral.¹³ A uvádí, že každá komunikace plní jednu či více funkcí. Účelem a rovněž dopadem na příjemce dostává komunikace smysl.

Z. Vybíral uvádí pět hlavních funkcí komunikace:

- **informovat**
- **instruovat**
- **přesvědčit**
- **vyjednat, domluvit (se)**
- **pobavit – druhého, sebe**

Psychologická dovednost a taktika komunikujícího se soustředí na funkce 2 až 4. Ovlivnit lze samozřejmě také důsledným a vytrvalým naplňováním funkce informativní. Někteří komunikující se více zaměřují na formu než obsah, účelem jejich komunikace může být exhibice, upoutání pozornosti ke své osobě.

Můžeme tedy doplnit další dvě důležité funkce:

- **kontaktovat se**
- **předvést se, sebe-prezentace**

¹² Srov. VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. *Pedagogika pro učitele*, s. 228-229.

¹³ Srov. VYBÍRAL, Z. *Psychologie komunikace*, s. 31-32.

O motivaci je možné uvažovat jako o latentní, skryté funkci. Motivaci komunikovat má každý člověk. Má ji v různé intenzitě, která závisí na řadě okolností, co nás motivuje, abychom komunikovali uvádí Z. Vybíral:¹⁴

- *Motivace kognitivní.*
- *Motivace zjišťovací a orientační.*
- *Motivace sdružovací – potřeba bližšího kontaktu.*
- *Motivace sebepotvrzovací.*
- *Motivace adaptační – vyjevujeme svůj status, svou pozici v sociálním světě nebo svou profesní (životní) roli, řeč a vystupování přizpůsobujeme rolovým stereotypům, hrajeme komunikační hry – tím vším se sociálně integrujeme.*
- *Motivace „přesilová“ – z potřeby uplatnit se, upoutat pozornost.*
- *Motivace požitkářská – rozptýlit se, odpočinout, bavit se.*
- *Motivace existenciální – člověk uspokojuje smysl života, komunikujeme, abychom se udrželi psychicky zdraví a lidsky celiství.*
- *Další motivace jako vytvořit událost, zamluvit choulostivé téma apod.*

Je přirozené, že někdy nemáme chuť komunikovat, příčinou bývá emoční rozladěnost nebo kognitivní přesycenost, potřeba odpočinout si od kontaktů mají ti, kteří každodenně hovoří s řadou jiných lidí a navíc o nich musí přemýšlet, řešit mezilidské problémy: učitelé a učitelky, lékaři a lékařky, politici, úředníci, psychologové atd. Ovšem déletrvající sklon vyhýbat se jakýmkoli lidským kontaktům a vyprahnutí motivace komunikovat jsou známkou duševní abnormality.

1.5 Výchovně-vzdělávací cíle pedagogické komunikace

Ve školním prostředí nabývá pedagogická komunikace řadu podob. Jednotlivé cíle popisuje ve své knize J. Mareš a J. Křivohlavý.¹⁵ Jedna je oficiální, neboť její cíle, obsah i rozsah jsou určeny učebními osnovami, chování účastníků upravuje školní řád. Také ve škole probíhá komunikace učitelů se žáky před vyučováním, o přestávkách, po vyučování, komunikace při mimoškolní práci, zájmové činnosti atd. Všechny plní

¹⁴ Srov. VYBÍRAL, Z. *Psychologie komunikace*, s. 32-35.

¹⁵ Srov. MAREŠ, J., KŘIVOHLAVÝ, J. *Komunikace ve škole*, s. 28-30.

více či méně – *formativní funkci*. Pedagogická komunikace ve svých různých podobách slouží k výchovně-vzdělávacím cílům a plní pedagogické funkce. Co to však znamená? J. Mareš a J. Křivohlavý¹⁶ uvádějí ještě jeden pojem – *komunikační cíl*. *Výchovně-vzdělávací cíl* má širší, globálnější a hlavně určující charakter. *Komunikační cíl* je užší, konkrétnější, aktuální. Můžeme i říci, že výchovně vzdělávací cíl určuje celkovou strategii postupu, komunikační cíl pak dílčí taktické kroky. Výchovně-vzdělávací cíl bývá stanoven, komunikační cíl nebývá často vyjádřen, ale mění se s měnící se situací.

1.6 Vliv prostředí, atmosféry a klima na pedagogickou komunikaci

A. Nelešovská¹⁷ objasňuje tyto tři termíny, které výrazně ovlivňují sociální vztahy ve třídě, a tedy i pedagogickou komunikaci.

Prostředí kromě vybavení učebny a architektonického řešení místnosti, zahrnuje:

- *Hygienické aspekty* – osvětlení, vytápění, větrání.
- *Ergonomické aspekty* – velikost školního nábytku, jeho rozmístění, školní pomůcky.
- *Akustické aspekty* – hluk, šum, akustické vlastnosti učebny – ovlivňují žákovu pozornost.

Atmosféra vymezuje poměrně krátké časové trvání. Atmosféra třídy se může měnit během několika dnů, ale i během jedné hodiny. Například nejaktivněji se většinou žáci projevují v prvních hodinách a poslední hodiny žáci často „prospí“. Jiná atmosféra bude vládnout před písemnou prací, jiná po ní. Atmosféra se proměňuje v závislosti na učiteli, použité organizační formě, předmětu apod.

Klima ve třídě ukazuje jevy dlouhodobé, které jsou typické pro danou školní třídu a učitele a to po několik měsíců nebo let. Klima vytváří žáci, skupiny žáků ve třídě, žáci jednotlivci, všichni učitelé vyučující v dané třídě a učitelé jako jednotlivci.

¹⁶ Srov. MAREŠ, J., KŘIVOHLAVÝ, J. *Komunikace ve škole*, s. 29.

¹⁷ Srov. NELEŠOVSKÁ, A. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*, s. 40-41.

J. Skalková¹⁸ uvádí, že klima třídy a školy ukazuje vnímání, prožívání, také reagování na to, co se ve třídě a škole děje. Klima se týká nejen žáků a učitelů a jejich vztahů, ale také vztahů mezi učiteli, vedením školy, školní administrativou, týká se i vztahů s rodiči a prostředím v němž škola funguje.

Parametry komunikačního klimatu v prostředí českých škol uvádí A. Nelešovská¹⁹ jako dva typy komunikačního klimatu ve třídě:

- **Komunikační klima suportivní** - *vstřícné, podpůrné, účastníci se navzájem respektují, komunikují, názory a pocity si vyměňují otevřeně a jasně.*
- **Komunikační klima defenzivní** – *obránné, zde vznikají situace, kdy účastníci soupeří, neposlouchají se navzájem, skrývají své pocity a názory.*

1.7 Působení organizační formy a vyučovací metody na pedagogickou komunikaci

Na průběh pedagogické komunikace působí také zvolená organizační forma vyučovací hodiny a používaná vyučovací metoda.

J. Mareš, J. Křivohlavý²⁰ uvádí ve své publikaci: „Pokud jde o školní komunikaci, můžeme obecně říci, že volba organizační formy by měla odpovídat povaze úkolu, který má učitel se žáky splnit. Není-li možné ovlivnit organizační formu, je třeba zvolit vhodný soubor výchovných a vzdělávacích metod.“ Také uvádí, že formy s metodami, jeden typ komunikace usnadňují a jiný komplikují. Pokud ovšem například potřebujeme pohovořit s žáky o problémech, nebo výchovně pohovořit s jedním žákem, platí opačný vztah a měli bychom zvolit vhodnou organizační formu. J. Mareš, J. Křivohlavý mluví o třech základních formách vyučování:

- *Hromadné vyučování.*
- *Skupinové vyučování.*
- *Individualizované vyučování.*

¹⁸ Srov. SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*, s. 173

¹⁹ Srov. NELEŠOVSKÁ, A. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*, s. 41.

²⁰ Srov. MAREŠ, J., KŘIVOHLAVÝ, J. *Komunikace ve škole*, s. 38.

Blíže se dívají na možnosti a meze těchto komunikačních struktur J. Mareš, J. Křivohlavý²¹ a uvádí základní charakteristiky těchto forem vyučování včetně vyučovacích metod.

Hromadné vyučování a základní charakteristiky:

- obousměrná komunikace mezi učitelem a jedním žákem – 42% výskytu
- jednosměrná komunikace od učitele ke třídě – 30% výskytu
- jednosměrná komunikace od učitele k žákovi – 10% výskytu

Vyučovací metody při hromadném vyučování:

- motivační – vyprávění, demonstrace, podněcování žáků výzvou
- podání učiva – přednáška, vyprávění, popis, vysvětlování, demonstrování reálných materiálů, promítání, přehrávání

Rozhovor se třídou a používané metody:

- motivační – rozhovor, aktualizace obsahu, uvádění příkladů z praxe, ze zkušenosti žáků
- podání učiva – vyvozovací demonstrace, vycházka, pracovní nebo laboratorní metody, sokratovská metoda, heuristická metoda, problémové metody, beseda
- opakování a procvičování – opakovací rozhovor, ústní orientační zkoušení

Rozhovor se žákem před třídou a používané metody:

- procvičování učiva, klasické ústní zkoušení

Rozprava ve třídě a používané metody:

- heuristická metoda, problémová metoda, beseda, výchovný rozhovor

Skupinové vyučování a základní charakteristiky:

Vyučovací metody – metody podání učiva, problémové metody, projektové metody, pracovní metody, laboratorní práce, metody opakování a procvičování, motorický trénink, řešení výchovných problémů žakovského kolektivu.

Individualizované vyučování a základní charakteristiky:

Je historicky nejstarší vyučování, založené na osobním kontaktu učitele a žáka, na přímé mezilidské komunikaci. Jeden učitel se věnuje jednomu žákovi. V současné době se tato organizační forma využívá ve speciálních případech (práce s postiženým dítětem, výuka zvlášť nadaných žáků apod.).

²¹ Srov. MAREŠ, J., KŘIVOHLAVÝ, J. *Komunikace ve škole*, s. 39-48.

2 VERBÁLNÍ KOMUNIKACE VE VYUČOVÁNÍ

Ve školním vyučování jde především o předávání informací, k přenosu jsou nejvíce využívány mluvené verbální projevy. Řeč je nejpoužívanější a nejsrozumitelnější prostředek komunikace, je významným předpokladem pro „sdělování si“ a „dorozumění se“.

A. Vališová²² vymezuje verbální komunikaci na zvukovou, písemnou, případně jinou grafickou formu řeči. Uvádí, že řeč mluvená je také doprovázena různými paralingvistickými aspekty, jako je rychlost a plynulost řeči, zabarvení a tón hlasu, také délka projevu, různé přestávky a pauzy v řeči, přesnost projevu, kladení otázek a jejich zodpovídání a další. Verbální komunikace v interakci učitele a žáka, ve vyučovacím procesu, spolu s neverbálními projevy komunikace, se uplatňuje v monologu, dialogu, diskusi a různých modifikacích. Významný je rozhovor výukový, výzkumný, heuristický, problémový, diskuse panelová, brainstorming. Různé varianty mají svá obecně platná pravidla:

- *Nesnižujme důstojnost druhé strany.*
- *Dialog vyžaduje kázeň.*
- *Nesnažme se mít poslední slovo za každou cenu.*
- *Neutíkejme od tématu.*
- *Tvrzení bez důkazů nevydávajme za argument.*
- *Při hledání pravdy berme druhého jako partnera.*
- *Snažme se druhým porozumět.*

Dále A. Vališová²³ uvádí, jak dovednost vhodně se dotazovat, umět formulovat a klást otázky sehrává už před vstupem do učitelské profese mnoho faktorů, jako je obecná inteligence, jazyková vybavenost a umění formulace otázek, návazně pak pochopení obsahu učitelské profese. V praxi výuky je vhodné kombinovat typ otázek reproduktivních (založených na procesech paměti) a otázek produktivních (aktivujících myšlenkové činnosti). Ve vztahu k učební situaci můžeme otázky vymezit na vztahující se bezprostředně k učivu, otázky vztahující se k řízení určité učební situace, vztahující se k výchovným úkolům vyučování, k vytváření atmosféry a otázky osobní.

²² Srov. VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. *Pedagogika pro učitele*, s. 229.

²³ Srov. Tamtéž, s. 230-232.

Dále se v procesu řízení výuky uplatní podle svých funkcí otázky obsahující a zpřesňující, zpochybňující, návodné, rozhodovací a kontaktné.

Jaké další formy otázek lze využít? Z. Kolář²⁴ píše o možnosti využití otázek otevřených (více orientovány na rozvíjení a myšlení a samostatnosti) a otázek uzavřených. Uvádí požadavky, které bychom měli respektovat při tvorbě učebních otázek:

- *Správnost, přesnost, jednoznačnost.*
- *Srozumitelnost.*
- *Motivační a aktivizační aspekty.*
- *Vyloučení nefunkčních otázek.*
- *Logická a tematická linie.*
- *Funkčnost a smysluplnost.*

V pedagogické komunikaci má velký význam zpětná vazba. Tu vnímáme několika ukazateli – jako v úplném nebo částečném souhlase či nesouhlase, v jednoznačné, stručné, pozitivní či negativní odpovědi, zpětné vazbě doplněné vysvětlením, ve vyžádání dalších variant odpovědi nebo jako přechod k jinému tématu.

2.1 Přístupy využívané při výzkumu edukace ve třídě, jak spolu komunikují žáci a učitelé ve třídě

Odborně vyjadřuje terminologický systém ve své knize J. Průcha.²⁵ Termínem edukace/edukační proces označuje vše, co zahrnuje nějaké činnosti učení a vyučování a termínem vyučování označuje jednání vedoucí k vytváření učebních situací, sdělování poznatků, stimulování procesů myšlení a podporování osobnostního vývoje.

A jak se zkoumá vyučování z pohledu verbální komunikace ve třídě? Nejdříve si přiblížíme pojem reálné vyučování. Každý z nás ho zná z vlastního pohledu jako žáka, studenta a jistě na něj nahlížíme jinak, než z pohledu pedagoga odborníka. J. Průcha²⁶ vysvětluje, že optimální formou náhledu na vyučovací hodinu je videozáznam nebo zvukový záznam z běžné vyučovací hodiny na kterékoliv škole. Pro analýzu komunikace ve vyučování uvádí ve své knize úryvky záznamů pořízených ve třídách a následně přepsaných jako texty. Záznamy jsou pořízeny ze standardních

²⁴ Srov. KOLÁŘ, Z., VALIŠOVÁ A. *Analýza vyučování*, s. 196-197.

²⁵ Srov. PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*, s. 308-309.

²⁶ Srov. Tamtéž, s. 310.

škol, vyučujícími byly ženy-učitelky s delší praxí (11-23 let). Z textů jsou patrné odlišnosti verbální komunikace textu (A) v porovnání s textem (B). Oba texty ale ukazují, že komunikace ve vyučování se týká nejen předepsaného učiva, ale také obsahuje jinou komunikaci týkající se řídicích činností učitelů. J. Průcha²⁷ uvádí na základě těchto záznamů z vyučovacích hodin analýzu vlastností vyučování:

1. **Vyučování je sekvence určitých aktivit zúčastněných subjektů** – neboli vyučování je sociální interakce, zúčastnění na sebe vzájemně působí (učitel vykládá, píše, demonstruje, přechází po třídě atd. , žáci – i když třeba jen sedí a poslouchají, i to je druh aktivity).
2. **Vyučování je nemožné bez komunikace** – komunikace je převážně verbální a mluvená (učitelé a žáci hovoří), někdy je i verbální psaná (učitelé, častěji žáci píšou), nebo neverbální (pohyby rukou, hlavy, postoj atd.).
3. **Pro každé vyučování je charakteristické, že probíhá v časových úsecích** – vyučovací hodiny, dny, ale také uvnitř jednotlivých úseků, žáci se aktivně učí nebo jen pasivně přihlížejí (např. nefunguje výuková technika, nejsou připraveny pomůcky atd.), jde o tzv. **časové dimenze** vyučování.
4. **V každé vyučovací jednotce se edukační proces týká nějakého konkrétního obsahu** – jednotlivé vyučovací předměty, témata vyučování – **obsah vyučování** – je vymezen kurikulárními materiály.
5. **Vyučování ve školní třídě se uskutečňuje ve specifickém edukačním prostředí** – fyzickém (učebna a její vybavení) a psychosociálním (struktura sociální skupiny – žáci, učitel a vzájemné vztahy) – **klima vyučování** – které je důležitou determinantou každého vyučování.

V celku tyto jmenované vlastnosti na základě výzkumných poznatků charakterizují reálný obraz vyučování. Komplikace ovšem nastávají v kvalitativní mnohostrannosti vyučování, ale také objasňování se může uskutečňovat na základě různých pohledů.

J. Průcha²⁸ ve své publikaci říká, že vyučování lze registrovat a analyzovat dvěma přístupy:

1. **Objektivním, observačním způsobem** – výzkumný pracovník pozoruje a analyzuje vyučování pomocí přesných metod tak, aby nikterak neovlivňoval přirozený průběh vyučování.

²⁷ Srov. PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*, s. 311-312.

²⁸ Srov. Tamtéž, s. 312-313.

2. **Subjektivním, percepčním způsobem** – popis a vyhodnocení na základě výpovědí, které poskytují činitelé, kteří jsou vyučováni přímo zúčastněni (žáci, učitelé, příp. další), ti sdělují výzkumnému pracovníkovi jak vnímají a prožívají vyučování, svá zklamání, očekávání, přání – ovšem na základě stanovených metod – připravené dotazníky.

Oba tyto přístupy budou zařazeny do empirické části této bakalářské práce. Základem pro analýzu verbální komunikace na střední škole bude přístup objektivní, pohled na vyučovací hodinu z videozáznamu a jednotlivý záznam přepsaný do textu. Dotvářet analýzu bude přístup subjektivní, popis a vyhodnocení verbální komunikace při vyučování na střední škole pomocí připraveného dotazníku pro učitele a žáky.

2.2 Poznatky z komunikačních aktivit ve vyučování na středních školách

Učitelé při své práci převážně mluví, přednášejí, vysvětlují dávají pokyny, řídí diskusi ve třídě, kladou otázky, jak je uvedeno výše. Z toho vyplývá, že kvalita mluveného projevu učitele je jedním z hlavních aspektů efektivní výuky. Poznatky na téma verbální komunikace ve vyučování, tedy o mnohém v edukačním procesu vypovídají a mohou výrazně pozvednout kvalitu vyučování na škole.

Jak J. Průcha²⁹ píše ve své knize, když vezmeme v úvahu zmíněné specifikace pedagogické komunikace, nedocházejme ke kritice učitelů při pohledu na výzkumné nálezy o profilu komunikace ve třídě. Uvádí tyto výzkumné poznatky:

- *Ve vyučování na středních školách převažují komunikačními aktivitami učitelé nad žáky (empirické analýzy různých zemí světa). Podíl komunikačních aktivit učitelů (verbálních výroků) v hodině je asi dvě třetiny celkového času, pouze třetinu tvoří komunikace žáků.*
- *Rozdíl verbální komunikace byl významný mezi jednotlivými předměty.*
- *Vyšší kognitivní úroveň mají větší proporce učitelových monologů, resp. komunikační epizody, jejichž obsahem je nové učivo.*
- *Rozdíl v aktivitách verbální komunikace mezi dívkami a chlapci není příliš patrný.*
- *Jsou patrné rozdíly v závislosti na interkulturní, jazykové a jiné rozdíly v návaznosti na předmět, témata učiva, ročník.*

²⁹ Srov. PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*, s. 316-317.

Jaký význam pro nás tato zjištění o parametrech verbální komunikace ve třídě mají? Bez analýz komunikace mezi žáky a učiteli při vyučování bychom nevěděli, jak vlastně vyučování probíhá, jakou strukturu má. Analýzy pedagogické komunikace můžeme využít také jako reflexi učitelových vyučovacích aktivit.

2.3 Komunikační ostýchavost

V komunikačních aktivitách žáků, jsou velké individuální rozdíly. Někteří žáci při učitelových otázkách hned vykřikují odpověď, jiní jsou pasivnější a někteří mlčí. Jaké jsou příčiny tohoto jevu? Jedna z nich spočívá v samotných žácích, jde o komunikační ostýchavost dětí při vyučování.

Tento jev zkoumali američtí výzkumníci a ukázali, jak komunikační ostýchavost souvisí se školní úspěšností různých žáků, tento výzkum popisuje ve své knize J. Průcha³⁰ a píše jaké jsou hlavní výsledky výzkumu:

- *Čím vyšší je komunikační ostýchavost u žáků, tím nižších vzdělávacích výsledků dosahují a naopak.*
- *Závislost mezi stupněm komunikační ostýchavosti a vzdělávacími výsledky je rozdílná podle pohlaví žáků – u chlapců je silnější než u dívek.*
- *Komunikační ostýchavost roste s přibývajícím věkem.*

Tato zjištění poskytují o komunikaci mezi učiteli a žáky důležité poznatky, ovšem jsou zde určité slabiny, vyplývající z výzkumů komunikace. J. Průcha³¹ uvádí tyto analýzy:

- *Výzkumné poznatky zachycují mechanismy komunikačních aktivit, nikoli to, o čem se komunikuje.*
- *Neregistrují činnosti komunikace, neboť komunikační aktivity nejsou prováděny samy o sobě, ale jako součást složitějších činností učitelů a žáků.*
- *Nevystihují specifika různých typů vyučování, v nichž je verbální komunikace velmi omezena – úseky kdy žáci komunikují převážně s počítačem a nikoliv s učitelem, předměty kde často mluví učitel, jako jazyky, matematika nebo specifika odborných předmětů.*

³⁰ Srov. PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*, s. 320.

³¹ Srov. Tamtéž, s. 321.

2.4 Časová hlediska verbální komunikace

Dále vstupují do výzkumu další hlediska, které verbální komunikaci ovlivňují a to jednotlivé časové dimenze vyučování. Otázka zní, zda mají učitelé i žáci vždy dostatek času na pedagogickou komunikaci. J. Mareš, J. Křivohlavý³² uvádí tři úskalí:

- *Rozdíl mezi plánovaným a skutečným časem na vyučování.*
- *Učivo o kterém se má komunikovat, např. značný rozsah.*
- *Zvolená organizační forma a používané vyučovací metody.*

Hromadné vyučování často přechází v tzv. smíšené vyučovací hodiny, které zahrnují zahájení hodiny, opakování probraného učiva, výklad nového učiva, opakování a procvičování nového učiva, uložení a vysvětlení domácí úlohy a zakončení hodiny. Výzkumy verbální komunikace pak signalizují, že při smíšené vyučovací hodině dominuje řeč učitele, verbální projev žáků je velmi omezen. Výzkumy pak potvrzují, že učitel mluví mnoho a žák málo, číselně vyjádřeno z celkového trvání verbální komunikace připadá asi třetina na žáky a dvě třetiny na učitele. Čas také může být ukazatelem „zatíženosti žáka v hodině“.

Časové dimenze zahrnují normovaný čas vyučování, reální čas vyučování, využitý čas vyučování, čas pokrytý učivem a aktivní čas učení.

J. Průcha³³ píše: „Jsou však zjištěny významné rozdíly v profilu vyučovacích hodin, jak podle jednotlivých předmětů, tak podle jednotlivých učitelů.“

Do vyučovací hodiny a verbální komunikace při ní vstupují velké individuální rozdíly mezi učiteli v tom, jak organizují aktivitu žáků. Efektivnost vyučování ovlivňují nejen řídicí činnosti učitelů, ale také počet žáků ve třídě. V rámci vyučovací hodiny, by měl učitel také respektovat věkové odlišnosti žáků a přizpůsobit jim délku i charakter komunikace.

Verbální komunikaci pak tyto všechny uvedené hlediska ovlivňují a vytváří plánovaný i neplánovaný průběh komunikace ve vyučovací hodině. Dále bude tyto specifika možné vysledovat na základě empirické části této práce, analýze verbální komunikace přímo ve vyučovací hodině.

³² Srov. MAREŠ, J., KŘIVOHLAVÝ, J. *Komunikace ve škole*, s. 37-38.

³³ Srov. PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*, s. 328.

2.5 Struktury verbální komunikace

Při výuce je možné zachytit a popsat určité struktury, ve kterých komunikace probíhá, což znamená kdo s kým nejčastěji komunikuje, kdo je iniciátorem komunikace apod.

Nejčastěji realizované komunikační struktury při „tradičně“ organizované vyučovací hodině můžeme vyjádřit takto, uvádí Z. Kalous:³⁴

U – ŽŽ (učitel se obrací k celé třídě – vykládá, vysvětluje, vypráví)

U – Ž (učitel hovoří s jedním žákem)

Ž – U (žák komunikuje s učitelem)

Struktura práce skupiny žáků nad úkolem, můžeme zachytit *Ž – Ž – Ž – Ž*.

Analýza dílčích částí záznamu, žák A a B se liší:

- *Četností komunikace (počtem vyvolání).*
- *Reakce učitele na odpovědi (převažuje úspěšnost reakcí nebo naopak).*
- *Iniciativností při vstupu do komunikace.*

Při vyučování jsou uplatňována různá pravidla komunikace, např. mluvit, jen když je žák vyvolán, jen v čase určeném učitelem a v místě, kde učitel stanoví a to většinou žáky (zejména některé skupiny) znevýhodňuje.

2.6 Učitelovo otázky a navození rozpravy ve třídě

„Těžko si lze představit pedagogickou komunikaci bez kladení otázek, bez rozhovoru mezi učitelem a žáky i mezi žáky navzájem.“ Dotazování patří mezi tři nejčastější učitelovy činnosti při pedagogické komunikaci po výkladu a organizačních pokynech.

J. Mareš³⁵ uvádí, že dotazování tvoří asi 20% učitelovy činnosti v naukových předmětech, při tradičním vyučování. Dotazování se vyskytuje jak v ústní komunikaci se žáky, ale může být také jako psané nebo tištěné otázky v písemném testu, didaktickém testu, v učebnici, otázky jsou součástí učebních úloh. Otázky a také odpovědi, které ve výuce zaznívají jsou součástí dialogu mezi učitelem a žáky. Téma dialogu má rys umělosti, protože je vzdáleno žákovo prožitkům a životním

³⁴ Srov. KALHOUS, Z., OBST O. *Školní didaktika*, s. 253

³⁵ Srov. MAREŠ J., KRÍVOHLAVÝ J. *Komunikace ve škole*, s. 72-73.

zkušenostem. Žák ví, že učitel se ptá většinou pro kontrolu a ohodnocení a není divu, že v odpovědích je málo expresivních a impresivních prvků.

Dotazování plní v pedagogické komunikaci různé funkce. J. Mareš³⁶ uvádí tři funkce: organizační, vzdělávací a výchovnou. Největší pozornost věnují výzkumní pracovníci vzdělávací funkci dotazování. Tu můžeme dále členit podle průběhu pedagogického procesu a podle užitých vyučovacích metod. J. Mareš uvádí dotazování motivační, expoziční, fixační, diagnostické a klasifikační. Učitel by měl klást otázky tak, aby odpovídaly náročností výchovně-vzdělávacím cílům a také možnostem žáků.

V pedagogické komunikaci se nejčastěji ptá učitel a žáci většinou jen odpovídají. Málokdy se daří navodit debata, kdy se podílí většina žáků. Navození a řízení rozpravy ve třídě se řídí určitými pravidly. J. Mareš³⁷ shrnuje taková pravidla do souboru určitých doporučení:

- *Netázat se pořád.*
- *Netázat se hned, když se žák odmlčí nebo zdánlivě skončí.*
- *Neptat se žáka, který viditelně nedává pozor.*
- *Neptat se před celou třídou na žákovy osobní záležitosti.*
- *Neptat se ve snaze „zabodovat“.*
- *Neodpovídat na žákovskou otázku protiotázkou.*
- *Neptat se ve snaze vydolovat ze žáků myšlenku, která vás napadla.*
- *Neptat se příliš často otázkami „proč“.*
- *Netázat se hned poté co je vymezeno téma pro diskusi.*
- *Nemyslet si, že jen otázky mohou stimulovat žákovo myšlení v průběhu rozpravy – existují alternativní postupy a k nim patří: oznamovací věta, promýšlející rekapitulace, vyjádření rozpaků, překvapení, vybidnutí mluvčího k rozvinutí otázky, žákovská otázka adresovaná všem.*

Tato doporučení jsou opět ukázkou komunikační dovednosti učitele. Ukazují, jak je učitel schopen ve vyučovací hodině korigovat otázky a tím celkově ovlivnit komunikační atmosféru ve třídě.

³⁶ Srov. MAREŠ J., KŘIVOHLAVÝ J. *Komunikace ve škole*, s. 76.

³⁷ Srov. Tamtéž, s. 88-91.

2.7 Nelegální a nevhodná komunikace při vyučovací hodině

Co si pod pojmem „nelegální komunikace při vyučování“ představíme? Jednou z nejčastějších podob je žákovské napovídání, zmiňuje J. Mareš.³⁸ Charakterizuje ho jako specifickou komunikační činnost, při níž žáci pomáhají spolužákovi zodpovědět učitelovu otázku, na níž nezná odpověď. K hlavním motivům, proč žáci nápovědu poskytují patří: svébytný morální kodex, snaha zajistit si protislužbu, touha se předvést nebo získání sociální prestiže. Jistá forma této prosociální aktivity je závislá i na vztazích mezi žáky a na celkovém sociálním klimatu třídy. Předcházet napovídání závisí především na učiteli, na jeho pedagogické činnosti, jeho pojetí žáka a učiva.

Nevhodnou komunikací jsou myšleny zejména nevhodné komunikační signály jako kritika, posměch, ironizování, rozkazování, prorokování, výčitky nebo povýšenecké výroky. Nejen ve vyučovací hodině, ale v komunikaci celkově není vhodné těchto nevhodných signálů užívat.

2.8 Zdravá a pozitivní komunikace ve vyučovací hodině

Umění kognitivního a sociálního přizpůsobování měnícím se podmínkám v životě, přizpůsobovat se stanoviskům, slovníku i mimoslovnímu repertoáru druhého, schopnost kooperace – znamená funkčně či zdravě komunikovat. Pro učitele je znalost psychologie komunikace velmi důležitou složkou v komunikování při hodině.

Hlavní zásady zdravé komunikace jmenuje ve své knize Z. Vybíral:³⁹

- **Zájem o druhého** – naslouchat, být trpělivý, přátelský, přívětivý, uznat pokrok v komunikaci.
- **Reciprocita** – zdravě vyvážený dialog i komunikace ve skupině.
- **Humor** – odlehčení a uvolnění atmosféry.
- **Třikrát ne** – nezahrnovat druhé přílišnou kritikou, nezahrnovat nadbytkem požadavků, nerozpítvávat zklamání nebo nedělat dalekosáhlé závěry.
- **Podpora vývoje a flexibility** – otevřenost, tolerance, empatie.
- **Konzistence interakcí** – držet směr komunikace.

³⁸ Srov. MAREŠ J., KŘIVOHLAVÝ J. *Komunikace ve škole*, s. 85-87.

³⁹ Srov. VYBÍRAL Z., *Psychologie komunikace*, s. 227-230.

- **Uvolnění** – katarze neboli v závěru dojít k uvolnění, odplavení negativního, polevení napětí a dospění k shrnutí, závěru, „tečka“ za komunikací.

Výzkumy komunikačních psychologů, jak píše Z. Vybíral⁴⁰, doložily, že pozitivní komunikování je účinnější jak pro rozvíjení kvalitních vztahů, tak pro rozvíjení nás samotných. „Čím je jazyková formulace negativnější a čím víc nahání strach, tím méně je druhý ochoten s ní souhlasit a tím rychleji na ni zapomene.“

⁴⁰ Srov. VYBÍRAL Z., *Psychologie komunikace*, s. 231.

3 VIDEOZÁZNAM JAKO PROSTŘEDEK OBJEKTIVIZACE REFLEXE A SEBEREFLEXE KOMUNIKATIVNÍCH DOVEDNOSTÍ

Dnešní doba nás nutí k zamyšlení, zda jsou dosavadní způsoby výuky efektivní, zda vyžadují změny a jaké.

Praxe potvrzuje potřebu systému cvičení komunikativních dovedností, kterými by učitel získával profesionální návyky. Jak uvádí A. Nelešovská⁴¹, jde zejména o návyky společenského styku, schopnost plánovat a konat v pedagogických situacích, schopnost ovládat svoje psychické stavy. Neméně důležité je, že tato cvičení zároveň rozvíjí u žáků pozorovací schopnosti, paměť, jazykovou kulturu, gesta, mimiku, pohyb apod. Vzhledem k uvědomělé a efektivní návaznosti teorie a praxe a také k objektivní diagnóze těchto dovedností je nezbytnou součástí využití moderních vyučovacích prostředků, zejména videozáznamu. A. Nelešovská uvádí, že videozáznam lze nejčastěji využít jako nástroje, který učiteli umožňuje realizovat činnost a současně na ni nahlédnout. Videozáznam je nástrojem, dle kterého můžeme vytvářet, korigovat a diagnostikovat dovednosti učitele. Videozáznam lze považovat za nezastupitelný prostředek při utváření komunikativních dovedností, který umožňuje objektivizovat pozorování a hodnocení komunikativních dovedností. A. Nelešovská konstatuje, že videozáznam v porovnání s jinými metodami a formami výuky poskytuje nejúplnější, nejobjektivnější a nejrealističtější informace.

Z hlediska obecné využitelnosti videozáznamu ve výuce upozorňuje A. Nelešovská⁴² na tyto přednosti:

- *Seznamuje s konkrétní pedagogickou praxí.*
- *Názorně přibližuje pozorovanou skutečnost, jev.*
- *Obohacuje výuku o nové metody a formy práce.*
- *Umožňuje se opakovaně vracet, pozorovat a hodnotit pedagogické jevy a procesy.*
- *Vyvolává aktivitu studentů.*
- *Umožňuje motivační a citové podněty.*

⁴¹ Srov. NELEŠOVSKÁ A., *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*, s. 62-63.

⁴² Srov. Tamtéž, s. 64.

Na základě zaznamenaných praktických jevů je možné pozorovat jak komplexní jevy v praxi, tak dílčí aspekty a tím napomáhat splnění informativní, formativní i instrumentální stránky výuky.

A. Nelešovská⁴³ píše, že je ovšem potřeba vymezit funkci videozáznamu, od níž by se odvíjela další metodická práce a využití a uvádí následující funkce:

- *Funkce motivační a inspirační*
- *Funkce ilustrační*
- *Funkce dokumentační*
- *Funkce instrukční, demonstrační, imitační*
- *Funkce stimulační*
- *Funkce integrační, syntetická, zobecňující*
- *Funkce diferenciacní*
- *Funkce hodnotící*
- *Funkce analytická*
- *Funkce cílová*

Videozáznam má ovšem také svá negativa, např. narušení přirozeného prostředí třídy a vyučovacího procesu či absence funkční metodiky práce s videozáznamem.

Z celkového pohledu je videozáznam vzorem pro jednání učitelů, umožňuje objektivnější představu učitele o sobě samém a má v tomto směru nezastupitelné místo.

3.1 Užití komunikačních dovedností

Komunikační dovednosti a tři prameny informací – vědění, dojmy a cítění, jsou předmětem zkoumání v pedagogické praxi. Dialogy, na které se často učitelé se žáky zaměřují, popisuje M. Karnsová⁴⁴ ve třech bodech:

I. Stanovení pravidel – desatero pro vychovatele, učitele:

1. *Nešetřete chválou.*
2. *Dejte dětem možnost vedení a volby.*
3. *Ve všem hledejte klady.*
4. *Bud'te zodpovědní a předávejte odpovědnost.*

⁴³ Srov. NELEŠOVSKÁ A., *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*, s. 65-66.

⁴⁴ Srov. KARNSOVÁ M., *Jak budovat dobrý vztah mezi učitelem a žákem*, s. 30-36.

5. *Uznávejte cenu.*
6. *Zaměřujte se na to, co je nutné.*
7. *Pomáhejte si navzájem ke správnému řešení.*
8. *Sami jedněte tak, jak si přejete, aby se chovaly děti.*
9. *Více si hrajte, více se smějte a dělejte více věcí společně.*
10. *Zprostředkujte dětem okamžiky, na které budou vzpomínat celý život.*

II. Motivace k většímu úsilí ve škole – použití desatera a snažit se pomáhat žákovi změnit negativní pohled na pozitivní, nabídnout alternativní řešení a vzbudit chuť pokračovat.

III. Reakce na negativní chování – jak si získat zájem mladých lidí – pokud chceme v životě mladých lidí něco změnit, navázat dobrý vztah a komunikovat s nimi tak, aby to na ně mělo vliv poslouchejme tyto pokyny:

1. *Získejte si pozornost.*
2. *Kontrolujte své pohnutky.*
3. *Mluvení pomáhá.*
4. *Vyjadřujte své city.*
5. *Mějte pochopení, že každý člověk má svůj jedinečný pohled na život.*
6. *Nemluvte ve zlosti, ale o tom, že se zlobíte.*
7. *Závěry rozhovoru si připravte předem.*
8. *Využívejte čas účelně.*

Učitelé ve vyučování hodně mluví, ať už přednášejí, vysvětlují, dávají pokyny, kladou otázky nebo řídí diskusi ve třídě. Ch. Kyriacou⁴⁵ ve své knize píše, že kvalita mluveného projevu je jedním z nejdůležitějších aspektů efektivní výuky. Uvádí studii, která hodnotila 38 vlastností učitele a schopnost vysvětlit učivo jasně a na úrovni žáků, ohodnotili jako nejdůležitější prvek pro kvalitní výsledky vyučování.

3.2 Užití slovního hodnocení ve vyučovací hodině

Jde o kvalitativní posuzování žákova výkonu nebo chování vyjádřené formou slovní zprávy. Čím konkrétnější je zpětná vazba a čím přesněji sleduje výkony žáka a koriguje jeho chyby, tím jsou rychlejší pokroky žáka při učení – žák potřebuje vědět, co dělá

⁴⁵ Srov. KYRIACOU Ch., *Klíčové dovednosti učitele*, s. 49.

dobře a kde dělá chybu. Z. Kolář, R. Šikulová⁴⁶ uvádějí co by mělo slovní hodnocení, v podobě obsahové analýzy žákova výkonu, obsahovat:

- *Hodnocení kvality dosažených dílčích výkonů (úspěchy i nedostatky žáka).*
- *Pravděpodobné příčiny dosaženého stavu.*
- *Návrhy, jak dosáhnout zlepšení a jak zvládnout nedostatky.*

Výhody slovního hodnocení vidí Z. Kolář, R. Šikulová⁴⁷ v dialogové formě – obrací se na žáka jako na partnera v rozhovoru, kterému sděluje, co se učiteli líbí a co méně. Slovnímu hodnocení je jak odborníky, tak učitelé přisuzována řada pozitiv:

- *Nestresuje žáka, umožňuje klást důraz na pozitivní výsledky, může povzbudit žáka.*
- *Může obsahovat doporučení, jak dosáhnout lepšího výkonu.*
- *Variabilita slovního hodnocení je široká, umožňuje přiblížit se individualitě žáka.*
- *Napomáhá rozvoji vnitřní motivace učení.*
- *Umožňuje hodnotit výkony žáka v nejrůznějších situacích a etapách osvojování činností, dovedností, znalostí.*
- *Slovním hodnocením můžeme konkrétně říci, co už žák umí, kde má mezery, co je třeba zopakovat, na co je třeba se zaměřit.*
- *Umožňuje žákovi všimnout si toho, čeho si všimá učitel při hodnocení.*
- *Stává se vzorem pro hodnotící a sebehodnotící aktivity žáka.*

Problémy, které mohou nastat při užívání slovního hodnocení:

- *Nic neříkající informace, je pouhé převyprávění známky.*
- *Slovní hodnocení pro učitele je dost pracné a časově náročné.*
- *Pokud učitel sklouzne k používání klišé, formativní hodnocení se stane hodnocením formálním.*
- *Riziko „nálepkování“, jak záporného, tak pozitivního.*
- *Žák se bude učit pro pochvalu, nikoliv pro nové poznatky.*
- *Slovní hodnocení by nemělo obsahovat srovnání s výkony ostatních žáků.*
- *Slovní hodnocení by nemělo obsahovat rozkazovací věty.*

⁴⁶ Srov. KOLÁŘ, Z.; ŠIKULOVÁ, R. *Hodnocení žáků*, s. 88.

⁴⁷ Srov. Tamtéž, s. 89.

- *Rizikem jsou pochvaly, jsou silně manipulativní.*

Slovní hodnocení můžeme považovat za součást moderního vyučování – i přes svá rizika, má zároveň velkou potenci být skutečnou kvalitní zpětnou vazbou.

J. Slavík⁴⁸ uvádí ve své publikaci, slovní hodnocení patří k ožehavému tématu školní praxe. Slovní hodnocení užívá k vyjádření hodnotící informace výhradně slov, informuje nejen o dosažených výsledcích učení, ale zahrnuje také postoje žáků, jejich dispozice, úsilí a snahu, má důležitý motivační a morální důsledek. Kritika ale poukazuje na problém slovního hodnocení – termín „slovní hodnocení“ sám o sobě neříká nic o kvalitě hodnocení.

J. Slavík⁴⁹ píše, jaké prvky by mělo slovní hodnocení obsahovat:

- *Vymezení obsahu (významu) kritéria.*
- *Stanovení míry dosažení kritéria.*
- *Popis kontextu.*
- *Vysvětlení důvodů hodnocení.*
- *Prognóza.*
- *Preskripce – co a jak napravovat, rozvíjet, udržovat.*

Jak je výše uvedeno, slovní hodnocení poskytuje mnoho možností a to vše dialogickou podobou hodnocení a tím přispívá k dobrému sociálnímu klimatu výuky.

3.3 Koncepce komunikativní didaktiky

V didaktickém myšlení se uplatňují různé koncepce komunikativní didaktiky. Představitelé kriticko-komunikativní didaktiky, jak píše J. Skalková⁵⁰, žádají hluboký obrat v didaktickém myšlení tak, aby vedlo k emancipaci člověka. „Rozvíjející komunikativně orientované vyučování, které je neautoritativní“, které odstraňuje „mocenské vztahy“ učitele vůči žákům a zdůrazňuje autenticitu osobnosti žáka. Uplatňuje aktivní pozice žáka, který kooperuje, spolupůsobí. Komunikativní didaktika si vzala za úkol ztvárnit školu pomocí mezilidské komunikace tak, aby se přiblížila demokratickým a humanitním představám.

⁴⁸ Srov. SLAVÍK, J. *Hodnocení v současné škole*, s. 129-130.

⁴⁹ Srov. Tamtéž, s. 130-131.

⁵⁰ Srov. SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*, s. 171.

II. EMPIRICKÁ ČÁST

Jak jsem výše popsala, pedagogická komunikace je základním prostředkem k dosažení výchovně-vzdělávacích cílů ve vyučování. V mé práci jsem se zaměřila na verbální komunikaci s ohledem na používané vyučovací metody a organizační formy ve výuce odborných předmětů. Pedagogickou komunikaci v mé bakalářské práci pojímám jako součást sociální kompetence a jako pedagogickou interakci mezi učiteli a žáky v konkrétních vyučovacích hodinách. Jak komunikace ve výuce probíhá, jak komunikují učitelé a jak se do verbální komunikace zapojují žáci, je hlavním úkolem empirické části bakalářské práce. Pro potvrzení či vyvrácení výše popsaných tvrzení jsem se zaměřila v empirické části na pozorování přímo ve výuce, pořízením videozáznamů konkrétních hodin odborných předmětů a použila jsem dotazníkové šetření pro učitele a žáky.

1 CÍLE VÝZKUMU

Cílem výzkumu je analyzovat verbální komunikaci ve výuce odborných předmětů na střední škole. Pracuji na Gymnáziu, Střední odborné škole ekonomické a Středním odborném učilišti v Kaplici (dále jen G, SOŠE a SOU Kaplice) jako zástupkyně ředitelky pro obor Kuchař – číšník a učitelka odborných předmětů. Využila jsem pro výzkum možnosti analyzovat verbální komunikaci na této škole, která má široké zaměření a vzdělává studenty v různých oborech. V této práci se chci co nejvíce přiblížit reálnému pohledu na verbální komunikaci ve vyučování odborných předmětů. Tyto poznatky na základě dotazníků pro učitele – příloha č. 4, a dotazníků pro žáky – příloha č. 3, uspořádám v další části práce do tabulek a grafů a zhodnotím získané poznatky v kontextu s teoretickou částí práce. Dominantu empirické části tvoří konkrétní videozáznamy z vyučovacích hodin, které přepíši a zhodnotím za pomoci pozorovacího archu – příloha č. 2. V příloze č. 1 je přiložena žádost pro ředitelku školy G, SOŠE a SOU Kaplice, Ing. Martu Caisovou o umožnění pořízení videonahrávek z vyučovacích hodin, možnost pozorování a umožnění dotazníkového šetření.

Obrázek 1 Logo Gymnázium, Střední odborná škola ekonomická a Střední odborné učiliště,

1.1 Charakteristika výzkumu a výzkumných metod

Pro zpracování dat v empirické části této bakalářské práce jsem užila kvalitativního výzkumu, který umožňuje do hloubky zkoumat určitý jev. Induktivním způsobem pak hledám pravidelnosti, jež se v nashromážděných datech vyskytují a formuluji je do výpovědí, které jsou ovšem platné pouze pro zkoumaný vzorek, nikoli obecně. V mé bakalářské práci se zaměřuji na výzkum pedagogický.

Co to je výzkum? Definicí pojmu uvádí P.Gavora:⁵¹ „Výzkum je systematický způsob řešení problémů, kterým se rozšiřují hranice vědomostí lidstva. Výzkumem se potvrzují či vyvracejí dosavadní poznatky, anebo se získávají nové poznatky.“ Dále píše, že výzkum je činnost systematická, snižuje nevědomost lidstva. Je činností cyklickou, definitivní řešení neexistuje, poznání se vždy bude zdokonalovat a prohlubovat. Jde především o práci s fakty – ty se zaznamenávají, zpracovávají, interpretují a tím se získává nový pohled na existující poznatky o daném pedagogickém jevu.

V kvalitativním výzkumu se výzkumník snaží proniknout do prostředí, které je vlastní zkoumanému vzorku osob, aby jim mohl lépe porozumět a co nejlépe je popsat. Cílem tedy není zobecnit velké množství údajů, ale proniknout do určitého případu a objevit v něm nové souvislosti, říká P. Gavora.⁵²

Výzkumník zaznamenává téměř většinu toho, co se v pozorovaném prostředí odehraje. Kromě nezbytných poznámek a zápisů z pozorování, je vhodným prostředkem pořizování záznamů na diktafon nebo videokameru pro pozdější věrohodnější zpracování dat. Cílem je vytvořit kompletní, ale také vnitřně diferencovaný obraz o zkoumaném prostředí a osobách, které se v něm vyskytují, jak uvádí P. Gavora.⁵³

Výzkumná metoda je procedura, kterou se získávají data v terénu. Ke každé výzkumné metodě je možné vytvořit výzkumný nástroj, neboli systém pozorování např. verbální činnosti ve třídě, dotazník pro žáky a učitele. Využívají se již hotové výzkumné nástroje, anebo se přizpůsobují svým záměrům již existující výzkumné nástroje.

⁵¹ Srov. GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*, s. 13.

⁵² Srov. Tamtéž, s. 31-32.

⁵³ Srov. Tamtéž, s. 142.

Jednotlivé výzkumné metody popisuje P. Gavora⁵⁴, uvádí výzkumné metody pozorování, škálování, dotazník, interview, obsahová analýza textu nebo experiment.

Základní vlastností výzkumu je poskytnout potřebné množství nezkreslených, tedy objektivních dat. Mimo objektivitu je u výzkumného nástroje důležitá validita a reliabilita. P. Gavora⁵⁵ ve své publikaci zpřesňuje:

Validita – znamená schopnost zjišťovat to, co zjišťovat má. Problém je v různém stupni validity. Některý výzkumný nástroj je validní pro jeden účel, ale není validní pro jiný účel. P. Gavora uvádí tři druhy validity: obsahovou, konstruktovou a souběžnou validitu.

Reliabilita – znamená přesnost a spolehlivost výzkumného nástroje. Jak stanovit reliabilitu výzkumného nástroje? P. Gavora uvádí několik způsobů jako je opakované měření, ekvivalentní formy výzkumného nástroje, půlení výzkumného nástroje, vnitřní konzistence a shoda mezi posuzovateli.

Výzkum přímo ve vyučovací hodině je příležitostí pro hluboké poznání a jemnou analýzu konkrétního prostředí. P. Gavora⁵⁶ píše, že tento výzkum je dlouhodobý a zhotovuje se z něj podrobný zápis, který zachycuje mnoho z toho, co se v daném prostředí odehrává. Pořízené videonahrávky z vyučovacích hodin se následně analyzují. Během pozorování, nebo hned po něm dělá výzkumník krátké záznamy. Z těch potom skládá celkový obraz zkoumaného prostředí. „*Slova jsou nejlepším vyjádřením chápáním světa.*“ Videonahrávka je alternativou pozorování. Tento způsob však narušuje přirozené prostředí, může ovlivňovat chování pozorovaných osob. P. Gavora⁵⁷ doporučuje tento druh pozorování tehdy, když se výzkum soustředí na podrobnou analýzu příběhu komunikace participantů, její verbální i neverbální složky.

V mé práci budu analyzovat verbální komunikaci na střední škole ve výuce odborných předmětů. Jednotlivé videonahrávky budu přepisovat a následně budu analyzovat průběh verbální komunikace učitelů a žáků ve vyučovací hodině s pomocí pozorovacího archu a dotazníků pro žáky a učitele.

⁵⁴ Srov. GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*, s. 85.

⁵⁵ Srov. Tamtéž, s. 85-91.

⁵⁶ Srov. Tamtéž, s. 181.

⁵⁷ Srov. Tamtéž, s. 193.

Pro účely výzkumu mé bakalářské práce je kvalitativní postup nejvhodnější, protože umožňuje proniknout do konkrétní vyučovací hodiny a hledat souvislosti mezi projevy komunikace učitelů a žáků a jejich souvislost s vyučovací metodou a formou a komunikačních dovedností, případně ostýchavostí nebo naopak komunikaci nevhodnou.

1.2 Zvolené výzkumné metody

Při výzkumu byly použity metody pozorování ve vyučovací hodině doplněné pozorovacím archem, rozhovoru s učitelem a dotazníky pro žáky a učitele.

Hlavní výzkumná metoda této bakalářské práce je videonahrávka z jednotlivých vyučovacích hodin odborných předmětů 3. ročníků střední školy. Pozorováním pomocí videonahrávky se výzkumník snaží zjistit, co se v daném prostředí skutečně děje, avšak mohou nastat situace, že se odehraje více procesů najednou a jak píše J. Hendl⁵⁸ pozorovatel nemůže postihnout detailně každý z nich. Pro odhalení takových jevů byl vytvořen pozorovací arch, viz příloha č. 2. Videonahrávky z výuky odborných předmětů u konkrétních učitelů byly pořizovány až po souhlasu ředitelky školy a souhlasu těchto učitelů. Jednalo se tedy o strukturované pozorování, které se vyznačuje odstupem a neutralitou pozorovatele a zacílenou zaměřeností na určité chování a pozdější kvantifikaci sledovaných jevů uvádí J. Hendl.⁵⁹

Druhou výzkumnou metodou je dotazník pro žáky a učitele. Dotazník pro žáky, viz příloha č. 3 by měl porovnat videonahrávky, odpovědi učitelů a názory s pohledem žáků na verbální komunikaci ve výuce odborných předmětů. Dotazník pro učitele, viz příloha č. 4 by měl porovnat názory a pohled učitelů v kontextu videonahrávek a odpovědí žáků na verbální komunikaci ve výuce odborných předmětů. Dotazník se užívá zejména v kvantitativně pojatém výzkumu a jeho hlavní předností je získání velkého objemu dat s malou časovou investicí, jak píše P. Gavora.⁶⁰ V této bakalářské práci je použit pro účely kompletního pohledu zkoumaného jevu. V dotazníku pro žáky je 8. uzavřených otázek, v dotazníku pro učitele je 7. uzavřených otázek, ze kterých si dotazovaný vybírá odpověď, která se nejvíce blíží jeho názoru nebo postojů.

⁵⁸ Srov. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*, s. 191-192.

⁵⁹ Srov. Tamtéž, s. 202.

⁶⁰ Srov. GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*, s. 99.

Poslední výzkumnou metodou je dotazování učitelů a žáků. Je použita jako doplňující prostředek především pro zjištění pocitu z nahrávání při výuce a porovnání, zda se výuka s videonahrávkou co nejvíce blížila reálnému vyučování. V rozhoru jsem se tázala učitelů a žáků na problematiku verbální komunikace ve výuce a nastínila cíle analýzy verbální komunikace ve výuce.

1.3 Deskripce zkoumaného vzorku

Pro výzkum byly zvoleny žáci tří tříd třetích ročníků G, SOŠE a SOU Kaplice. Vybráni byly učitelé odborných předmětů viz tabulka příloha č. 5.

Do výzkumu se zapojilo celkem 53 žáků a 5 učitelů G, SOŠE a SOU Kaplice, z toho se třemi učiteli odborných předmětů byly pořízeny videonahrávky z výuky odborných předmětů – celkem bylo nahráno šest vyučovacích hodin.

2 VYHODNOCENÍ A INTERPRETACE VÝZKUMU

2.1 Analýza první videonahrávky

Třída 3. ročník, obor Kuchař – číšník, odborný předmět Stolničení, téma hodiny Banket.

Do této třídy chodí celkem 19 žáků, ve třídě jsou jak chlapci tak dívky a třída působí jako kolektiv dobře, žáci se chovají celkem ukázněně, spolupracují a částečně se zapojují do výuky. Odborné předměty vyučuje učitelka 1 a její specializace je právě na odborné předměty oboru Kuchař – číšník. Tuto třídu má od prvního ročníku a připravuje žáky této třídy k závěrečným zkouškám, jedním z hlavních předmětů je pak právě předmět Stolničení. Učitelka pracuje v této profesi a v tomto oboru již mnoho let a je zkušenou učitelkou na G, SOŠE a SOU Kaplice.

Hodina byla vyučována: formou hromadnou, metodou slovní – podání učiva (výklad, popis, vysvětlování) a motivační podněcování žáků výzvou.

V této třídě proběhla pozorovací hodina v níž učitelka se žáky probírala téma Banket. Žáci budou u závěrečných zkoušek sami připravovat ukázkou banketní tabule a obhajovat přípravu slavnostního menu včetně banketní obsluhy. Hodina se odvíjela velmi klidně, žáci celkem pozorně poslouchali výklad učitelky a na otázky se snažili najít správnou odpověď.

Na základě pozorovacího archu, který jsem vyplňovala po analýze videonahrávky této vyučovací hodiny jsem zaznamenala, jak probíhala komunikace ve třídě při výuce.

Řeč učitele: Největší část hodiny mluví učitelka, vykládá a vysvětluje učivo k danému tématu hodiny. Vzhledem k tomu, že se jedná o odborný předmět, kde je potřeba aby žáci látku dobře pochopili, je důvod k této komunikaci učitele v hodině. Učitelka také často, hlavně v začátku hodiny, klade otázky žákům, snaží se otázkami přimět k zamyšlení o dané látce. Také především v prvních dvou třetinách dává pokyny nebo příkazy žákům, většinou vázané k organizaci hodiny. V začátku hodiny učitelka pochválí žáky, nejde o pochvalu vázanou k učivu, ale za dobré zachování se žáků. Učitelka v druhé polovině akceptuje žakovy myšlenky k učivu a také je krátce rozvíjí. Během výuky učitelka třikrát usměrňuje nebo napomíná žáky, jedná se o drobná porušení chování při hodině, upozornění žáci napomenutí ihned uposlechnou a výuka v návaznosti pokračuje. Učitelka během této hodiny žáky nekritizuje a ni neprosazuje vlastní autoritu.

Řeč žáků: Žáci hned na začátku hodiny učitelce věnují propisku a vedou krátký dialog na téma propiska a že mají paní učitelku rádi, za což jim poděkuje a začíná zápis hodiny a výuka. Je vidět, že žáci učitelku dobře znají a mají jako třída dobré vztahy. Nebojí se učitelce říci své myšlenky a názory nebo postřehy. Na časté otázky učitelky v začátku hodiny, otázky mířené ke konkrétnímu žákovi, tázaný žák krátce odpovídá. Většinou jsou odpovědi jedno nebo více slovné, případně v krátké větě. Pozorovala jsem, že do komunikace v hodině se zapojuje tak polovina žáků ze třídy, zbytek nebyl tázán nebo se žáci ani sami nezapojili. Především v druhé polovině výuky hovoří někteří žáci spontánně, aniž by byli tázáni. Jedná se o reakce na učivo z výkladu učitelky, žáci si chtějí utvrdit některé poznatky, případně doplnit informace týkající se losování témat a podrobností k závěrečným zkouškám, pořád ale debata míří k tematice hodiny. Zde je vidět, že jedna polovina třídy je více aktivní než druhá, která žádné otázky nepokládá. Do spontánní komunikace se v této třídě zapojují především chlapci. V polovině hodiny dává učitelka pokyn k přečtení tématu banket z odborné knihy Stolničení od Gustava Salače. Pokyn dostanou dvě dívky, která jedna po druhé čtou z knihy v intervalu 5 a 3,5 minuty. Ostatní žáci naslouchají. V druhé polovině výuky žáci dostanou pokyn zapsat si probrané učivo, které jim učitelka diktuje. Také proto zde již nepokládá tolik otázek a žáci tudíž na otázky ani neodpovídají, zato ovšem v této části hodiny probíhá nejvíce spontánní komunikace žáků, jak jsem již uvedla výše.

Ticho, pauzy, zmatek případně nesrozumitelná komunikace se v této hodině vyskytuje pouze dvakrát. Na začátku hodiny se vyskytla nesrozumitelná komunikace, kdy mluvilo více žáků najednou a ke konci hodiny z téhož důvodu. Ticho a pauzy byly v této hodině minimální a pro tuto analýzu nepodstatné.

Z pozorování této hodiny jsem měla dobrý dojem. Komunikace probíhala téměř bez přestávek celou vyučovací hodinu. Většinu hodiny mluvila učitelka, část hodiny četly z odborné knihy dvě žákyně a do odpovědí na otázky učitelky se tázáni žáci zapojovali. Také probíhala spontánní komunikace žáků, kterou vždy učitelka usměrnila. Ve třídě byla část žáků, kteří se do komunikace během hodiny nezapojili, ani nebyli tázáni ani sami spontánně nehovořili.

Po rozhovoru s učitelkou probíhala hodina dobře i vzhledem k jistému narušení výuky videonahrávkou jako cizího elementu. Žáci, kteří v hodině komunikovali jsou povahově více komunikativní a zapojují se ve výuce více. Žáci, kteří v hodině

nekomunikovali jsou buď komunikativně ostýchaví nebo výuku méně sledují a jen pasivně poslouchají. Jak jsem se sama přesvědčila žáci, kteří v hodině komunikovali jsou komunikativní i mimo výuku více. Z hodiny s videonahrávkou mají dobrý pocit a ptali se jak na videu vypadají. Z toho usuzuji, že hodina probíhala bez narušení.

Přepis vyučovací hodiny viz příloha 6, přepis č. 1

	Kategorie	Počet výskytů
Řeč učitele	1. Vykládá, vysvětluje, diktuje	14
	2. Klade otázky	9
	3. Dává pokyny nebo příkazy	5
	4. Chválí a povzbuzuje	1
	5. Akceptuje žákovy myšlenky nebo je rozvíjí	3
	6. Usměňuje žáky, napomíná	3
	7. Kritizuje nebo prosazuje vlastní autoritu	0
Řeč žáka	8. Odpovídá, čte	9
	9. Hovoří spontánně	13
	10. Ticho, pauzy, zmatek, nesrozumitelná komunikace	2

Tabulka 1 Výskyt komunikačních kategorií z videonahrávky č. 1

2.2 Analýza druhé videonahrávky

Třída 3. ročník, obor Kuchař – číšník, odborný předmět Technologie, téma hodiny Studená kuchyně, moučníky.

Charakteristika třídy a učitelky stejná viz analýza první videonahrávky – jedná se o stejnou třídu a stejnou učitelku 1, ale jiný odborný předmět.

Hodina byla vyučována: formou hromadnou, metodou slovní – podání učiva (výklad, popis, vysvětlování) a motivační podněcování žáků výzvou.

Tato pozorovací hodina proběhla mírně odlišně od první videonahrávky. Učitelka musela vyřídit pracovní povinnosti mimo třídu, proto výuka začala o něco později. Přesto jsem tuto hodinu využila pro analýzu komunikace a bylo velmi zajímavé pozorovat třídu, jak využije „volný čas“ než začne výuka. Žáci si mezi sebou povídali, nebo předváděli různé scénky – zejména chlupci, třída se často smála. Jako zábavné video k ukončení třetího ročníku by jistě tato část videonahrávky výborně posloužila. Také následně o tuto videonahrávku žáci žádali. Zde je vidět fungování kolektivu

a hlavní „předváděče“ a „komunikátory“ třídy. Většinou se jedná o chlapce, kteří v této třídě při komunikaci dominují, dívky je spíše navádí, ale samy se tak často do komunikace nezapojují. Po příchodu učitelky byla třída mírně rozveselena, proto musela učitelka několikrát zakročit a slovně žáky vyzvat k ukázněnosti. V této pozorovací hodině probíhala výuka na téma studená kuchyně a moučníky. Tuto tematiku budou mít žáci také u závěrečných zkoušek v podobě ústní i písemné.

Do pozorovacího archu jsem zaznamenávala, jak probíhaly jednotlivé kategorie verbální komunikace při této hodině.

Řeč učitele: V této hodině učitelka nejdříve opakovala žákům učivo z minulé hodiny na téma studená kuchyně, dále pak vysvětlovala učivo nové, moučníky a jejich rozdělení. V závěru hodiny pak probrané téma moučníky žákům diktovala. Opět i v této hodině dominovala řeč učitelky, výklad, vysvětlování a popis látky zabírá většinu času hodiny. V začátku opakování učiva studené pokrmy pokládá učitelka otázky žákům, kteří na ně krátce odpovídají, také při začátku tématu moučníky pokládá pár otázek. V hodině dává paní učitelka několik pokynů a příkazů vztahujících se k chování nebo k organizaci. Během hodiny učitelka neutilizovala slovní chválu. Třikrát během výuky učitelka akceptuje nebo rozvíjí žákovy myšlenky nebo otázky. Především v začátku hodiny žáky usměrňuje, napomíná a to zejména v důsledku již popsané situace s mírnými opožděním začátku výuky. Učitelka žáky během hodiny nekritizuje ani neposazuje vlastní autoritu.

Řeč žáků: Hlavně v úvodu hodiny, kdy měli žáci „volné pole působnosti“ byla ve třídě neustálá komunikace, ale v mezích normy, nejednalo se o silně hlasitou komunikaci, nicméně klid nebo ticho ve třídě nebylo. Žáci projeví své herecké výkony a mohou říci, že pokud by byli požádáni, jistě by tak dobře určitou scénku neodehráli. Pobavili sebe, ostatní spolužáky i mě samotnou při pozorování. V hlavní části výuky, především ve středu vyučovací hodiny se pak zapojovali do odpovědí na otázky učitelky k danému tématu. V této hodině se zapojily i dívky a i bez vyzvání učitelky se ptaly na otázky k učivu, které pak učitelka odpověděla nebo rozvíjela. Otázky a odpovědi žáků byly většinou jedno nebo více slovní, případně jako krátká věta. Je zde vidět, že do komunikace se opět zapojila jen část třídy, zbytek naslouchá. Celá třída si pak druhou třetinu výuky zapisuje do sešitů na základě diktování učitelky a zde již žáci nekomunikují, až na dva výskyty spontánních otázek žáků.

Ticho, pauzy, zmatek případně nesrozumitelná komunikace v této hodině vyskytuje podstatně častěji a ve větší intenzitě, díky viz výše popsané situaci. Na začátku hodiny především a to v různé intenzitě. Ticho a pauzy byly v této hodině minimální, především při zápisu do sešitů, kdy udělala kratičké pauzy učitelka při diktování.

Z pozorování této hodiny jsem měla také dobrý dojem a posloužila mi k porovnání s ostatními hodinami a také jako náhled do třídy jako kolektivu, do atmosféry třídy. Většinu hodiny kdy probíhala výuka mluvila učitelka, do odpovědi na otázky učitelky se tázání žáci zapojovali. Také probíhala spontánní komunikace žáků k tématu hodiny, na kterou vždy učitelka odpověděla. Ve třídě byla část žáků, kteří se do komunikace během hodiny nezapojili, ani nebyli tázáni ani sami spontánně nehovořili.

Po konci hodiny se učitelka omlouvala za zdržení příchodu do hodiny, jinak probíhala hodina dobře i vzhledem k jistému narušení výuky. Videonahrávka tentokrát posloužila žákům k improvizaci a k vlastní seberealizaci, žáci nevnímali video jako rušivý element. Žáci, kteří v hodině komunikovali, jsou povahově více komunikativní nebo měli zájem o doplňující informace. Žáci, kteří v hodině nekomunikovali jsou buď komunikativně ostýchaví nebo výuku méně sledují a jen pasivně poslouchají. Z hodiny s videonahrávkou mají dobrý pocit a jistě video ještě využijí.

Přepis vyučovací hodiny viz příloha 6, přepis č. 2

	Kategorie	Počet výskytů
Řeč učitele	1. Vykládá, vysvětluje, diktuje	8
	2. Klade otázky	6
	3. Dává pokyny nebo příkazy	4
	4. Chválí a povzbuzuje	0
	5. Akceptuje žakovy myšlenky nebo je rozvíjí	3
	6. Usměrnjuje žáky, napomíná	4
	7. Kritizuje nebo prosazuje vlastní autoritu	0
Řeč žáka	8. Odpovídá, čte	6
	9. Hovoří spontánně	5
	10. Ticho, pauzy, zmatek, nesrozumitelná komunikace	4

Tabulka 2 Výskyt komunikačních kategorií z videonahrávky č. 2

2.3 Analýza třetí videonahrávky

Třída 3. ročník, obor Kuchař – číšník, odborný předmět Základy podnikání, téma hodiny odměňování, mzdy, platy.

Charakteristika třídy viz výše uvedená v analýze první videonahrávky. Vyučující učitelka 2 má tuto třídu na odborné ekonomické předměty. Učitelka je inženýrka a je odborníkem z praxe na ekonomiku. Tuto třídu má od druhého ročníku a připravuje žáky této třídy k úspěšnému dovršení studia a uplatnění se na trhu práce a orientaci v ekonomických otázkách. Otázky ekonomiky jsou také doplňujícími otázkami u závěrečných ústních zkoušek žáků třetího ročníku.

Hodina byla vyučována: formou hromadnou, metodou slovní – podání učiva (výklad, popis, vysvětlování) a motivační podněcování žáků výzvou.

V průběhu této pozorovací hodiny učitelka se žáky probírala téma odměňování. Hodina se odvíjela velmi plynule a klidně, žáci celkem pozorně poslouchali výklad učitelky. Často kladli otázky k tématu, vzhledem k zajímavosti probíraného učiva a velmi důležité znalosti této tematiky pro nás všechny, odměňování za práci, její složky, různé částky a odpočty, daně a další viz příloha – přepis č. 3. Učitelka většinu otázek žáků akceptuje a rozvíjí je.

Do pozorovacího archu jsem zaznamenávala průběh jednotlivých kategorií verbální komunikace při této hodině.

Řeč učitele: Na začátku této hodiny chvíli trvalo než se žáci usadili a ztišili. Následně učitelka opakovala žákům učivo z minulé hodiny na téma cena, zboží. Otázkami na žáky chtěla zjistit jak učivo pochopili, pokládala otázky, na které žáci krátce odpověděli. Také musela v začátku hodiny žáky slovně usměrnit a dávala organizační pokyn. V průběhu výuky převládala řeč učitelky, po opakování učiva učitelka vykládala a vysvětlovala učivo nové. Po první třetině pak učivo v průběhu výkladu žákům diktovala. Především v začátku výuky pokládala žákům otázky k opakování učiva, po následném výkladu se tázala žáků na otázky k novému učivu a pak pokládala otázky ke konci výuky. Během výuky několikrát dávala verbální pokyny nebo příkazy žákům především organizačního rázu, aby si žáci zapisovali. V začátku výuky také žáka pochválil za správnou odpověď. Velmi často učitelka rozvíjí myšlenky žáků směřované k výkladu učiva. Pouze v první části výuky žáky usměrňuje či napomíná. Během výuky učitelka žáky nekritizuje ani neprosazuje vlastní autoritu, naopak se poznámce žáka pousměje.

Řeč žáků: Žáci v začátku hodiny odpovídají učitelce na otázky k opakování učiva a také hovoří spontánně bez tázání. V celé části hodiny komunikují formou krátkých odpovědí na položené otázky od učitelky. Většinou jsou odpovědi jedno nebo více slovné, případně v krátké větě. Z pozorování jsem sledovala, že žáky téma zajímá a také to bylo vidět na velké četnosti výskytu spontánní komunikace žáků. Žáci se ptali na zajímavosti k výkladu, případné možnosti a varianty. Tyto otázky žáků byly formou krátkých vět či několika slov. Také nastalo několik situací, kdy se ptalo více žáků najednou. I po několika násleších videa není vždy možné zachytit všechny slova žáků, buď jsou velmi tichá nebo nesrozumitelná. Pozorovala jsem, že do komunikace v hodině se opět zapojuje jen část žáků třídy – dovolím si označit „zvědavých žáků.“ Většinou šlo o jednu třetinu třídy a především o chlapce. Dívky se zapojovaly jen zřídka. Otázky a odpovědi žáků se vyskytovaly v průběhu celé vyučovací hodiny.

Ticho, pauzy, zmatek případně nesrozumitelná komunikace se v této hodině vyskytuje šestkrát. Na začátku hodiny se vyskytla nesrozumitelná komunikace, kdy mluvilo více žáků najednou a uprostřed výuky z téhož důvodu. Ticho a pauzy byly v této hodině minimální přesto zaznamenané v části začátku výkladu nového učiva. Prostoje jsou dané zapisováním žáků do sešitů, paní učitelka čeká, aby měli všichni žáci diktované učivo zapsáno.

Z pozorování této hodiny jsem měla dobrý dojem a také jsem se zase něco nového přiučila. Komunikace probíhala v klidném duchu celou vyučovací hodinu. Většinou hodiny mluvila učitelka, do odpovědí na učitelky otázky se tázání žáci zapojovali a více než v předchozích hodinách zde žáci hovořili spontánně, pokládali otázky k učivu. Ve třídě byla část žáků – více než polovina, kteří se do komunikace během hodiny nezapojili, ani nebyli tázáni ani sami spontánně nehovořili.

Po rozhovoru s učitelkou probíhala hodina dobře i přesto, že měla učitelka původně výuku připravenou v prezentaci na interaktivní tabuli. Prezentace nešla spustit. S tímto si ale učitelka velmi dobře poradila a hodina byla velmi pěkná. Žáci, kteří v hodině komunikovali, jsou povahově více komunikativní a zapojují se ve výuce více. Žáci, kteří v hodině nekomunikovali jsou buď komunikativně ostýchavější nebo dávají přednost pasivnímu naslouchání. Opět jsem se sama přesvědčila, že žáci kteří v hodině komunikovali, jsou komunikativní a i mimo výuku více a rádi se předvádí.

Přepis vyučovací hodiny viz příloha 6, přepis č. 3

	Kategorie	Počet výskytů
Řeč učitele	1. Vykládá, vysvětluje, diktuje	13
	2. Klade otázky	10
	3. Dává pokyny nebo příkazy	4
	4. Chválí a povzbuzuje	1
	5. Akceptuje žákovy myšlenky nebo je rozvíjí	9
	6. Usměňuje žáky, napomíná	3
	7. Kritizuje nebo prosazuje vlastní autoritu	0
Řeč žáka	8. Odpovídá, čte	8
	9. Hovoří spontánně	16
	10. Ticho, pauzy, zmatek, nesrozumitelná komunikace	6

Tabulka 3 Výskyt komunikačních kategorií z videonahrávky č. 3

2.4 Analýza čtvrté videonahrávky

Třída 3. ročník, obor mechanik opravář motorových vozidel, odborný předmět Ekonomika, téma hodiny finanční účty.

Do této třídy chodí celkem 18 žáků, ve třídě jsou převážně chlapci. Třída působí jako kolektiv dobře, žáci se chovají celkem ukázněně, ve výuce spolupracují. Vyučující učitelka 2 má tuto třídu na odborné ekonomické předměty. Učitelka je inženýrka a je odborníkem z praxe na ekonomiku. Tuto třídu má od druhého ročníku.

Hodina byla vyučována: formou hromadnou, metodou slovní – podání učiva (výklad, popis, vysvětlování) a motivační podněcování žáků výzvou.

V průběhu této pozorovací hodiny se učitelka se žáky věnovala finančním účtům a účtové třídy 2 a 3. Hodina se odvíjela ve velmi praktickém duchu a tudíž výskyt jednotlivých pozorovaných komunikačních aktivit byl velmi častý. Poměr mezi slovem učitelky a slovem žáků byl tentokrát více vyrovnaný než v předchozích pozorovacích hodinách. Žáci po přečtení zadaného úkolu měli odpovídat, vyřešit úlohu a správně číselně zařadit. Učitelka vždy odpověď zhodnotila, velmi často kladně a pochvalou (výborně, ano) nebo žáka navedla na odpověď správnou, případně žáka opravila. Učitelka také během výuky rozvíjí otázky žáků a velmi často pro lepší pochopení vysvětluje učivo.

Do pozorovacího archu jsem zaznamenávala jednotlivé kategorie výskytu verbální komunikace, zápisy jsem musela dělat i v úseku pěti minut velmi často, protože kategorie se v této hodině často měnily a snažila jsem se zachytit co nejlépe toto střídání.

Řeč učitele: Učitelka hned po úvodu hodiny navazuje na práci, kterou měla s žáky rozpracovanou. Vyvolává jednoho žáka po druhém v pořadí jak sedí v lavicích a ptá se žáků na otázky k zařazení na správné účty. Správné odpovědi žáků chválí slovem výborně nebo ano, neúplné odpovědi rozvíjí nebo vysvětluje, v případě nesprávné odpovědi žáků opět vysvětluje a vede žáky k správné odpovědi. Během výuky též učitelka potřebný výklad k učivu doplňuje a žákům diktuje. Během celé výuky se učitelka žáků táže, proto výskyt této skupiny je v této hodině velmi zastoupen. Organizační pokyny dává učitelka v začátku hodiny a pak v intervalech během výuky, ty jsou především ve smyslu pokynů pro žáky, aby si zapisovali. Kategorie pochval a povzbuzování je v této hodině silně zastoupena, řekla bych, že ideální hodina pro analýzu hodnocení. Učitelka žáky za každou správnou odpověď žáků chválí a žáky povzbuzuje. Během výuky se dostane na všechny žáky a nikdo není vynechán. Pokud se žáci k tématu bez vyzvání ptají, akceptuje jejich myšlenky a nebo je dále rozvíjí a vysvětluje. Učitelka žáky usměrňuje a napomíná dvakrát při hodině v první části výuky, toto se týká utišení žáků. Během výuky učitelka žáky nekritizuje ani neprosazuje vlastní autoritu.

Řeč žáků: Žáci v této hodině poměrně často komunikují, v porovnání s předchozími analýzami hodin je výskyt verbální komunikace žáků nejvyšší. Hned po úvodu hodiny jsou žáci vyzýváni jeden po druhém k čtení úkolu a následné odpovědi. Žáci dobře spolupracují a snaží se co nejlépe odpovědět, jejich odpovědi jsou jedno nebo více slov, také pro účely účetnictví jsou odpovědi žáků ve formě čísel v kombinaci s krátkou větou. Žáci tedy čtou, odpovídají a také několikrát během výuky hovoří spontánně. Spontánní komunikace žáků je ve formě otázek na učitelku k učivu, která jejich myšlenky akceptuje, žákům odpovídá nebo jejich myšlenky rozvíjí. Spontánní komunikace žáků je opět formou slov nebo krátkých vět, většinou se ptá jeden žák, dvakrát při výuce se ptalo více žáků najednou. Do komunikace se zapojili všichni žáci a spontánní otázky pokládali jak chlapi tak dívky.

Ticho, pauzy, zmatek případně nesrozumitelná komunikace se v této hodině vyskytuje pouze třikrát. Na začátku hodiny, než se žáci usadili a uklidnili byl ve třídě

chvilku zmatek a nesrozumitelná komunikace, učitelka žáky usměrnila. V necelé polovině výuky žáci chvíli diskutovali a třída se smála, učitelka žáky chvíli nechala a následně je utišila, výuka pokračovala. Ticho a pauzy byly v této hodině minimální, pro tuto analýzu nepodstatné.

Hodina byla velmi aktivní a měla dynamický průběh. Z pozorování této hodiny jsem měla dobrý dojem a měla jsem možnost krátkodobě nahlédnout do problematiky účetnictví. Komunikace probíhala téměř bez pauz celou vyučovací hodinu. Mluvila učitelka ale také byli do komunikace zapojeni všichni žáci. V poměru délek komunikace ale i zde platí delší intervaly v komunikaci učitelky, časté ale kratší intervaly komunikace žáků.

Po rozhovoru s učitelkou probíhala hodina dobře. Učitelka měla s touto třídou navazující další hodinu, kde bude s žáky v tématu pokračovat. Pro žáky je tento předmět důležitý jak pro budoucí podnikatele tak i pro zaměstnance ve sféře podnikání. Pro analýzu verbální komunikace byla tato hodina specifická od předchozích. Zde se do komunikace zapojili všichni žáci, což je ovšem dané specifikou výuky tohoto odborného předmětu. Žáci s nahráváním výuky na video neměli problém a pracovalo se jim dobře.

Přepis vyučovací hodiny viz příloha 6, přepis č. 4

	Kategorie	Počet výskytů
Řeč učitele	1. Vykládá, vysvětluje, diktuje	11
	2. Klade otázky	26
	3. Dává pokyny nebo příkazy	10
	4. Chválí a povzbuzuje	18
	5. Akceptuje žákovy myšlenky nebo je rozvíjí	3
	6. Usměňuje žáky, napomíná	2
	7. Kritizuje nebo prosazuje vlastní autoritu	0
Řeč žáka	8. Odpovídá, čte	32
	9. Hovoří spontánně	7
	10. Ticho, pauzy, zmatek, nesrozumitelná komunikace	3

Tabulka 4 Výskyt komunikačních kategorií z videonahrávky č. 4

2.5 Analýza páte videonahrávky

Třída 3. ročník, obor Opravář zemědělských strojů, odborný předmět Zemědělské stroje, téma hodiny příprava krmiv.

Do této třídy chodí celkem 16 žáků, ve třídě jsou pouze chlapci. Třída působí jako kolektiv celkem dobře, žáci se ovšem chovají často neukázněně, do výuky vykřikují a zapojují se jen částečně. Učitel 3 má tuto třídu na odborné předměty a matematiku na kterou se specializuje. Tuto třídu má od prvního ročníku a také připravuje žáky této třídy k závěrečným zkouškám. Učitel pracuje v této profesi a v tomto oboru již mnoho let, zároveň je odborníkem z praxe a je zkušeným učitelem na G, SOŠE a SOU Kaplice.

Hodina byla vyučována: formou hromadnou, metodou slovní – podání učiva (výklad, popis, vysvětlování) a motivační podněcování žáků výzvou.

V této třídě proběhla pozorovací hodina při níž učitel probíral se žáky téma krmiva pro hospodářská zvířata. Hodina se odvíjela v duchu kratších úseků výkladu a popisu učiva učitelem, ale i vstupů žáků ve formě otázek a komunikačního šumu. Žáci nebyli na hodinu řádně připraveni a učitel musel žáky usměrňovat a napomínat. Rozdíl v atmosféře třídy a ve složení žáků ve třídě oproti předchozím je zde znatelný.

Na základě pozorovacího archu, který jsem vyplňovala během výuky a po analýze videonahrávky této vyučovací hodiny jsem zaznamenala, jak probíhala verbální komunikace v této hodině.

Řeč učitele: Učitel na začátku hodiny opakuje žákům učivo předchozí hodiny na téma granuláty a následně navazuje výkladem učiva aktuálního této hodiny příprava krmiv. Učitel během hodiny střídavě vykládá a vysvětluje učivo nové, případně navazuje na znalosti, které by již žáci měli mít z předchozích hodin. V hlavní části hodiny učitel klade časté otázky žákům – žáci buď odpovídají nebo místo odpovědi volí spontánní otázku aniž by byli tázáni a často se i překřikují. V hodině užil učitel pokyny piš nebo kresli, také použil jednou příkaz. Pokud se žákům podaří správná odpověď učitel žáky chválí a povzbuzuje. Žáci často vstupují do hodiny i nesmyslnými otázkami, pokud je otázka k tématu učitel ji akceptuje a rozvíjí. Během výuky učitel nepovolenou komunikaci utiňuje, žáky často usměrňuje a také napomíná. Jednou použije také kritiku k žákovi za jeho nevhodné komunikační chování.

Řeč žáků: V této hodině je žáky slyšet velmi často, ale většinou se jedná o nevhodnou komunikaci nesouvisející s tematikou hodiny. Také se dá těžko postřehnout, zda hovořili všichni žáci – do komunikačního šumu se zapojili téměř

všichni, do odpovědí na otázky jen část žáků. Žáci odpovídají na otázky od učitele jedno nebo více slovně, případně krátkou větou. Větší část verbální komunikace žáků tvoří spontánní komunikace, žáci se buď ptají k tématu i mimo téma, také diskutují a odmítají, v začátku výuky se jeden žák vzteká a nechce plnit své povinnosti.

Při začátku hodiny je ve třídě nesrozumitelná komunikace, učitel žáky usměrní. Dále se vyskytuje v hodině hlahol nebo šum. Ticho a pauzy se v hodině vyskytují minimálně. Ve střední části hodiny žáci diskutovali, také se třída smála, učitel je chvíli nechal a následně žáky utišil a pokračoval ve výuce. Výskyt desáté kategorie je v této hodině zatím nejvyšší ze všech předchozích pozorovacích hodin, viz níže tabulka č. 5.

Hodina měla velmi svérázný průběh. Z pozorování jsem měla dojem, že atmosféra může být ovlivněna videonahrávkou jako mimořádného elementu dvěma směry, žáci více naslouchají a spolupracují nebo se naopak předvádějí a vyrušují. Komunikace probíhala v kratších úsecích v řeči učitele i žáků po celou hodinu.

Po rozhovoru s učitelem je usměrňování žáků učňovských oborech denní prací učitele. Chlapci, kteří jsou v teoretických hodinách vyrušujícím elementem – odpovídá tomu i úroveň vědomostí, jsou často naopak v praktické výuce žáky lepšími a jsou zaměřeni více na praktickou výuku. Ta je samozřejmě dominantou těchto odborných učňovských profesí. Pro analýzu verbální komunikace byla tato hodina opět inspirativní. Žáci s nahráváním výuky na video neměli problém, určitý vliv ale zřejmě na průběh jejich komunikace pozorování mělo.

Přepis vyučovací hodiny viz příloha 6, přepis č. 5

	Kategorie	Počet výskytů
Řeč učitele	1. Vykládá, vysvětluje, diktuje	13
	2. Klade otázky	13
	3. Dává pokyny nebo příkazy	3
	4. Chválí a povzbuzuje	4
	5. Akceptuje žákovy myšlenky nebo je rozvíjí	3
	6. Usměňuje žáky, napomíná	7
	7. Kritizuje nebo prosazuje vlastní autoritu	1
Řeč žáka	8. Odpovídá	13
	9. Hovoří spontánně	16
	10. Ticho, pauzy, zmatek, nesrozumitelná komunikace	11

Tabulka 5 Výskyt komunikačních kategorií z videonahrávky č. 5

2.6 Analýza šesté videonahrávky

Třída 3. ročník, obor Opravář zemědělských strojů, odborný předmět Zemědělské stroje, téma hodiny stroje pro dopravu a výdej krmiv.

Charakteristika třídy a pana učitele 3 viz výše uvedená, analýza 2.5.

Hodina byla vyučována: formou hromadnou, metodou slovní – podání učiva (výklad, popis, vysvětlování, vyprávění) a motivační podněcování žáků výzvou.

V této hodině jsem měla možnost pozorovat výuku na odborné téma stroje pro dopravu a výdej krmiv. Učitel výklad učiva prokládal vtipnými poznámkami a dozvěděla jsem se spolu se žáky zase něco nového o strojích a zvířatech v zemědělství.

Na základě pozorovacího archu, který jsem vyplňovala během výuky a po analýze videonahrávky této vyučovací hodiny jsem zaznamenala průběh verbální komunikace.

Řeč učitele: Učitel na začátku hodiny vyřizuje organizační věci týkající se zápisu hodiny, přípravy pomůcek a dále pak opakování učiva z předchozí hodiny. Vyvolává žáka k odevzdání zadaného úkolu a dává pokyn ostatním, aby si úkol vypracovali a přinesli. Hodina pokračuje výkladem učiva nového na téma stroje pro dopravu a výdej krmiv. Během výuky v kratších intervalech převládá řeč učitele, učitel vykládá a popisuje učivo. Během výuky základní pojmy k učivu žákům diktuje a učivo prokládá vtipnými dodatky k učivu nebo vypráví zážitky a skutečnosti ze života. Často klade otázky směřované k učivu, pobízí žáky, aby si vybavili již probrané učivo nebo dokázali popsat to, co mohli již zažít nebo vidět. Na začátku a na konci výuky dává učitel organizační pokyny. Především v druhé polovině hodiny učitel žáky chválí a povzbuzuje, pokud se žáci ptají bez vyzvání a otázka je k učivu, akceptuje myšlenky žáků a dále je rozvíjí. V průběhu výuky ale také žáky několikrát usměřuje a napomíná za vyrušování při výuce a nevhodné poznámky žáků. Učitel žáky nekritizuje ani neprosazuje vlastní autoritu.

Řeč žáků: Žáci v této hodině komunikují v průběhu celé hodiny v krátkých vstupech, buď odpovídají na učitelovy otázky krátkou odpovědí složené z jedno i více slov, nebo krátkou větou. Učitel někdy pokládá otázku na konkrétního žáka nebo položí otázku do třídy a žáci spontánně odpovídají. Do těchto odpovědí, jak jsem pozorovala, se zapojuje několik žáků, část žáků se do komunikace nezapojila. Žáci také několikrát hovoří spontánně ve smyslu „mě bolí hlava“ či se smějí. Učitel je usměrní a pokračuje ve výkladu dále. Je zřejmé, že ve třídě jsou žáci komunikativně aktivnější.

Tak polovina žáků se do komunikace střídavě zapojuje a zbytek žáků se do komunikace zapojuje jen po tázání učitelem nebo jsou komunikativně pasivní. Je vidět, že žáci se nebojí učitele zeptat na jakékoliv své myšlenky.

Ticho a pauzy jsou v této hodině minimální. Dvakrát v začátku a třikrát na konci výuky se vyskytuje nesrozumitelná komunikace, žáci se smějí nebo se začnou bavit mezi s sebou a učitel je usměrní pokynem „jdeme dál“ nebo „pojdme zpět“ apod.

Hodina měla plynulý ráz, střídala se řeč učitele s řečí žáků. Z pozorování jsem měla dobrý dojem, myslím že bylo znát, že žáci již absolvovali druhou videonahrávku a chovali se celkem uvolněně.

Po rozhovoru s učitelem proběhla hodina celkem bez narušení a je také vidět, že část žáků má o studium větší zájem a mohou i pokračovat nástavbou, další část třídy je více pasivní. Komunikační ostýchavost u těchto žáků o přestávkách není znát ale v hodině nemají takový zájem se do komunikace zapojovat. Pro analýzu verbální komunikace byla tato hodina opět přínosná. Žáci s videonahrávkou výuky neměli problém, určitý vliv ale na průběh jejich komunikace mohlo mít.

Přepis vyučovací hodiny viz příloha 6, přepis č. 6

	Kategorie	Počet výskytů
Řeč učitele	1. Vykládá, vysvětluje, diktuje	15
	2. Klade otázky	13
	3. Dává pokyny nebo příkazy	2
	4. Chválí a povzbuzuje	5
	5. Akceptuje žákovy myšlenky nebo je rozvíjí	5
	6. Usměňuje žáky, napomíná	9
	7. Kritizuje nebo prosazuje vlastní autoritu	0
Řeč žáka	8. Odpovídá	11
	9. Hovoří spontánně	8
	10. Ticho, pauzy, zmatek, nesrozumitelná komunikace	5

Tabulka 6 Výskyt komunikačních kategorií z videonahrávky č. 6

2.7 Shrnutí

Všechny analyzované hodiny výuky odborných předmětů byly velmi inspirativní, jak pro mě samotnou tak pro učitele kolegy. O účelu videonahrávek byly jak učitelé tak žáci vždy dopředu srozuměni, vždy je ale potřeba brát u úvahu jakýkoliv cizí vstup jako možný ovlivňující element. Většinou ale učitelé i žáci požádali o zpětnou vazbu, tedy možnost video následně shlédnout a využít k dalším účelům.

Názory a postoje učitelů k problematice komunikace se mírně různily a rozdíly v komunikaci v různých hodinách jsou také znatelné z analýz jednotlivých hodin. Učitelky dávají přednost v hodině odbornému výkladu, na otázky žáky vyvolávají, spontánní vstupy žáků jsou pro ně spíše rušivým elementem, který následně usměřňují a s žáky dlouho nediskutují. Učitel dává přednost volnější komunikaci žáků v hodině, snaží se o jejich samostatný projev a otázky pokládá spíše na třídu než na konkrétního žáka. Záleží ovšem na konkrétním předmětu a tématu hodiny. Každé odborné téma má svá specifika, proto se může verbální komunikace žáků a učitelů v různých poměrech kategorií lišit. Všichni učitelé v hodinách pokládají žákům otázky v probíraném tématu hodiny, chválí a povzbuzují žáky a jejich vyslovené myšlenky akceptují nebo dále rozvíjí. Žádná hodina se neobešla bez verbálního usměřňování žáků, napomínání a kárání za vyrušování ve výuce, nevhodné poznámky, rušivou komunikaci nebo nesplnění zadaných úkolů. Pouze jednou učitel oprávněně žáka kritizuje, jinak se kritika v hodinách nevyskytla, ani jsem nepozorovala, že by učitelé prosazovali svou autoritu na úkor žáka.

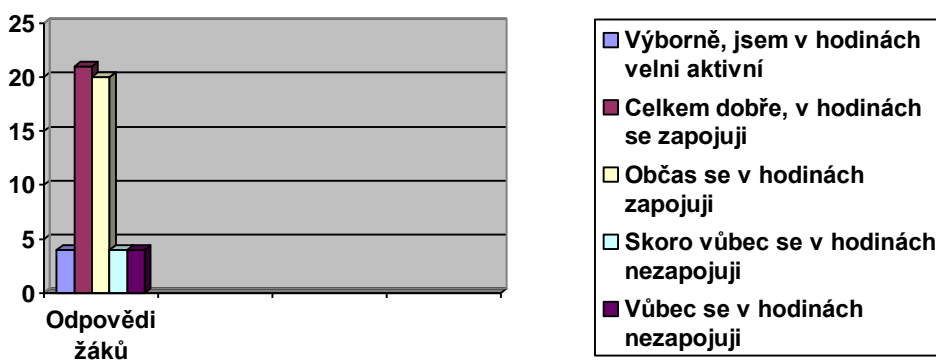
Žáci v hodinách odpovídají na otázky učitelů pokud jsou vyvoláni nebo odpovídají spontánně. Také se vyskytla v pozorovaných hodinách spontánní komunikace žáků bez vyzvání a někdy zavládla nesrozumitelná komunikace nebo nevhodná komunikace žáků. Žáci dokáží v hodině vyrušovat, smát se, pokřikovat, ale na druhou stranu také pozorně poslouchat, zapisovat si a snaživě odpovídat na otázky k učivu. Ticho a pauzy se vyskytují v hodinách minimálně, jen ve chvílích kdy si žáci zapisují nebo učitel vyřizuje organizační záležitosti.

3 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKŮ PRO ŽÁKY

Dotazníkové šetření se zúčastnilo celkem 53 žáků třetích ročníků dle tabulky viz příloha č. 5. Žáci byly vždy o účelu dotazníků a formě vyplnění srozuměni, žádala jsem žáky o jejich názory a postoje na verbální komunikaci ve výuce odborných předmětů. Za čas, který dotazníkům věnovali jsem jim poděkovala. Dotazník (viz příloha č. 3) se skládá z osmi otázek a vyhodnocení bude provedeno v rámci každé z nich.

3.1 Otázka č. 1

První otázkou jsem zjišťovala, jak se žákům daří vyjadřovat své myšlenky v mluveném projevu. V grafu 1 jsou zachyceny odpovědi žáků na tuto otázku.

Graf 1 Jak se Ti daří vyjadřovat svoje myšlenky v mluveném projevu

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Většina žáků na tuto otázku odpověděla, že se jim daří své myšlenky v mluveném projevu vyjadřovat celkem dobře nebo se občas v hodinách zapojují. Podstatně menší podíl tvoří další tři možnosti, které jsou na stejné úrovni výskytu. Jedná se o odpověď daří se mi myšlenky v mluveném projevu vyjadřovat výborně a jsem v hodinách velmi aktivní a jako protipól skoro vůbec se v hodinách nezapojuji a vůbec se nezapojuji. Tento postoj žáků koresponduje s analýzou jednotlivých hodin odborných předmětů viz analýza první až šesté videonahrávky.

3.2 Otázka č. 2

V druhé otázce měli žáci na výběr ze tří odpovědí. Tázala jsem se žáků zda mluví v hodině jen pokud jsou dotázáni učitelem/učitelkou. V grafu 2 jsou zachyceny odpovědi žáků na tuto otázku.

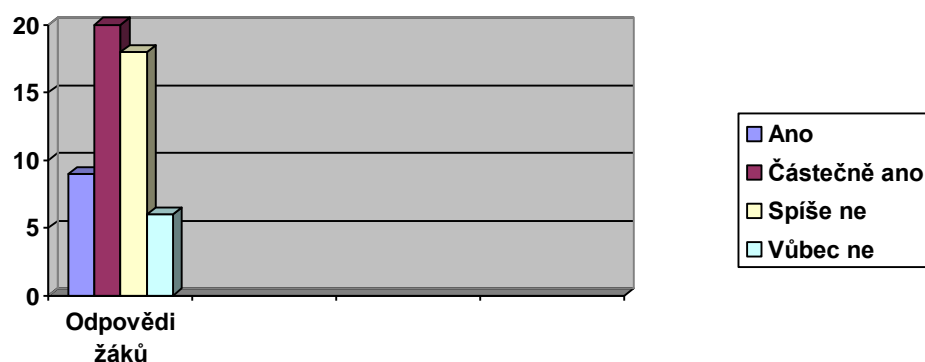
Graf 2 Mluvíš jen pokud jsi učitelem/učitelkou dotázán

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Největší část žáků odpověděla vlastně kombinaci první a třetí odpovědi, tedy že mluví v hodině když jsou dotázáni učitelem, ale také mluví v hodině spontánně bez vyzvání učitelem, aniž jsou konkrétně dotázáni. Jen třetina odpovědí byla jednoznačná, ano mluvím jen pokud jsem dotázán nebo naopak jasně označili že mluví když nejsou učitelem tázáni. Tyto charakteristiky žáků jsou opět viditelné i z analýz videonahrávek viz analýza první až šesté videonahrávky.

3.3 Otázka č. 3

Třetí otázkou jsem zjišťovala, zda žáci ve výuce hovoří často a rádi. Žákům jsem dala na výběr ze čtyř možností, snažila jsem se zjistit jejich postoj k této otázce. V grafu 3 jsou zachyceny odpovědi žáků.

Graf 3 Hovoříš často a rád při vyučování

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Na otázku zda hovoří často a rádi ve vyučování odborných předmětů žáci nejvíce označovali odpověď částečně ano a odpověď spíše ne. Často a ráda hovoří jen přibližně šestina žáků, asi devítina žáků odpověděla že nehovoří vůbec rádi ve vyučování. Větší polovina žáků zde označila , že v hodině celkem často a rádi hovoří – zde bych řekla, že svou komunikaci hodnotí mírně nadprůměrně oproti zkoumaným hodinám odborných předmětů.

3.4 Otázka č. 4

Čtvrtou otázku jsem zaměřila na hodnocení komunikace učitele v hodině odborných předmětů. Žáci si mohli vybrat jednu z pěti možností odpovědi na tuto otázku. V grafu 4 jsou zachyceny odpovědi žáků.

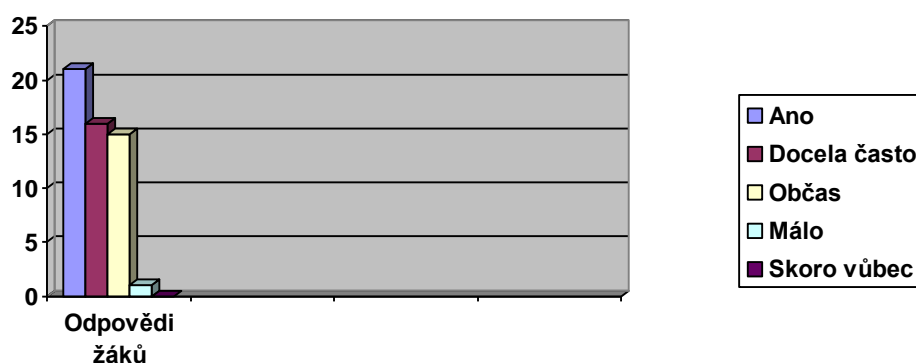
Graf 4 Vyhovuje Ti učitelova komunikace v hodině

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Na tuto otázku odpovídali žáci s klesající tendencí od pozitiva k negativu. Převážná část uvádí, že jim komunikace učitele v hodině vyhovuje nebo spíše vyhovuje. Necelá pětina žáků uvádí, že nedokáží posoudit – zde bych očekávala větší rozhodnost žáků a jasnější postoj – usuzuji, že žáci kteří jsou v hodině neaktivní a o výuku nemají takový zájem, nemají ani vyhraněný postoj k této otázce. Spíše ne uvedlo šest žáků a nevyhovuje uvedli pouze dva žáci.

3.5 Otázka č. 5

Pátou otázkou jsem zjišťovala pohled žáků, zda učitel klade často otázky při vyučování. Žáci měli výběr z pěti nabízených odpovědí. V grafu 5 jsou zachyceny odpovědi žáků.

Graf 5 Klade učitel často otázky při vyučování odborných předmětů

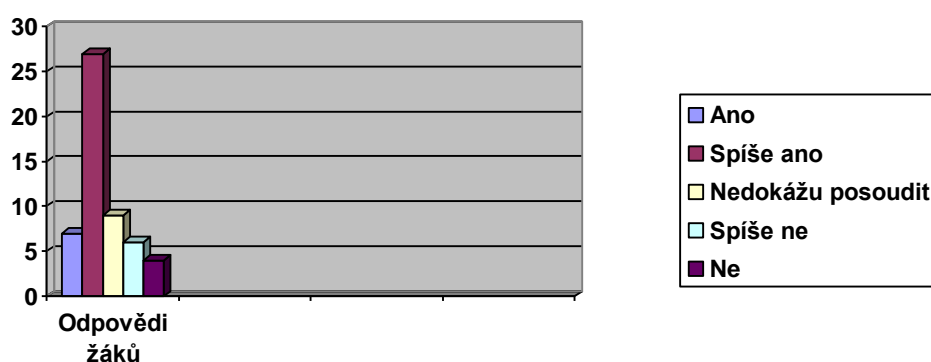
Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Žáci u této otázky uváděli především možnost ano – učitel klade ve výuce často otázky a trochu méně uváděli docela často. Ještě podobné množství odpovědí bylo učitel klade občas otázky při výuce. Pouze jeden žák odpověděl učitel klade otázky málo a nikdo neoznačil možnost, že učitel skoro vůbec nepokládá otázky. To ukazuje, že učitelé během výuky odborných předmětů kladou otázky často nebo docela často. Také to může naznačovat postoj žáků – že výskyt otázek, které učitelé ve výuce kladou je častý nebo docela častý. Pokud toto vyhodnocení srovnám viz výše s analýzami první až šesté videonahrávky – v každé analyzované hodině učitelé kladou během výuky

otázky a podle předmětu a konkrétního téma hodiny je počet otázek od učitele na žáky i zde častý nebo docela častý.

3.6 Otázka č. 6

Tuto otázku jsem zaměřila na srozumitelnost učitelova výkladu učiva. Žáci měli možnost vybrat jednu z pěti nabízených variant. V grafu 6 jsou zachyceny odpovědi žáků.

Graf 6 Rozumíš všemu, co učitel říkal

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

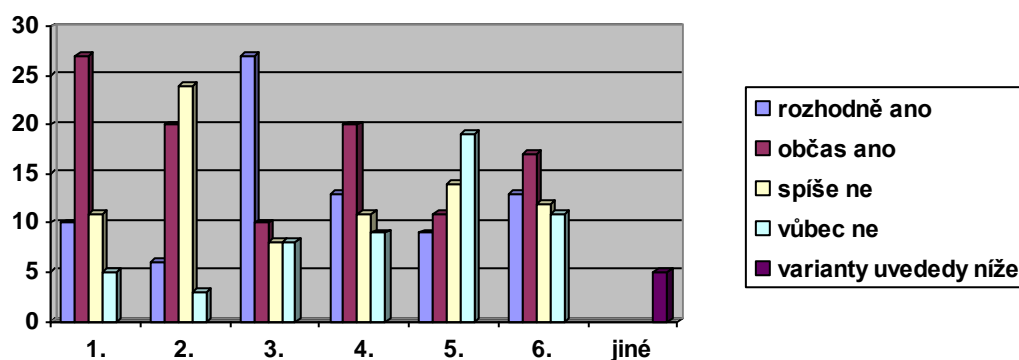
Většina žáků označila odpověď, že výkladu učitele a jeho komunikaci ve výuce odborných předmětů rozumí nebo spíše ano, rozumí tomu co učitel říkal. Devět žáků uvedlo, že nedokáže posoudit, šest žáků, že spíše tomu co učitel říkal nerozumí a čtyři žáci uvedli, že všemu co učitel říkal nerozumí. Zaměření u každého odborného předmětu je specifické, kladené otázky od učitele k žákům a komunikace žáků v hodině jsou právě většinou mířeny k zpřesnění látky viz příloha č. 6, přepis 1 až 6.

3.7 Otázka č. 7

Sedmou otázkou jsem mapovala hodnocení žáků – čeho si nejvíce všimají při mluveném projevu učitele. Žáci si mohli vybrat ze škály 1 až 4 u každého jednotlivého bodu otázky. V dotazníku jsem uvedla sedm variant a poslední variantu jsem nechala otevřenou, aby žáci mohli uvést ještě jiné možnosti. V grafu 7 jsou

zachyceny odpovědi žáků, pod čísla jsou uvedeny následující možnosti dle dotazníku pro žáka:

1. hlasitost projevu a barva hlasu
2. výška tónu řeči
3. objem a kvalita řeči
4. rychlost projevu
5. chyby v řeči
6. plynulost řeči, pomlky, frázování
7. jiné, uveď jaké

Graf 7 Čeho si nejvíce všímáš při mluveném projevu

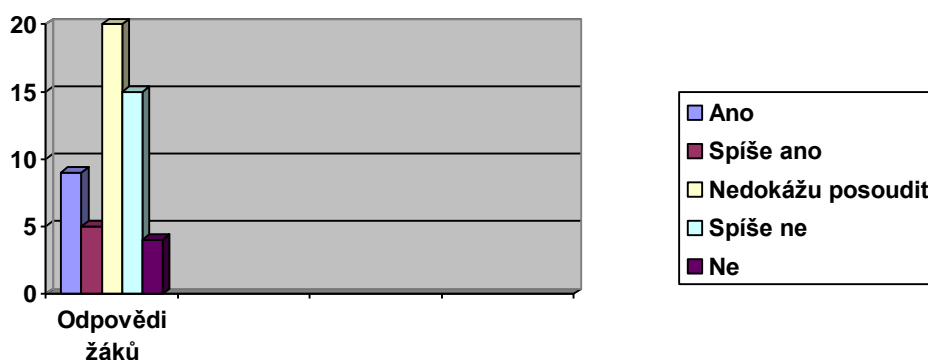
Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Z dotazníkového šetření můžeme pozorovat, že nejvíce si žáci všímají objemu a kvality řeči, dále pak rychlosti a plynulosti projevu učitele. Méně je pro žáky důležitá výška tónu řeči a rychlost projevu učitele při výuce. Na základě dotazníkového šetření si žáci v mluveném projevu učitele nejméně všímají chyb v řeči, pomlky a frázování. Můžeme tedy usoudit, že žáky zajímá především množství a kvalita informací při výuce a také rychlost, jakou učitel při výuce vykládá, vysvětluje či diktuje a také zda je projev učitele plynulý. Žáci nejsou kritičtí k tónu hlasu a chybám v řeči v mluveném projevu učitele. Tyto výsledky nejsou zcela v rovnováze s analýzami první až šesté videonahrávky viz výše uvedené. Snad mohu říci – kéž by se žáci věnovali především množství a kvalitě učiva. Jejich nekritický postoj k tónu a chybám v řeči ukazuje na ohleduplnost a empatičnost žáků.

Žáci také uvedli pět dalších možností, čeho si všímají při mluveném projevu učitele, vždy byla varianta uvedena jen jednou: rozhodně si všímám vulgárních slov, nepříjemné řeči, pojetí škola hrou, kamarádkého přístupu a komunikace se třídou.

3.8 Otázka č. 8

Osmou otázkou jsem si dala za cíl zjistit, zda mají žáci pocit, že mají dostatek prostoru pro vyjádření svých myšlenek a dotazů při vyučování odborných předmětů. Žáci měli na výběr z pěti variant. V grafu 8 jsou zachyceny odpovědi žáků.

Graf 8 Chtěl/chtěla by jsi při vyučování více prostoru pro vyjádření tvých dotazů a myšlenek

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Nejvíce žáků v podstatě nedokázalo posoudit zda se jim dostatečného prostoru dostává, na druhém místě uváděli, že se jim prostoru spíše nedostává. Na základě analýz první až šesté videonahrávky je vidět, že každý předmět i konkrétní téma jsou specifické, v některých hodinách je více věnováno výkladu a řeči učitele. Jinde zase dává učitel prostor k vyjádření žáků velký, ale žáci ho dostatečně nevyužívají.

3.9 Shrnutí

Šetření na základě dotazníků pro žáky spoludotváří pohled na verbální komunikaci ve výuce odborných předmětů. Zachycuje názory, myšlenky a postoje žáků na komunikaci v hodině. Většina výsledků plynoucích z dotazníků pro žáky navazuje a koresponduje s výsledky analýzy první až šesté videonahrávky viz výše. V pár bodech – na základě vyhodnocení dotazníků pro žáky je patrný jistý rozdíl nebo mírná

odchylka. Žáci někdy hodnotí svou komunikaci v hodině aktivněji a s větším nadšením než tomu ve skutečnosti při pohledu na rozbor hodiny je.

Žáci v dotaznících uváděli, že se jim celkem dobře nebo občas ve výuce odborných předmětů daří vyjadřovat své myšlenky. Někdy odpovídají na otázku učitele jen pokud jsou dotázáni, jindy komunikují bez ohledu na učitelovo vyzvání. Při vyučování hovoří celkem rádi, někdy často, někdy méně. Učitelova komunikace žákům většinou vyhovuje nebo spíše vyhovuje. Žáci vnímají, že učitelé kladou ve výuce otázky docela často a většinou rozumí tomu, co učitel říkal. Při mluveném projevu učitele si nejvíce všímají objemu a kvalitě řeči, následně rychlosti a plynulosti projevu, nejméně si všímají chyb v řeči, pomlk a frázování. Prostoru pro komunikaci žáci dostávají v některé hodině méně, v některé více.

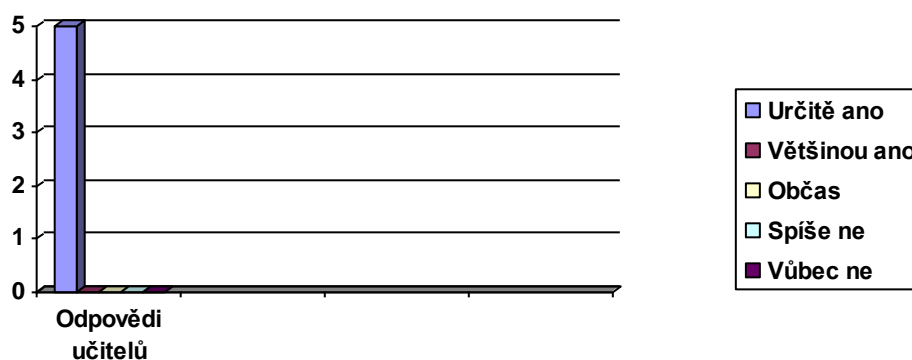
Názory a postoje žáků jsou pro celkový pohled na verbální komunikaci ve výuce cenným podkladem a slouží jim i učitelům k zamyšlení v čem je komunikace dobrá a přínosná a kde je ještě třeba zapracovat a zamyslet se nad vylepšením výuky.

4 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKŮ PRO UČITELE

Dotazníkové šetření se zúčastnilo celkem 5 učitelů odborných předmětů. Dotazník vyplňovali tři učitelé, kteří se účastnili videonahrávek viz výše analýzy videozáznamů jedna až šest. Další dva učitelé vyučují také odborné předměty a působí též na G, SOŠE a SOU Kaplice. Učitelé byli o účelu dotazníků a formě vyplnění srozuměni, žádala jsem je o jejich názory a postoje na verbální komunikaci ve výuce odborných předmětů. Za čas který dotazníkům věnovali jsem jim poděkovala. Dotazník (viz příloha č. 4) se skládá z osmi otázek a vyhodnocení bude provedeno v rámci každé z nich.

4.1 Otázka č. 1

První otázkou jsem zjišťovala, zda považují při své práci učitele komunikaci jako důležitý prostředek k pochopení problémů a potřeb žáků. Učitelé měli na výběr z pěti variant. V grafu 9 jsou zachyceny odpovědi učitelů.

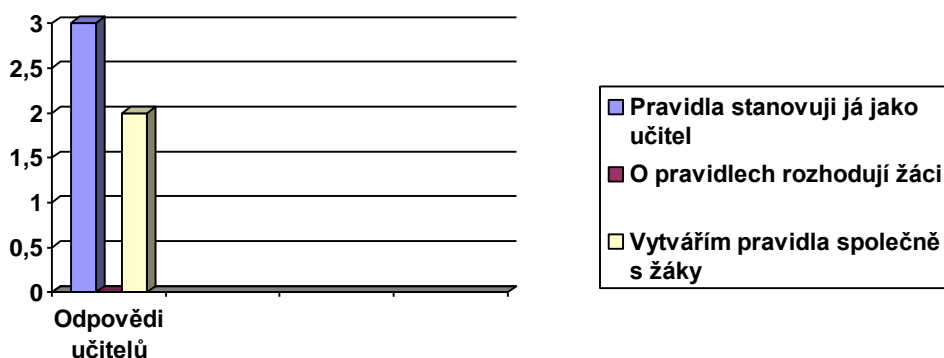
Graf 9 Považujete ve své práci komunikaci za důležitý prostředek k pochopení problémů a potřeb žáků

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Všichni učitelé odpověděli, že komunikaci ve své práci považují určitě za velmi důležitý prostředek k pochopení problémů a potřeb žáků.

4.2 Otázka č. 2

Druhou otázku jsem zaměřila na stanovení pravidel komunikace ve výuce. Učitelé měli možnost výběru tří variant. V grafu 10 jsou zachyceny odpovědi učitelů.

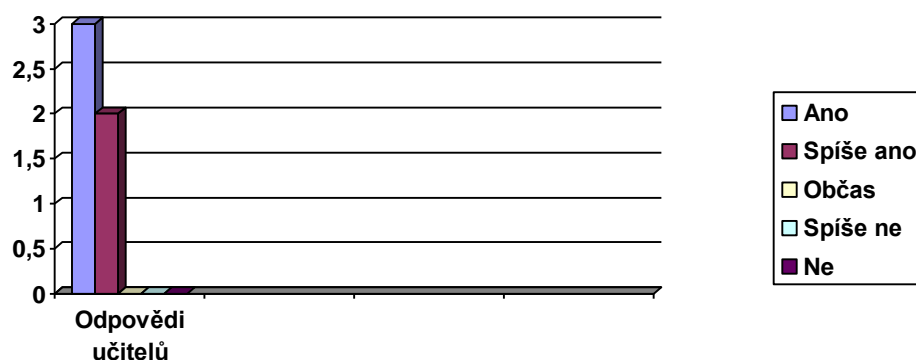
Graf 10 Jak stanovujete pravidla při výuce v hodině

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Tři učitelé uvedli, že pravidla stanovují oni jako učitelé a dvě odpovědi byly, že pravidla stanovují společně s žáky. V teoretické části jsem uváděla na základě odborné literatury, že mnoho pravidel ve výuce je neúčelné, protože si je žáci ani nepamatují, naopak méně funkčních pravidel je více účelné a žáci si je budou pamatovat. Také se zde potvrzuje, že jedni učitelé se domnívají, že nejefektivnější je vytvářet pravidla za účasti žáků, jiní považují za zodpovědného výhradně učitele.

4.3 Otázka č. 3

Třetí otázku jsem zjišťovala postoje a názory učitelů na vliv vyučovací metody a formy na pedagogickou komunikaci. Učitelé měli možnost z pěti uzavřených variant. V grafu 11 jsou zachyceny odpovědi učitelů.

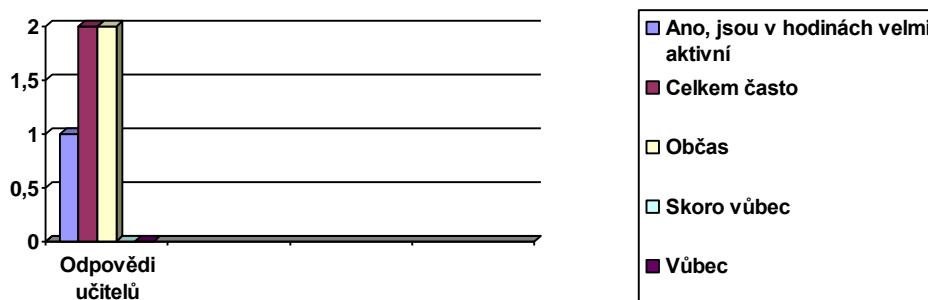
Graf 11 Myslíte si, že vyučovací metoda a forma mají vliv na pedagogickou komunikaci

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Působení organizační formy a vyučovací metody jistě na pedagogickou komunikaci vliv mají – vyplývá to i z odborných zdrojů, viz teoretická část práce. Volba organizační formy by měla odpovídat povaze úkolu, který má učitel se žáky splnit. Pokud neovlivní organizační formu, pak učitel volí vhodný soubor výchovných a vzdělávacích metod. Analyzované hodiny viz výše analýza jedna až šest byly vyučovány formou hromadnou, užita byla metoda slovní v podobě výklad, popis, vysvětlování nebo motivační podněcování žáků výzvou. Učitelé zde potvrzují, že výběr organizační formy a vyučovací metody na pedagogickou komunikaci mají vliv.

4.4 Otázka č. 4

Čtvrtou otázku jsem chtěla zjistit pohled učitelů na dostatečnou komunikaci žáků ve výuce. Učitelé měli možnost z pěti uzavřených variant. V grafu 12 jsou zachyceny odpovědi učitelů.

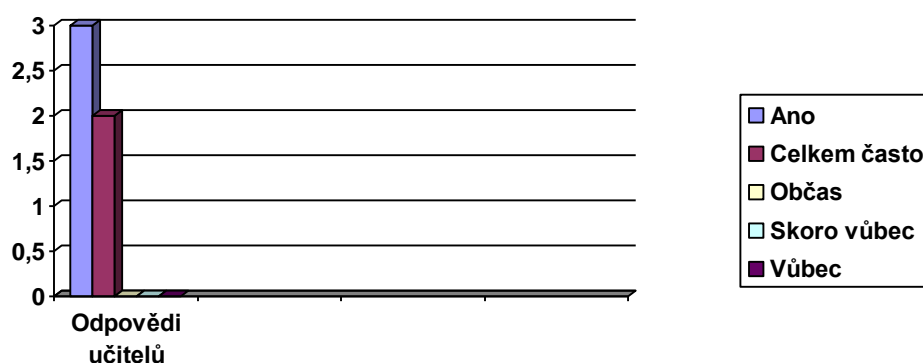
Graf 12 Komunikují žáci ve vyučovací hodině často

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Učitelé při své práci převážně vykládají, vysvětlují, dávají pokyny řídí diskuzi ve třídě, kladou otázky a z toho vyplývá, že kvalita mluveného projevu učitele je jedním z hlavních aspektů efektivní výuky, též na základě odborných zdrojů viz teoretická část práce. Ve výuce na středních školách převažují komunikační aktivity učitelů – můžeme vidět i z analýz videonahrávek jedna až šest výše. Také je znatelný rozdíl mezi různými předměty a téma hodiny. Žáci tedy komunikují v hodinách znatelně méně než učitelé. Na základě dotazníkového šetření se učitelé přiklánějí k názoru, že žáci v hodinách komunikují celkem často nebo občas.

4.5 Otázka č. 5

Pátou otázku jsem směřovala na nelegální a nevhodnou komunikaci žáků v hodině. Učitelé měli možnost z pěti uzavřených variant. V grafu 13 jsou zachyceny odpovědi učitelů.

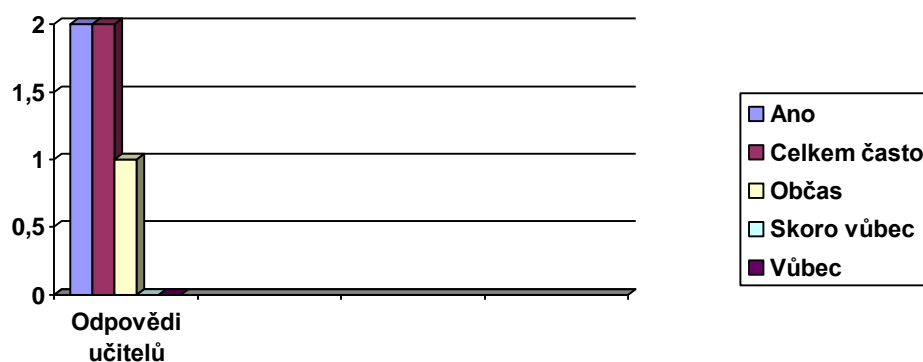
Graf 13 Musíte žáky v hodině často usměrňovat za nelegální a nevhodnou komunikaci

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Odpovědi učitelů velmi korespondují s analýzou první až šesté videonahrávky viz výše a jen potvrzují, že při výuce na střední škole učitel žáky často usměrňuje za nevhodnou komunikaci. V teoretické části práce – viz výše odborníci označují za nelegální a nevhodnou komunikaci spíše napovídání a různé nevhodné komunikační signály. Na základě analýzy a rozhovorů s učiteli na této škole G, SOŠE a SOU Kaplice je zde nevhodná komunikace žáků spíše komunikační šum nesouvisející s probíranou látkou, vyrušování nevhodnou komunikací, vykřikování bez dotázání učitele, bavení se žáků mezi sebou, odmítání a další.

4.6 Otázka č. 6

Šestou otázkou jsem zjišťovala názor učitelů na to, zda jejich otázky navozují ve třídě rozpravu směřovanou k učivu. Učitelé měli možnost výběru z pěti uzavřených variant. V grafu 14 jsou zachyceny odpovědi učitelů.

Graf 14 Navozují rozpravu ve třídě vaše otázky směřované k učivu

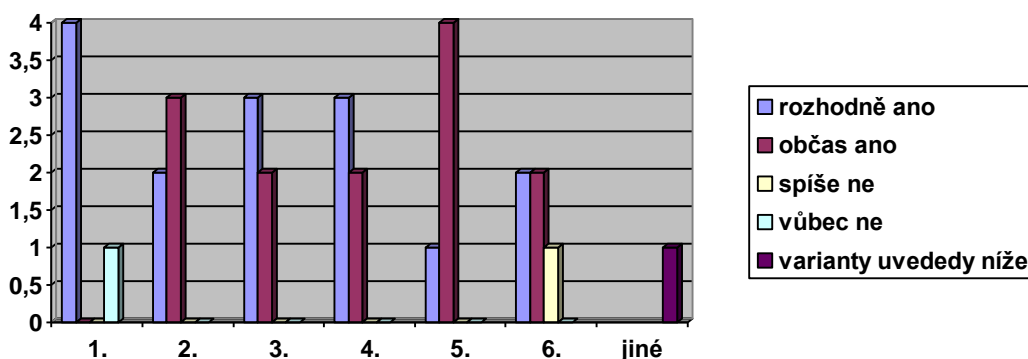
Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Jak uvádím v teoretické části, těžko si lze představit komunikaci při výuce bez kladení otázek. Dotazování patří mezi tři nejčastější učitelovy činnosti při pedagogické komunikaci. Na základě odborných publikací tvoří dotazování až 20% učitelovy činnosti v naukových předmětech při tradičním vyučování. Žák ví, že učitel se ptá většinou pro kontrolu vědomostí, pozornosti a hodnocení. Učitelé na základě výsledků dotazníků uvádí, že jejich otázky k učivu navozují rozpravu celkem často. Jak je vidět z analýz hodin viz výše, učitelé se v hodinách opravdu celkem často žáků ptají, někdy méně, jindy více, podle daného odborného předmětu nebo téma hodiny. Každopádně v každé vyučovací hodině jsou otázky učitele na žáky viditelně zastoupeny a žáci na ně odpovídají buď na vyzvání učitelem nebo spontánně. Jejich odpovědi jsou většinou jedno nebo více slov, krátké věty, někdy se vyskytuje rozprava žáků na téma položené otázky.

4.7 Otázka č. 7

Sedmou otázkou jsem mapovala hodnocení učitelů, co považují za nejdůležitější při mluveném projevu. Učitelé, stejně jak žáci v dotazníku pro žáky, mohli vybrat ze škály 1 až 4 u každého jednotlivého bodu otázky. V dotazníku jsem uvedla sedm variant a poslední variantu jsem nechala otevřenou, aby učitelé mohli uvést ještě jiné možnosti. V grafu 15 jsou zachyceny odpovědi učitelů, pod čísla jsou uvedeny následující možnosti dle dotazníku pro učitele:

1. hlasitost projevu a barva hlasu
2. výška tónu řeči
3. objem a kvalita řeči
4. rychlost projevu
5. chyby v řeči
6. plynulost řeči, pomlky, frázování
7. jiné, uveďte jaké

Graf 15 Co považujete za nejdůležitější při mluveném projevu

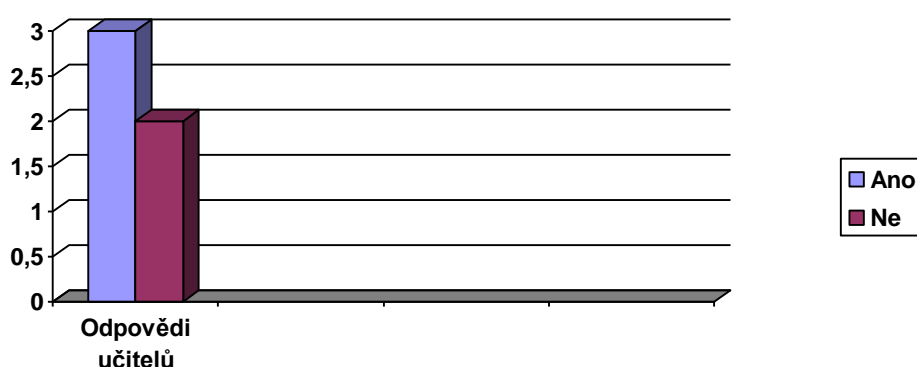
Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Z dotazníkového šetření můžeme pozorovat, že za nejdůležitější při mluveném projevu učitelé považují stejně jako žáci objem a kvalitu řeči. Učitelé ale také považují za velmi důležitou rychlost a hlasitost projevu a výšku tónu řeči. Menší důležitost pak přiřkládají plynulosti řeči a chybám v řeči. Tyto výsledky jsou téměř v rovnováze s analýzami první až šesté videonahrávky viz výše uvedené. Učitelé kladou důraz na objem a kvalitu učiva vzhledem k úrovni a potřebám žáků s ohledem na daný

odborný předmět a jeho téma. Učitelé uvedli pouze jednu další variantu, co považují za důležité při mluveném projevu a to držet se tématu.

4.8 Otázka č. 8

Zajímalo mě, zda učitelé někdy absolvovali nějaký odborný seminář na téma verbální komunikace, proto jsem v osmé poslední otázce zvolila tuto otázku. V grafu 16 jsou zachyceny odpovědi učitelů.

Graf 16 Zúčastnil/la jste se někdy nějakého odborného semináře nebo přednášky na téma verbální komunikace

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Tři učitelé odpověděli, že se již odborného semináře, přednášky zúčastnili a dva učitelé nikoliv. Nicméně všichni mají pedagogické vzdělání, kde téma komunikace je součástí studia, umění verbální komunikace je každodenní práce a rozvoj každého učitele.

4.9 Shrnutí

Šetření na základě dotazníků pro učitele kompletuje pohled na verbální komunikaci ve výuce odborných předmětů. Zachycuje názory, myšlenky a postoje učitelů na komunikaci v hodině. Většina výsledků plynoucích z dotazníků pro učitele navazuje a koresponduje s výsledky analýzy první až šesté videonahrávky viz výše. Učitelé zde mírně nadhodnocují komunikaci žáků v hodině stejně jako rozpravu žáků na jejich

otázky směřované k učivu. Z většiny hodin je viditelné, že ne všichni a vždy se žáci do komunikace zapojují.

Učitelé v dotaznících uváděli, že považují při své práci komunikaci za velmi důležitý prostředek. Co se týče pravidel komunikace, buď je stanovují oni jako učitelé nebo je vytváří spolu s žáky. Jsou názoru, že organizační forma a vyučovací metoda mají vliv na pedagogickou komunikaci. Uvádí, že žáci jsou ve vyučování komunikativně celkem aktivní. Odpovídají, že žáky musí celkem často v hodině usměrňovat za nelegální a nevhodnou komunikaci. Uvádí, že jejich otázky směřované k učivu celkem často navozují rozpravu ve třídě. Při mluveném projevu považují za důležitý objem a kvalitu řeči, stejně jako hlasitost a rychlost projevu a výšku tónu. Větší polovina učitelů se účastnila odborného semináře na téma verbální komunikace.

Názory a postoje učitelů jsou pro celkový pohled na verbální komunikaci ve výuce odborných předmětů cenným podkladem. Jsou přínosné z pohledu sebereflexe a evaluace výuky, nesou zamyšlení nad kvalitou verbální komunikace a jsou návodem k možnému vylepšení výuky.

ZÁVĚR

Téma mé bakalářské práce jsem si vybrala pro jeho aktuálnost, užitečnost, praktičnost a získání nových poznatků v oblasti pedagogické komunikace. Hlavním problémem, kterým jsem se ve své bakalářské práci zabývala je charakterizovat pedagogickou komunikaci se zaměřením na verbální komunikaci a druhy komunikačních struktur ve výuce odborných předmětů na vybrané střední škole. Správná komunikace tvoří jednu z nejdůležitějších položek efektivního výchovně–vzdělávacího procesu. Bez komunikace ani není možné vyučování uskutečnit.

Bakalářská práce se skládá ze dvou částí, první teoretické a druhé empirické. V první části byly vymezeny nejdůležitější pojmy pedagogické komunikace, vymezení pojmu verbální komunikace ve vyučování, komunikační aktivity, pedagogická komunikace s ohledem na organizační formy a vyučovací metody, užití komunikačních dovedností. Ve druhé části byl na základě teoretických poznatků uskutečněn výzkum na střední škole G, SOŠE a SOU Kaplice se třemi třídami třetích ročníků studijních oborů, celkem s 53 žáky a s pěti učiteli odborných předmětů. Pro výzkum byla použita metoda kvalitativní. Hlavní složkou empirické části je výzkum přímo ve vyučovací hodině pomocí videozáznamu, který je doplněn pozorováním a vnášením poznatků do pozorovacího archu – ten dotváří dotazníkové šetření pro žáky a pro učitele spolu s dotazováním učitelů a žáků, kteří byli pozorováni.

Cílem a náplní této práce bylo analyzovat verbální komunikaci ve výuce odborných předmětů na střední škole především z hlediska poměru řeči učitele a žáků ve výuce. To především s ohledem na různé kategorie komunikace. V řeči učitele kdy a jak vykládá a vysvětluje, jak často klade otázky žákům, kdy a jak často dává pokyny nebo příkazy, zda chválí a povzbuzuje žáky a jestli učitel akceptuje žákovo myšlenky, jak často žáky učitel napomíná nebo usměrňuje, či zda ve výuce kritizuje a prosazuje vlastní autoritu. V řeči žáka jak často a jak dlouho komunikují ve výuce žáci, zda na otázky učitele odpovídají a v jakém rozsahu, zda hovoří v hodině spontánně, zda mají dostatečný prostor pro komunikaci, zda jim učitelova komunikace vyhovuje, čeho si nejvíce v mluveném projevu všímají, zda se do komunikace ve výuce zapojují rádi.

Největším přínosem bylo pozorování na základě videozáznamů za pomoci pozorovacího archu. Jak jsem již uvedla, všechny analyzované hodiny výuky odborných předmětů byly velmi inspirativní, jak pro mě jako pozorovatele tak pro kolegy učitele a žáky pozorovaných tříd. Z hlediska poměru řeči učitele a žáků se shoduje teorie s praxí – že ve vyučování na středních školách převažuje komunikační aktivita učitelů nad žáky. Pouze necelou třetinu komunikačních aktivit tvoří komunikace žáků. Je významný rozdíl mezi jednotlivými odbornými předměty. Na základě pozorování lze říci, že není patrný velký rozdíl v aktivitách verbální komunikace mezi dívkami a chlapci. Je potřeba ale říci, že u pozorovaných tříd byl větší podíl chlapců než dívek, vyplývající z pozorovaných oborů. Učitelé při výuce odborných předmětů převážně vykládají, vysvětlují, případně diktují žákům nové učivo. V každé hodině učitelé kladou otázky žákům k výuce buď ve formě opakování nebo během výkladu nového učiva. Udrží tím pozornost žáků a také hodnotí a zkouší znalosti žáků. Žádná hodina se neobešla bez pokynů nebo příkazů učitele ve formě usměrňování žáků, napomínání, domlouvání a udržování pozornosti žáků. Všechny hodiny také zaznamenaly organizační aktivity ve formě zapisování hodiny, řízení výuky, pokynů dané činnosti žáků a další. Všichni učitelé ve výuce chválí a povzbuzují žáky, jak za jejich správné odpovědi, názory a podněty k tématu hodiny nebo za dobré chování. Myšlenky žáků akceptují, pokud jsou podnětné rozvíjí. Pouze jednou učitel kritizuje žáka, žádný učitel neprosazuje vlastní autoritu. Žáci se do komunikačních aktivit při výuce odborných předmětů zapojují ve formě odpovědí na učitelovo otázky, buď na základě vyzvání učitelem nebo spontánně. Odpovídají jedním nebo více slovy, případně krátkými větami. Pokud je téma zajímavé zapojí se více žáků a vedou krátkou diskuzi. Aktivita žáků je různá podle předmětu a téma hodiny, většinou se ale zapojuje do verbální komunikace tak třetina třídy a zbytek je komunikačně pasivní, případně hovoří jen na dotázání učitele. V hodinách se vyskytly také krátké pauzy, některé hodiny provázela nesrozumitelná komunikace a krátký úsek šumu a zmatku ve třídě.

Dále bylo provedeno na střední škole G, SOŠE a SOU Kaplice dotazníkové šetření pro žáky u učitele analyzovaných tříd a učitelů, kteří se účastnili pozorování s videozáznamy. Do dotazníkové šetření se zapojili další dva učitelé odborných předmětů, kteří působí na této škole. Výsledky dotazníkového šetření poměrně

korespondují s pozorováním pomocí videozáznamů a zároveň s poznatky z teoretické části. Žáci uváděli, že se jim celkem dobře nebo občas ve výuce odborných předmětů daří vyjadřovat své myšlenky. Ve výuce odpovídají na otázku učitele buď jen pokud jsou dotázáni, jindy komunikují bez ohledu na učitelovo vyzvání. Při výuce odborných předmětů hovoří celkem rádi, někdy se zapojují často, někdy méně. Učitelova komunikace žákům většinou spíše vyhovuje. Žáci vnímají, že učitelé kladou ve výuce otázky docela často a většinou rozumí tomu, co učitel říkal. Při mluveném projevu učitele si nejvíce všímají objemu a kvalitě řeči, následně rychlosti a plynulosti projevu, nejméně si všímají chyb v řeči. Prostoru pro komunikaci žáci dostávají v některé hodině méně, v některé více. Učitelé uváděli, že považují při své práci komunikaci za velmi důležitý prostředek. Co se týče pravidel komunikace stanovují je oni jako učitelé nebo je vytváří spolu s žáky. Jsou názoru, že organizační forma a vyučovací metoda mají výrazný vliv na pedagogickou komunikaci. Uvádí, že žáci jsou ve vyučování komunikativně celkem aktivní. Také nezapírají, že žáky musí celkem často v hodině usměrňovat za nelegální a nevhodnou komunikaci. Při mluveném projevu považují za důležitý objem a kvalitu řeči, stejně jako hlasitost a rychlost projevu a výšku tónu.

Téma komunikace bude a je aktuální, neustále je v tomto ohledu co vylepšovat, učit se a zkoumat. Výzkum, který byl v rámci této bakalářské práce proveden je náhledem do konkrétní odborné střední školy. Může být využit jako inspirace a sebereflexe pro učitele a žáky této školy nebo pro další kolegy učitele jako náhled do komunikačních aktivit při výuce odborných předmětů na střední škole. Mým cílem bylo analyzovat průběh těchto komunikačních aktivit. V tomto směru byl cíl naplněn a může dále posloužit jako zdroj k dalšímu zkoumání této problematiky.

SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY

- [1] GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.
- [2] KALHOUS, Z.; OBST, O. a kol. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-571-4.
- [3] KOLÁŘ, Z.; VALIŠOVÁ, A. *Analýza vyučování*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2857-5.
- [4] NELEŠOVSKÁ, A. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-0738-1.
- [5] PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-047-X.
- [6] VYBÍRAL, Z. *Psychologie komunikace*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-387-1.
- [7] VALIŠOVÁ, A.; KASÍKOVÁ, H. (eds.) *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3357-9.
- [8] MAREŠ, J.; KŘIVOHLAVÝ, J. *Komunikace ve škole*. Brno: MU, 1995. ISBN 80-210-1070-3.
- [9] KARNSOVÁ, M. *Jak budovat dobrý vztah mezi učitelem a žákem*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-032-4.
- [10] KOLÁŘ, Z.; ŠIKULOVÁ, R. *Hodnocení žáků*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2834-6.
- [11] SLAVÍK, J. *Hodnocení v současné škole*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-262-9.
- [12] KYRIACOU, Ch. *Klíčové dovednosti učitele*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-965-8.
- [13] SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. 2. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1821-7.

- [14] HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*.
Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1

Žádost o umožnění analýzy verbální komunikace ve vyučování pomocí videonahrávky a dotazníkového šetření

Příloha 2

Pozorovací arch

Flanderův systém na pozorování komunikace ve třídě

Příloha 3

Dotazník pro žáka

Hodnocení komunikace ve výuce odborných předmětů

Příloha 4

Dotazník pro učitele

Hodnocení komunikace ve výuce odborných předmětů

Příloha 5

Tabulka – seznam analyzovaných tříd: ročník, obor, počet žáků a seznam vyučujících učitelů odborných předmětů

Příloha 6

Přepisy videonahrávek č. 1, č. 2, č. 3, č. 4, č. 5, č. 6.

Celkem šest vyučovacích hodin odborných předmětů

Příloha 1

Analýza verbální komunikace ve vyučování pomocí videonahrávky a dotazníkového šetření

Vážená paní ředitelko,

žádám Vás o umožnění pořízení videonahrávek z vybraných vyučovacích hodin ve 3. ročnících na Vaší škole G, SOŠE a SOU Kaplice. Během videonahrávek chci pro účely analýzy verbální komunikace vyplňovat pozorovací arch. Kompletní analýzu bych dokončila dotazníkovým šetřením. Tyto dotazníky by dotvářely výsledek analýzy verbální komunikace ve výuce odborných předmětů a budou pro učitele a žáky G, SOŠE a SOU Kaplice. Přepis videonahrávek a dotazníky budou součástí mé bakalářské práce a tyto informace budou použity výhradně pro studijní účely.

Děkuji za ochotu a spolupráci.

S pozdravem

Ilona Straková

studentka JCU.PF České Budějovice

Obor: Učitelství odborných předmětů, 3. ročník

Ing. Marta Caisová
ředitelka školy

Příloha 2

Pozorovací arch:

Flanderův systém na pozorování komunikace ve třídě

Čas v min. →	5	10	15	20	25	30	35	40	45		Suma výskytů
Kategorie↓											
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											

Kategorie Flanderova pozorovacího systému:

Řeč učitele	1. Vykládá, vysvětluje, diktuje 2. Klade otázky 3. Dává pokyny nebo příkazy 4. Chválí a povzbuzuje 5. Akceptuje žákovi myšlenky nebo je rozvíjí 6. Usměňuje žáky, napomíná 7. Kritizuje nebo prosazuje vlastní autoritu
Řeč žáka	8. Odpovídá, čte 9. Hovoří spontánně
10. Ticho. Pauzy. Zmatek. Nesrozumitelná komunikace.	

Příloha 3

Dotazník pro žáka

Hodnocení komunikace ve výuce odborných předmětů

Škola:

Třída- obor, ročník:

Věk:

Pohlaví:

Zhodnoť svoji komunikační aktivitu a komunikaci učitele ve výuce odborných předmětů ve škole.

Pokud není uvedeno jinak, označ jen jednu odpověď.

1. Jak se Ti daří vyjadřovat svoje myšlenky v mluveném projevu:

- 1) Výborně, jsem v hodinách velmi aktivní
- 2) Celkem dobře, v hodinách se zapojuji
- 3) Občas se v hodinách zapojuji
- 4) Skoro vůbec se v hodinách nezapojuji
- 5) Vůbec se v hodinách nezapojuji

2. Mluvíš, jen pokud jsi učitelem/učitelkou dotázán:

- 1) Ano
- 2) Někdy ano, někdy ne
- 3) Ne

3. Hovoříš často a rád při vyučování:

- 1) Ano
- 2) Částečně ano
- 3) Spíše ne
- 4) Vůbec ne

4. Vyhovuje Ti učitelova komunikace v hodině:

- 1) Ano
- 2) Spíše ano
- 3) Nedokážu posoudit
- 4) Spíše ne
- 5) Ne

5. Klade učitel často otázky při vyučování:

- 1) Ano
- 2) Docela často
- 3) Občas
- 4) Málo
- 5) Skoro vůbec

6. Rozumíš všemu, co učitel říkal:

- 1) Ano
- 2) Spíše ano
- 3) Nedokážu posoudit
- 4) Spíše ne
- 5) Ne

7. Čeho si nejvíce všímáš při mluveném projevu?

U následujících výroků označte na škále 1 až 4 míru Tvého souhlasu (1 = rozhodně ano, 2 = občas ano, 3 = spíše ne, 4 = vůbec ne).

1. hlasitost projevu a barva hlasu	1	2	3	4
2. výška tónu řeči	1	2	3	4
3. objem a kvalita řeči	1	2	3	4
4. rychlost projevu	1	2	3	4
5. chyby v řeči	1	2	3	4
6. plynulost řeči, pomlky, frázování	1	2	3	4
7. jiné, uveď jaké	1	2	3	4

8. Chtěl/chtěla by jsi při vyučování více prostoru pro vyjádření tvých dotazů a myšlenek:

- 1) Ano
- 2) Spíše ano
- 3) Nedokážu posoudit
- 4) Spíše ne
- 5) Ne

Děkuji za Tvůj čas při vyplňování dotazníku. Tvé názory a postoje využiji při mé bakalářské práci na téma „Analýza verbální komunikace ve výuce odborných předmětů na střední škole.“ Výsledky dotazníků využiji výhradně pro studijní účely.

Ilona Straková

Příloha 4

Dotazník pro učitele

Hodnocení komunikace ve výuce odborných předmětů

Dobrý den, jako vaše kolegyně Vás chci poprosit o vyplnění dotazníku v rámci mé bakalářské práce na téma „Verbální komunikace ve výuce odborných předmětů na střední škole.“ Studuji 3. ročníkem Učitelství odborných předmětů na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Vaše názory, postoje a výsledky dotazníků využiji výhradně pro studijní účely. Dotazník je anonymní.

Děkuji za Váš čas při vyplňování dotazníku.

Ilona Straková

Není-li uvedeno jinak, označte jen jednu odpověď.

Škola:

Předmět:

Věk:

Pohlaví:

1. Považujete ve své práci komunikaci za důležitý prostředek k pochopení problémů a potřeb žáků:

- 1) Určitě ano
- 2) Většinou ano
- 3) Občas
- 4) Spíše ne
- 5) Vůbec ne

2. Jak stanovujete pravidla při výuce v hodině:

- 1) Pravidla stanovuji já jako učitel
- 2) O pravidlech rozhodují žáci
- 3) Vytvářím pravidla společně s žáky

3. Myslíte si, že vyučovací metoda a organizační forma mají vliv na pedagogickou komunikaci:

- 1) Ano
- 2) Spíše ano
- 3) Občas
- 4) Spíše ne
- 5) Ne

4. Komunikují žáci ve vyučovací hodině často:

- 1) Ano, jsou v hodinách velmi aktivní
- 2) Celkem často
- 3) Občas
- 4) Skoro vůbec
- 5) Vůbec

5. Musíte žáky v hodině často usměrňovat za nelegální a nevhodnou komunikaci:

- 1) Ano
- 2) Celkem často
- 3) Občas
- 4) Skoro vůbec
- 5) Vůbec

6. Navozují rozpravu ve třídě vaše otázky směřované k učivu:

- 1) Ano
- 2) Celkem často
- 3) Občas
- 4) Skoro vůbec
- 5) Vůbec

7. Co považujete za nejdůležitější při mluveném projevu?

U následujících výroků označte na škále 1 až 4 míru Vašeho souhlasu (1 = rozhodně ano, 2 = občas ano, 3 = spíše ne, 4 = vůbec ne).

1. hlasitost projevu a barva hlasu	1	2	3	4
2. výška tónu řeči	1	2	3	4
3. objem a kvalita řeči	1	2	3	4
4. rychlost projevu	1	2	3	4
5. chyby v řeči	1	2	3	4
6. plynulost řeči, pomlky, frázování	1	2	3	4
7. jiné, uveďte jaké	1	2	3	4

8. Zúčastnil/la jste se někdy nějakého odborného semináře nebo přednášky na téma verbální komunikace:

- 1) Ano
- 2) Ne

Příloha 5

Tabulka - seznam analyzovaných tříd: ročník, obor, počet žáků.

Seznam vyučujících učitelů odborných předmětů, název odborného předmětu.

Analyza verbální komunikace ve výuce odborných předmětů

UČITEL	ODBORNÝ PŘEDMĚT	OBOR	ROČNÍK	POČET ŽÁKŮ
Učitelka 1	Stolničení	Kuchař-číšník	3.	19
Učitelka 1	Technologie	Kuchař-číšník	3.	19
Učitelka 2	Základy podnikání	Kuchař-číšník	3.	19
Učitelka 2	Ekonomika	Mechanik opravář motorových vozidel	3.	18
Učitel 3	Zemědělské stroje a zařízení	Opravář zemědělských strojů	3.	16
Učitel 3	Zemědělské stroje a zařízení	Opravář zemědělských strojů	3.	16

Příloha 6

PŘEPIS č. 1

PŘEDMĚT: Stolničení

VYUČUJÍCÍ: Učitelka 1

TÉMA HODINY: Banket

POČET STUDENTŮ: 19

ROČNÍK: 3. ročník, Kuchař-číšník

U: takže máme stolničení, dnes si uděláme ústní opakování, zítra si napíšeme písemku. Jen se přesadíme po jednom.

ŽŽ: paní učitelko, jsem vám minule vzal propisku. Jsem chodil po škole a prodávali jsme propisky a většina třídy se složila, aby jste měla propisku. To je z naší lásky k vám.

U: takže vám děkuji.

Ž: taky za to, že jsem vám utekl v tom Soběnově.

U: takže co se týče toho stolničení, máme napsané ty hodiny, máme Banket, tzn. že je to společenská akce, která se koná ku příležitosti, Košťálová? Slavnostní příležitosti?

Ž: slavnostní příležitosti, např. svatba, křtiny.

U: dobře. A když připravujete banket, tak to znamená co?

Ž: že to musíme zařídit od A do Z.

U: to znamená, že jsme obsluhující nebo jsme hosté? Takže co se týče hostů, hosté tedy přijdou do restaurace, vypneme si to prosím, přijdeme do restaurace, a chce si zkrátka nechat uspořádat banket, tzn. co třeba, co třeba budeš chtít od toho číšníka?

Ž: obsluhu, stoly, kolik lidí, kolik času, taxíky..., nádobí,

U: dobře, takže v každém případě já přijdu s účetními požadavky, a konzultuju je s vedoucím. Ano, a vedoucí mi řekne ano, chcete 30 osob, chcete mít salonek, další požadavky jsou potom co?

Ž: čas

U: ano, od kolika do kolika se pořádá ta akce. Další, co ještě?

Ž: počet osob

U: počet osob, kolik lidí se bude účastnit, důležité, kde to bude, v salonku, v restauraci, na sále, další?

Ž: způsob placení

U: způsob placení třeba. A to ostatní bude věcí té organizace. Co se týče toho vedoucího.

Ž: jak se budou objednávat jídla, či dopředu něco připravit.

U: takže v první řadě meníčko, představa menu. Takže já jako ten pořádající který to chci, musím mít určitou představu. Jo, máme peníze, máme finanční limit, a podle toho mám představu. Chtěl bych svíčkovou, polévku, nebo jednoduchý moučník.

Ž: kolik toho mám připravit

U: tak, protože my jako číšníci musíme vědět o tom, že ten limit těch peněz se musí rozdělit na tři části, jedna část je na jídlo 2/3, ano, zbytek je na nápoje, a 10% rezerva. 10% rezerva, tzn. že tyto tři části položky se nám do toho finančního rozpočtu musí vejít. Jo, tak, to je velmi důležité. Představa toho meníčka, té konzumace. Dál budeme s tím vedoucím konzultovat počátek a konec té hostiny, a zvláštní přání. Co je to zvláštní přání.

Ž: speciální výzdoba třeba.

U: výzdoba, to podle toho kdy, ..

Ž: kdy jídlo....

U: může tam být třeba tak co ještě. Přivolání taxíku třeba. Jo, nebo odvoz někoho na letiště třeba, jo nebo třeba odvoz taxíkem na autobus někoho to jsou takové ty zvláštní požadavky které se k tomu teda musí připočítat. Respektive počítá se s tím, že to v tom limitu musí být zahrnuto. Vy jako hosté jste se s tím vedoucím domluvili, a vedoucí udělá co. Co jsme si řekli, že vedoucí udělá. Vedoucí udělá tzv. pracovní příkaz. Pracovní příkaz pro číšníky a pracovní příkaz pro kuchaře. Tzn. že udělá podle toho dohodnutého menu udělá rozpis práce kdo co bude vykonávat. A v jakých intervalech tzn. v jakém čase. Jo, takže kuchyně dostane svůj pracovní příkaz, číšníci dostanou svůj pracovní příkaz. Pracovní příkaz je vlastně příkaz, který určí, kdo, co bude dělat. Podle toho pak také ten vedoucí stanoví, kolik budeme mít jídlonošů, nápojářů. Jsem vám říkala už minule že na 6-10 hostů se počítá 1 jídlonoš. Proč. Protože to jídlo je složitější a tam se musí vlastně počítat s tou náročností té obsluhy. Tak na 6-10 hostů počítáme jednoho jídlonoše. A na 20 hostů počítáme jednoho nápojáře. Jo, podle toho, kolik těch lidí máme tak potom ten vedoucí stanoví, že budou 2 jídlonoši, jeden nápojář atd. podle toho udělá ten rozpis, že Franta Pepa bude dělat jídlonoše. To samé pak platí u těch kuchařů. Tam se stanoví kdo bude dělat předkrmáře, kdo bude dělat polévkáře, kdo bude dělat hlavní jídlo, takže to je takový ten časový harmonogram a pracovní plán těch

jednotlivých funkcí které budou zajišťovat u té slavnostní hostiny. No a potom na základě toho vlastně se domluví a domluvilo, jaká ta místnost vlastně bude používat, jestli se bude používat salonek, restaurace, tak se bude mluvit o tom jak se tam postaví ty stoly, tzn. Že musíme vědět, že čelo té tabule, kterou budeme sestavovat, že musí být kde? Proti vchodu do místnosti. Tzn. Že hostitel, pokud mu přijde host, musí vidět na dveře. Tak aby viděl, že mu přišel někdo nový. Takže čelo musí být proti vchodu pro hosty. Podle toho počtu hostů, bude ta tabule. To jsme asi měli minulé hodině že. V minulé hodině jsme si řekli, že máme tvary tabulí. Tvary tabulí podle počtu hostů do I, E, U, kulatá, jaká ještě může být?

Ž: E, čtvercová

U: hřebenová, ..., a na to nám bezprostředně navazuje že se musíme přepstat, my to musíme vědět kolik je prostoru pro hosta, na sezení.

Ž: prostoru na sezení 60-80

U: 60-80, podle toho jaký máme ten prostor. Jo, pokud budeme dělat 60 cm, tak budou mít ob jednoho nohy mezi nohy stolu. Židle budou stůl je vlastně 80 cm. Pokud bude 80, tak ta židle bude pěkně sedět. Jestli těch 60, tak nám to vyjde špatně. Ale bohužel, podle té místnosti, místnost si nemůžeme vybrat. Takže 60-80 cm. Tak a 100 na 120 je

Ž. ulička

U: ulička mezi sedícími hosty. Jo, 100-120 a proč.

Ž: kvůli vozíkům

U: kvůli vozíkům. Protože větší akci potřebujeme obsluhovat s vozíky. A tu akci musíme zajišťovat, že pojedeme předkrmář s vozíkem a musí tam chodit a nemůžou se vyhýbat. Potom se jí a on musí tím vozíkem hezky projet. Tzn. Že ta šířka 120 – 160 cm je ideální. Aby se mezi ty sedící hosty vešly a nerušili. A šířka tabule je kolik?

Ž: 120 – 160

U: no, 120 nebo 160. Je to vlastně šířka toho stolu. Délka či šířka stolu u sebe, a je to z toho důvodu, že 1/3 počítáme na prostření toho hosta, potom počítáme na prostředek na prostření a z druhé strany sedí host,. My musíme počítat, že před tím hostem je založený tzv. slepý talíř. Co to znamená?

Ž:

U: slepý talíř, slepý talíř, sám název nám říká že je tam talíř jako na slepo, ano, i když tam není vidět, je to vlastně obrazně určené jedno místo určené pro prostření pro hosta. Tzn. že my, když budeme zakládat tak si založíme talíř který nám určuje prostření pro jednoho hosta. Od toho se odvíjí další prostírání, které my budeme dělat podle toho menu které máme, tzn. že podle toho co máme napsané v meníčku dáme příbory, dáme sklenky, dáme tam jmenovky, atd., dáme tam dle předkrmu dezertní talířky, musíme tam dát plátěný ubrousek, apod. ano. To je podle toho menu, co tam máte. Ale ještě se vrátíme zpátky, protože jsme si řekli ty tabule a to je součást i dnešní látky, co máme

probírat, že tu tabuli stavíme podle toho, jakou máme místnost, nohy že navazují, co s nima děláme?

Ž: svazujeme

U: svazujeme, ano. Svazujeme je provázkem aby nám ten stůl neujel, někdo se opře a stůl by nám odjel. Takže se sváží provázkem, tak aby ..., ubrusy prostíráme směrem od vchodu pro hosty, tak aby, když se otevřou dveře, někdo přijde, a náhodou otevře dveře a okno, aby ten vítr sjel pěkně po těch ubrusech, ten ubrus nenazvedl a všechno nám to nepřevrátil. Takže prostíráme pěkně aby nám sjel ten vítr po těch ubrusech. A potom teda vlastně děláme ty základní věci, tzn. Že ubrusy pokud máme, pokud máme dělené a nejsou to banketní, tak banketní ubrus může být v roli, to jste si říkali určitě v prváku, při inventáři, když jste měli prádlo, že banketní ubrusy, které mohou být v roli a jenom se ta role roztočí, . a když používáme ty dělené neměli by být sešpendlené, ale sešité nití, tak aby to nebylo vidět, ale zas tak aby se ty stoly dali oddělit. Tak a co se tedy týče další věci, další věci, tak je to teda to prostírání. Tak, zatím si teda přečteme, co jsme si tam napsali. Přečti nám prosím tě.

Ž: čte látku z knihy Stolničení (5 min.)

U: Sandro pokračuj.

Ž: čte látku z knihy Stolničení (3,5 min.)

U: tak, teď si napíšeme další. Tabule a postup při přípravných pracích. Takže se budeme věnovat výzdobě při přípravě tabulí. Je důležité vědět, k jaké příležitosti. Napíšeme si pár takových příkladů, které a co by na té tabuli mělo být. Jsem vám říkala, že si budete sestavovat svoje meníčka, že až si vylosujete taková ta ty témata, tak budete vědět, kdo si vylosuje třeba silvestrovské menu, tak bude připravovat někde bokem, bude symbolizovat nějakou slavnostní událost, Silvestr máme jako takovou dalo by se říci výzdobu, jako že začíná nový rok minou po půlnoci, tzn. že na té výzdobě budou třeba hodiny, že přesně ve dvanáct nám odbije nový starý rok a pak začíná nový rok, takže ve výzdobě budou hodiny, u myslivecké tabule budeme dávat znak patrona myslivců, tzn. Svatého Huberta, klobouk třeba, budeme tam dávat třeba nějaké paroží, které třeba máme atd. při narození děťátka tam dáme třeba povíjan, zavíjan, zavinovačku, nebo nějaký ten symbol narození děťátka, velikonoční třeba dáme třeba kuřátka, vajíčka, no a tak dále. Takovéto symboly, které nám symbolizují akce, musíme dodržet po takové to historické stránce. Co se týče další výzdoby, protože na té tabuli není jen talíř od kterého se odvíjí všechno ostatní, ale je tam i ve prostředí třeba udělána nějaká třeba decentní výzdoba, prosím vás, co se týče květinové výzdoby, zase tady platí zásada že ty květiny by neměli být rozházeny po stole, ale měli by být napíchané a nesmí být ta kytička být vysoká, protože vlastně ty sedící hosté by měli na sebe vidět, tady zas platí ta zásada 37 jako v restauraci, 30 centimetrů nejvýš. Jo, takže ta kytička spíš do šířky, než vysoká. Co se týče toho dalšího spíš potom udělat tam nějaký další symbol, zlaté hvězdičky třeba atd. jen to tak decentně dozdobit. A dál byste si měli napsat takový ten postup, který se musí dodržovat při přípravě a zakládání té tabule. Jo, takže si napíšeme, výzdoba tabule. Výzdoba tabulí. Takže si napíšeme výzdoba má zkrášlit prostředí, výzdoba má zkrášlit prostředí, má zkrášlit prostředí, má být originální a vkusná, zkrášlit, aby to prostředí bylo pěkné, originální a vkusná, řezané květiny se upravují se upravují do květinových mís, se upravují do květinových mís, umísťují

se umísťujú se do středu stolu tabule, do středu stolu tabule a..tam si dáme! nepoužíváme květiny umělé, nepoužíváme květiny umělé a příliš aromatické, to je velmi důležité, květiny umělé a příliš aromatické. Nepoužíváme květiny umělé a aromatické.

ŽŽ: kaktus, kopřivu, debata o kaktusu

U: můžeš ale neměl by píchat, aby někdo náhodou šáhne, píchne se, tak se tím zraníme. Takže na novou řádku, pomalu pokračujeme. Píšeme, šířka výzdoby má zabírat má zabírat 1/3 tabule 1/3 tabule, výzdoba nemá být vysoká, výzdoba nemá být vysoká a nesmí, to si podtrhněte, a nesmí zasahovat do prostření inventáře a nesmí zasahovat do prostředí inventáře. Takhle čistě jen ten střed, aby tam byl dostatek místa pro sklenky, i pro jmenovky atd. ano. Na novou řádku. Na novou řádku. Mimo květin mimo květin mimo květin, používáme umělé dekorativní předměty, umělecké dekorativní předměty, umělecké dekorativní předměty, které mohou být, které mohou být i na výstavním stolku, to je to co jsem Vám říkala, že bývají na servírovacím stolku, a vlastně tvoří doplněk té slavnostní tabule. Vynecháme si dvě řádky a napíšeme si pravidla výzdoby tabulí. Pravidla výzdoby tabulí dvojtečka. Pravidla výzdoby tabulí: napíšeme si jich asi pět či šest. Takže svatební svatební – bohatá květinová výzdoba, světlejší odstíny barev světlejší tzn. Bílá, růžová, světlejší odstíny barev, zeleň symbol života ve dvojici zeleň, symbol života ve dvojici, potom třeba prstýnky, střepy pro štěstí. Další je promoční, promoce. Při promoci se dělá promoční tabule. Takže tam v první řadě musí být kniha, moudrá kniha – symbol moudrosti, sytá květinová výzdoba sytá květinová výzdoba a zeleň sytá květinová výzdoba a zeleň. Potom se dělá křestní tabule, jo, křestní křest dítěte, křestní, takže ta se vyznačuje, jemná květinová výzdoba, jemná květinová výzdoba, zeleň a barevná symbolika pohlaví dítěte a barevná symbolika pohlaví dítěte. Takže pokračujeme. Potom máme třeba Peťo! končíme. Takže to je silvestrovská – karnevalový charakter, karnevalový charakter a symbol času, květiny tam nedáváme, máme tam pestrého dost. Potom máme velikonoční – to je co se bude teď hodně připravovat.

ŽŽ: co valentýnská, narozeninová, diskuze.

U: budeme losovat, až to paní ředitelka dostane. Měli byste do konce týdne, dnes či zítra. Takže máme další velikonoční, Peťo!

Ž: prosím

U: pestrobarevná výzdoba, symbol jara a narození, kuřátka, symbol jara a narození, třeba kočička, beránek, kuřátka. Potom máme další třeba lovecká tabule, lovci dělají poslední leče. Lesní zeleň, dekorace ze dřeva, dekorace ze dřeva, pazourky, jo, pazourky a paroží, pazourek je nožička.

ŽŽ: diskuze

U: paroží, u myslivecké tabule se sklo zakládá v levé ruce, myslivci připijí levou rukou, mají takový zvyk. Ale musíte se s těmi myslivci domluvit, jestli v levé či v pravé, protože naše pravidlo říká zakládat k pravé ruce, ale to myslivecké zakládat k levé ruce ano, takže sklo zakládáme k levé ruce pouze po dohodě s hostitelem. Pouze po dohodě s hostitelem nebo na přání hostitele. Tak a to jsou ty pravidla tabulí. Verčo schovejte!

Tak to jsou ty příklady, co se prostírají podstatě líp, můžete si vymyslet i sami, důležité je aby jste si nějakou tu symboliku připravili. Co se týče tedy této výzdoby myslím si že jak budete všichni připravovat tu slavnostní tabuli, jakmile si vylosujete to téma budete vědět co k čemu se má připravit. Důležité je, že buď si třeba seženete to svoje svůj inventář, svoje ubrusy, seženete si, nebo si půjčíte od nějakých těch svých kamarádů které máme v těch nižších ročnících nebo se domluvíte s mistrama s panem Grilem či paní Strakovou, vedoucí Slovanu, a oni vám inventář půjčili. Mají tam také pěkné tabule, myslím si, že nebude problém.

Ž: takže si vylosujeme téma, budeme připravovat tabuli, budeme muset k tomu vařit, takže od toho se bude odvíjet celá vaše závěrečná zkouška.

U: takže od toho se bude odvíjet celá vaše závěrečná zkouška. Vylosujete si třeba velikonoce, k tomu sestavíte slavnostní tabuli, k tomu něco z příručky výstavní, k tomu si sestavíte meníčko, k tomu nápoje z meníčka, uvaříte hlavní chod a třeba studený předkrm. A k tomu budete sestavovat legendu. Neboli soupis.

Ž: se ptá

U: ta legenda se sestavuje podle toho, co teď tady probíráme. Počátek postavení tabule, šířka tabule, velikost místnosti... Verčo ... kde jsou okna, u sestavování tabule, už jsem vám to říkala předtím, musíte že musíte dávat pozor, kde jsou vchody pro zaměstnance, kde jsou vchody pro hosty, kde jsou okna, tam můžete rozmístit ty příruční stoly, kolik těch lidí budete mít, jak velkou tabuli děláte, abyste věděli, kolik těch příruček máte při ruce. Jo, že pro deset lidí vám stačí jeden příruček, že když budete mít 30 lidí, tak těch příruček musíte mít víc. Musí to být uzpůsobeno tak, že ti co odnáší inventář aby se nepletli nestřetli s těmi, co přichází. Aby hostovi aby host nám nevyrazil nějaký inventář a dále, to všechno musí být rozvržené a proto tam budete mít také velikost místnosti velikost tabule, přesná místa, a přesně rozvrhnout kolik máte místo pro toho hosta atd. to všechno tam musí být naplánováno. Včetně těch pracovních plánů atd. meníčka, objednávka, kolik máte finance na tu celou akci.

Ž: a kdo nám zadá kolik budeme mít těch hostů?

U: to si budete poté losovat ve Slovanu. Jo. My vám dáme témata a ve Slovanu si pak ... a budete malovat výseč pro jednoho hosta a ve Slovanu budete stavět poté pro dva hosty. Jo, podle toho co si tam namalujete, tak potom postavíte tu tabuli. No Peťo?

Ž: a co si myslíte, že je jako nejlepší si tady z toho vylosovat, že když jsem byl v Českých Budějovicích, tak byli všichni šťastní, když si vylosovali pole louky lesy.

U. se rozvrhnou ty témata ty témata bývají různá. Vždy se to dá skloubit na tu jednu akci. Takže příště budeme v tom pokračovat.

PŘEPIS Č. 2

PŘEDMĚT: Technologie

VYUČUJÍCÍ: Učitelka 1

TÉMA HODINY: Studená kuchyně, moučníky

POČET STUDENTŮ: 19

ROČNÍK: 3. ročník, Kuchař-číšník

U: prosím vás, uklidníme se!

Ž: paní učitelko, v kolik budeme losovat?

U: nevím jo. Co se týče technologie, uděláme si písemku další hodinu. Teď si teda zopakujeme co jsme probírali. Takže dnešní hodinu máme probírat studenou kuchyni, že. Takže studenou kuchyni si zopakujeme. Najdeme si novou kapitolu, která je pro vás těžká, která je specifická, co se dělá, co se vymyslí, musíte se naučit ty základy, které jsou důležité. Takže pánové, prosím vás. Takže co se týče docházky, kdo chybí. Takže máme 19 hodinu, to jsou moučníky. Takže co se týče v první řadě opakování, zopakujeme si, co jsme si v minulé hodině respektive celou tu kapitolu co jsme se naučili, dej to sem. Předvádíš se.

Ž: nepředvádím

U: jasně. Takže tzn. že v první řadě si řekneme, co je to v první řadě studená kuchyně. Zopakujeme si studenou kuchyni, zopakujeme si celou tu kapitolu, kterou jsme probrali. Tzn. jestli jsme řekli, že studená kuchyně je, že výrobky, které se zpracovávají tepelně a pak se dále zpracovávají za studena a nebo jsou to výrobky, které se zpracovávají za studena rovnou za studena, čerstvé. Takže, co máme co patří do studené kuchyně.

ŽŽ: chlebičky, saláty, tlačenky....saláty...plněná vejce

U: chlebičky, saláty, co ještě, huspeniny třeba, paštiky, tlačenky jsme měli, ano, další, saláty, salátové mísy, plněná vejce, výrobky ze sýru apod. takže vy tyhle jednotlivé výrobky z jednotlivých surovin musíte ... takže v první řadě musíte jsme si řekli že máme jednoduché saláty, složité saláty, a na jednoduché saláty používáme různé dresinky. A různé nálevy. Jaké známe jednoduché saláty Verčo.

Ž: základní

U: tak, jsou to jednoduchá příprava, okurkový, rajčatový, paprikový, vid' a na ty jednoduché saláty děláme ty nálevy, z čeho?

Ž: sůl, pepř, cukr,....olej

U: na rajčatový třeba přidáváme oleje, ano výborně. Olej a cibuli, to jsou ty jednoduché, a pak jsme měli ty složité. Ještě ty jednoduché můžeme také udělat. Takže co se týče dalších těch pojitek takže majonézy, nebo bílý jogurt, takže jestliže budete mít ty jednoduché saláty pojit tak ty nálevy, marinádami nebo jogurtem, majonézou, nebo majonézovými dresinky. Dál jsou potom ty složité saláty a složité saláty jsem vám řekla že se vyznačují složitější úpravou a to je?

Ž: bramborový

U: vlašský, těstovinový, masový, apod. Tepelné úpravy že jsou to úpravy, které z kterými to připravujeme v kuchyni. Složitý je proto, že napřed ty suroviny uvaříme a potom je zpracováváme. Základ tvoří brambory, kořenová zelenina, kterou napřed uvaříme, potom podle druhu připraveného salátu, teda na bramborový používáme co třeba?

Ž: zeleninu

U: zeleninu, a když je to bramborový, tak brambory. Zelenina kořenová okurky, hrášek, brambory se dospojí majonézou, cibulí, octem,

Ž: a paní učitelko, když máme třeba ledový salát rajčata kuřecí maso a nemám to spojeno ničím, tak to už je pokrm nebo ještě salát?

U: ne, je to doplněk. Jo, ty to máš jako doplněk, ledový salát je vlastně salát. Jo.

Ž: a když se to zamíchá jako směs

U: tak je to jednoduchý salát. Tam nemáš upravené suroviny, máš tam syrové, tak je to jednoduchý salát. Třeba směs salátů. Patří to mezi ty jednoduché, je to vlastně bez tepelné úpravy, jenom že to nakrájíš, umyješ a spojíš to něčím. Jo, tak by to měl být jednoduchý salát. Jo, co se týče těch složitých salátů, ty složité saláty jsou třeba ten masový jak jsme si řekli, je důležité to vědět, že je to směs mas, které jsou tepelně upravené. Vařené, pečené maso, které se nakrájí, musí se z toho odstranit ty tučné části, a poté se do toho dávají ty další věci. Co se týče dalších výrobků, jsou to třeba plněná vejce, plněná papriky, jednoduché studené předkrmy, které si musíme rozdělit na jednoduché a složité. Plněná vejce apod. takže plněná vejce připravujeme do toho chlívěčku dáváme

Ž:fáš

U: žloutkovou fáš nebo třeba nějakou složitou majonézu, jo, dáme to na list hlávkového salátu, položíme to nebo na to ... zrcadlo, a můžeme to potom podávat. Jako studený předkrm třeba na večírku. To jsou vlastně ty studené předkrmy. Potom jsou třeba ty chlebičky, co jsme si říkali, to jsou ty jednoduché, složité sendviče, kanapky, které se podávají buď jako pokrmy nebo jako doplňky studené apod. Takže tu studenou kuchyni jako takovou si teda zopakujete příští hodinu si napíšeme písemku, budeme se soustředit na ty otázky, které máme. co se týče teda moučníků připravuje se do

kuchyně, která se dá udělat jako moučníky či jako moučné pokrmy, jaký je rozdíl mezi moučníkem a moučným pokrmem?

ŽŽ: moučník je víc sladký, ...větší množství

U: co vás napadne, když se řekne moučník a moučné jídlo. No, takže když je to moučník, tak je to sladké, vid'.

Ž: je teplý nebo studený

U: dobře, ano, může to být teplý či studený. Co ještě vás napadne, když se řekne moučník či moučný pokrm. Tak důležité je, jestli se řekne jídlo, a moučný pokrm. Je to určitě větší proč? Protože se z toho musíme najíst. A když je to moučník. Když máme moučníky v meničku na posledním místě, že. Dáváme, jsme si řekli, jeden kousek, dva kousky. Jenom že je to na doplnění té stravy. Na doplnění toho menu. Tzn. že v první řadě, že když se řekne moučník a moučné jídlo, tak je tam rozdíl v tom, že na moučné jídlo dáváme větší množství, na moučník menší. Jinak řečeno. Moučníky jsou o hmotnosti 100 – 120 gramů, kdežto hlavní pokrm 360 i více ano tzn. Že je to 3x tolik 3x tolik abychom jsme se z toho jídla najedli. Jestliže nemáme v recepturách udané moučníky třeba a chtěli bychom to jídlo dát tam jako moučník, a budeme dělat, řeknu jako příklad, koblihy. Tak si můžeme sami to jídlo spočítat jako moučník. Tzn. že jestliže mi děláme k jídlu koblihy a nebudeme je mít v recepturách napsané jako moučníky, tak si budeme pamatovat, že 1/3 z toho jídla je z té hmotnosti je moučnicková porce. Takže jestliže já budu dávat 6 koblih na hlavní jídlo, tak na moučník dám dva, jo. Takže nejenom že můžeme vyrábět moučníky, ty které jsou v recepturách, ale když to prolustujeme, tak zjistíme že moučnickových jídel je tam víc a moučnicků méně. A někdy se stane to, že tam v moučných jídlech to jídlo je napsané, ale v moučnickách ne. Takže mi si to můžeme odvodit tím způsobem, že si spočítáme že to uděláme jako 1/3 toho jídla. A můžeme to dát jako moučníky. A ne jako moučné jídlo. Takže můžeme mít jak moučné jídlo, tak moučníky. Dál co se teda týče těch moučných jídel víte že sami od začátku že jste jedli rádi různé kaše. Takže i ta kašička, kterou se připravuje ta krupicová kaše je moučné jídlo. Ano, moučné jídlo, protože je to sladké jídlo. Sladké jídlo se teda buď dává s kompotem, u těch kaší můžeme tam dát třeba máslo. Můžeme tam dát skořici, můžeme tam dát kakao.

Ž: a třeba rohlík s marmeládou?

U: ano, to není jídlo, vid'. Rohlík s marmeládou je snídaňové pečivo se snídaňovou přílohou. My jsme řekli, že máslo je snídaňová příloha. Pečivo, rohlík, je pečivo, že. Které se dává ke snídani. Moučné jídlo, sladké jídlo, je jídlo které připravíte v teplé kuchyni. A připravujeme ho buď kynutá, nekynutá, z litých těst, piškotových těst pánové, ano, z lineckého těsta, potom dále z ... těch moučnicků je kvanta. A z listového těsta. Budeme se ta jednotlivá těsta učit, budeme se jednotlivé moučníky učit. Takže co se týče toho, co jsem vám řekla, si napíšeme pár poznámek. A potom budeme teda pokračovat. Takže si nadepíšeme moučníky. Takže učebnici moučníky máte na straně začínají na straně 279 a končí na straně 316. Takže vy víte, že té látky je hodně, že je třeba, abyste se na to podívali, a hlavně abychom ve škole dávali pozor, protože doma se toho moc neučíte. Ano, takže co se týče moučnicků si napíšeme. Moučníky a moučné pokrmy rozdělujeme dvojtečka rozdělujeme: zaprvé zaprvé restaurační restaurační, pod to, za druhé, cukrářské, moučné pokrmy moučné pokrmy podáváme jako hlavní jídlo

podáváme jako hlavní jídlo moučné pokrmy podáváme jako hlavní jídlo. Na novou řádku moučníky jsou vhodné moučníky jsou vhodné jako doplněk hlavních jídel, jako doplněk jako doplněk hlavních jídel. Čárka, podávají se na zakončení menu, podávají se na zakončení menu. Na novou řádku. Moučné pokrmy a moučníky a moučníky připravujeme z čerstvého ovoce z čerstvého ovoce z různých druhů z různých druhů ovocných pohárů ovocných pohárů kombinaci se zmrzlinou, v kombinaci se zmrzlinou, z různých druhů pudinků z různých druhů pudinků, nákypů apod. z různých druhů pudinků, nákypů apod. na novou řádku. Moučníky nemají to si podtrhněte nemají nasytit, ale doplnit ale doplnit menu proto se podávají o hmotnosti o hmotnosti kolem 150 gramů. Podle toho se to dá také rozdělit. Na novou řádku. V zimě v zimě podáváme moučníky teplé a hutnější, nabízíme tedy. V zimě nabízíme moučníky teplé a hutnější, hutnější znamená vydatnější. Na novou řádku. V létě v létě studené osvěžující v létě studené osvěžující. Na novou řádku. Při pokrmech energeticky vydatných při pokrmech energeticky vydatných nabízíme moučníky lehké nabízíme moučníky lehké např. ovoce, tvarohu, apod. na novou řádku. Teplé moučníky teplé moučníky expedujeme ve správné teplotě. Expedujeme ve správné teplotě. to by bylo pro dnešek vše. Napište si pro příští hodinu. Druhy moučnicků druhy moučnicků nový nadpis, ano. Druhy moučnicků – kde si jednotlivé moučníky rozdělíme.

Ž: počítá se do moučnicku i zmrzlina?

U: vždyť jsem to tam i psala takže ovoce plus zmrzlina podávají se v letním období, kdy teda ke studeným moučnickům je horko, tak je to studený osvěžující takže co se týče výstupu této hodiny podíváte se na studenou kuchyni podíváte se teda na to co jsme se teda tam naučili, aby jste od každé té jednotlivé kapitoly znaly aspoň dva tři výrobky. Hlavně teda zase důležité k těm zkouškám. Aby jste uměli vysvětlit, co ta studená kuchyně je. Jak se rozděluje, jaký má účel, ano a potom ty jednotlivé výrobky, které v té studené kuchyni podáváme. Jaké ty hmotnosti a takové ty základní rozdíly. Jo, co se teda týče těch moučnicků ty moučníky se zatím nemusíte.

Ž: se ptá

U: takže abyste počítali s tím, že tu studenou kuchyni se ještě mimo jiné zopakujeme, mimo jiné na ty otázky se podíváme příští hodinu. Příští hodinu si teda napíšeme písemku.

PŘEPIS Č. 3

PŘEDMĚT: Základy podnikání

VYUČUJÍCÍ: Učitelka 2

TÉMA HODINY: Odměňování, mzdy, platy

POČET STUDENTŮ: 19

ROČNÍK: 3. ročník, Kuchař-číšník

U: Dobrý den, posad'te se, mohli byste se přisunout.já jenom zapíšu.V minulé hodině jsme si říkali něco o ceně, o zboží, tak mi řekněte co je cena.

Ž: odpovídá

U: výborně. Je to nějaká ..., co vyjadřuje určitou hodnotu. Nekřič na mě. A jaké máme druhy cen? Jsou ..., volné, limitované. Bylo by vhodné, že to, co jsme si řekli v předminulé hodině, aby jste si přečetli, protože na to budeme psát příští hodinu písemku. Jenom pro opakování, vlastně jakým způsobem můžeme ty ceny tvořit. Věděli byste?

Ž: odhadem

U: to určitě ne, tak cenu můžeme stanovit ...,

Ž: výpočtem nákladu na výrobu. Odpovídá. Druhý: ty si se učil!!!

U: výborně. A to je právě kalkulace. A pak se můžeme s cenou orientovat třeba jak nám cenu stanovila konkurence, abychom vstoupili na trh, abychom byli lepší než konkurence apod.

Ž: jestli je výhodnější.

U: takže by bylo dobré, abyste si to přečetli, protože 14 dní je málo. A dneska se podíváme na odměňování. Pustím vám krátkou prezentaci, kterou jsem si připravila. Ale mně to tady spustit nejde. To nevadí, já vám k tomu odměňování něco řeknu. Co si myslíte, že je odměňování?

Ž: že se nám někdo líbí..

U: to určitě není, odměňování je to, že vlastně vy budete odměněni za určitou svou práci. Tzn. my se teď budeme bavit o platech, mzdách, o celkovém odměňování, o personální činnosti apod. myslím si, že je to pro vás důležité, abyste věděli, na co vy,

jako zaměstnanci máte nárok, vlastně jakým způsobem se vypočítává mzda. Aby vás zaměstnavatel eh, eh nějaký podnikatel neošidil. Abyste věděli, jakým způsobem si můžete uplatnit různé slevy. Apod. mrzí mě, že nemáte tabuli, napište si tedy do sešitu odměňování. Tome, jak to, že nejsi připravený?

Ž: odpovídá

U: tak, nenene, nepsali. A k tomu odměňování si napište. Za vykonanou práci, za vykonanou práci má zaměstnanec za vykonanou práci má zaměstnanec nárok za vykonanou práci má zaměstnanec nárok na co?

Ž: mzdu

U: mzdu, ano, nebo plat, mzdu nebo plat

Ž: a dovolenou a samozřejmě

U: nějakou odměnu z dohod. Ta dovolená souvisí se mzdami nebo platem a nebo odměnou. Tak, a teď si řekneme rozdíl mezi mzdou a platem. Myslíte si někdo, nebo víte, jaký je rozdíl mezi mzdou a platem?

ŽŽ: mzdou a platem.....větší....odměnou

U: ne,

Ž: ...podnikatelé

U: ano, rozdíl je v tom, že vlastně v podnikatelské sféře, tzn. V soukromé sféře, používáme

Ž: plat

U: mzda. A ve veřejném sektoru, a nebo ve státní správě se používá ten plat. Tak to je ten rozdíl. Že podnikatelé mají mzdy. A státní zaměstnanci mají platy v tabulkové třídě. Jo, tak abyste věděli takovýto rozdíl.

Ž: povídá, a co znamená výplata?

U: s úsměvem to je pro obojí. Ta znamená jak pro plat, tak pro mzdu. A věděl by někdo, eh věděl by někdo, jaká je stanovena v roce 2015 minimální mzda?

Ž: 8000

U: ta byla, před třemi lety.

Ž: takže tak sedm?

U: nenene, musí se to zvyšovat.

Ž: třináct, třináct pět set, , deset, ...

U: nenene, to byste se na tom měli ještě dobře.

Ž: sedmnáct

U: devět tisíc dvě stě. Od 1.1. 2015.

Ž: to nezaplatíš ani nájemný.

U: no je to hrozný. Tak, takže si napište. Nekřič na mě, co si říkal.

Ž: a kolik má politik?

U: politik? To nevím, ale já si myslím, že ty poslanci mají tak, hmmm kolem 80 tisíc.

Ž: se ptá

U: nevím, opravdu nevím a ani to vědět nechci. Tak, takže si napište plat. Napište si plat. Tak a napište si. Je vyplácen zaměstnancům je vyplácen zaměstnancům jejichž zaměstnavatelé jejichž zaměstnavatelé dostávají peníze na platy peníze na platy z veřejných rozpočtů, tzn. ze státního rozpočtu, z veřejných rozpočtů, to si můžete napsat, ze státních rozpočtů, abyste věděli, co znamenají přímé rozpočty, veřejné rozpočty, rozpočty krajů a obcí, tzn. ze spolkových organizací. Tak, teď si napište mzda, mzda, která se týká většinou ziskové sféry, tzn. podnikatelské sféry, mzda se týká podnikatelské sféry, podnikatelské sféry, podnikatelské sféry. Myslím, že to stačí. Minimální mzda, minimální mzda činí 9200,- v současné době, tak a pod tuto min. mzdu ten zaměstnavatel nikdy nemůže jít. Tzn. že pokud vás zaměstnavatel zaměstná na pracovní poměr , tak pod tuto mzdu ten zaměstnavatel nikdy nemůže jít. To si pamatujte, že pod min. mzdu nemůžete dostat nižší plat. Jo.

Ž: a když dostanem?

U: tak je to špatně.

Ž: a když mě ošidí?

U: no když dá, nebo vás ošidí, tak se můžete bránit tím že budete mít znalosti a že minimální mzda je 9200. A tím pádem, ale já si myslím, že si to ti zaměstnavatelé hlídají a nelajznou si to, aby vám dali nižší min. mzdu. Protože by na něj okamžitě vylitli z bezpečnosti práce a z pracovněprávních vztahů a jakoby by něco porušili. Jo. Ale i tak dávejte si na to pozor. Protože eh v současné době chtějí zaměstnavatelé ušetřit, na druhou stranu se jim to nelíbí, protože těch daní, těch všech možných nákladů soc. a zdrav. Je taková výše, že zaměstnavatelé s tím mají problém, aby vůbec mohli zaměstnávat ty zaměstnance. Tak. Takže jsme si napsali že minimální mzda je 9200. A napište si, že sociální a zdravotní pojištění, že soc. a zdravotní pojištění, které musí každý platit, zaměstnavatel i zaměstnanec činí 34 % z hrubé mzdy, 34% z hrubé mzdy, soc. a zdrav. Pojištění placené zaměstnavatelem z hrubé mzdy činí 34 % a o tuto částku, 34% se zvyšuje naše mzda a stává se z ní tzv. superhrubá mzda, a ta superhrubá mzda slouží pro výpočet základu, je to vlastně základ pro daň z příjmů, která činí 15%. Takže mi si tam něco takovéhohle napíšeme. Abychom poté věděli, jak se vypočítává později mzda. Jo, takže, eh, napsali jsme si tam těch 34% toho zdravotního a soc. pojištění

placeného zaměstnavatelem, o které, o které, hm, se zvýší hrubá mzda, na tzv. superhrubou mzdu, zvýší hrubá mzda, na tzv. superhrubou mzdu a ta je základem pro výpočet daně z příjmů, a ta je základem pro výpočet daně z příjmů. Ta je základem pro výpočet daně z příjmů. K tomu si napište že tato superhrubá mzda se zaokrouhluje na celé stokoruny nahoru. Napište si, že superhrubá mzda se zaokrouhluje na celé stokoruny nahoru, na celé stokoruny nahoru a vypočítá se z ní vypočítá se z ní daňový záloha, daňová záloha na daň z příjmů, na daň z příjmů a ještě si tam napište ze závislé činnosti, ze závislé činnosti. Tak. Abyste pochopili, co je závislá činnost, tak to je právě práce, na které vy jste závislý, že jo, a proto se tomu říká závislá činnost. Pak jsou tam různé funkční požitky, podobně, to jsou třeba platy nějakých volených pracovníků, poslanců, starostů apod. ale to nás nezajímá. Nás zajímá ta závislá činnost. Do závorky si k tomu napište že sazba pro daň z příjmů činí 15%, že sazba pro daň z příjmů činí 15%,

Ž: můžete prosím ještě jednou prosím vás

U: hm, sazba pro daň z příjmů činí 15% u fyzických osob. U fyzických osob. U fyzických osob. Tak, a já bych vám chtěla ukázat, jakým způsobem se to počítá. Ale asi si to budeme muset ukázat příští hodinu. Ehm, já bych teď ještě zmínila, jakým způsobem se mzdy rozdělují. Takže si napište formy, nebo druhy mezd, druhy mezd, druhy nebo formy mezd. Různé druhy. Tak, máme nějakou mzdu časovou, takže si napište mzda časová, vzhledem k tomu že už je tam ten čas, tak jaká bude?

Ž: odpovídá... na hodinu

U: jaká

Ž: na hodinu

U: zkus to rozvést.

Ž: odpovídá

U: tak, výborně, takže nás vyplatí podle hodin, které jsme odpracovali. Takže si napište její výše závisí na délce odpracované doby. Její výše závisí na délce odpracované doby. Tak pak máme nějakou mzdu úkolovou, úkolovou, jako máte napsáno mzdu časovou, tak si napište mzda úkolová. A vzhledem k tomu, že už je tam to slovo úkol, tak podle splnění určitého úkolu, že jo, nebo splnění určité normy, určitého množství výrobku, takže závisí na množství vykonané práce, tak. Pak si napište mzda smíšená. Mzda smíšená, také se jí říká mzda kombinovaná, můžete se setkat s termínem jak smíšená tak kombinovaná a je to kombinace mzdy časové a mzdy úkolové. Jo. Kombinace mzdy časové a mzdy úkolové. Tak. Pak máme další druh vlastně té mzdy, a to je mzda podílová, mzda podílová.

Ž: ...že je tam podíl zaměstnanců?

U: ne tak úplně, ale máš pravdu, že je tam podíl, ale ne těch zaměstnanců, ty mají tu mzdu určitým způsobem danou mzdovým výměrem, ale přesně tak, je to mezi lidma, kteří jsou společníci, jednatelé, mezi statutárními zástupci. Nebo akcionáři apod. a mezi

ně se podílově nějakým způsobem dělí třeba ten zisk. A to je mzda podílová. Která je trochu specifická v tom, em, že vlastně vy...

Ž: je vyšší

U: ne, že vy, když budete společníky v té firmě tak dostanete určitý podíl vlastně z toho zisku, který už se jednou zdanil, bude to firma, jako právnická osoba a ten zisk se nám už jednou zdanil 19% pro právnické osoby. Jo, a vy, když dostanete ten podíl tak si musíte ten podíl , který dostanete už zdaněný znova zdanit 15% , protože jste jako fyzická osoba jako společníci, takže si ho musíte zdanit 15% srážkovou daní. Takže stát vám eh vlastně ten podíl zdaní dvakrát. Což je teda krize. Špatný, takže vlastně k té podílové mzdě si můžete napsat, že se jedná o podíl na výkonech na zisku, podíl na výkonech, na zisku, eh třeba může být ta podílová mzda jako provize. Třeba budete prodejci aut, prodáte dobře auto, tak vám může zaměstnavatel dát podílovou mzdu ve formě provize. Ano. Víte co znamená provize?

ŽŽ: povídají

U: je to nějaká část z prodeje která je vám dána z toho prodeje. Tak a pak máme mzdu, a to je poslední. To je mzda smluvní. Smluvní. Smluvní mzda. A vzhledem k tomu, že nám ta smluvní z toho názvu, tak jde o nějakou dohodu mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem že budete dostávat nějakou měsíční smluvní mzdu. Jedná se o dohodnutou částku. Takže si napište. Tak. A teď si řekneme z čeho se ta mzda může skládat. Tak, a když se řekne slovo hrubá mzda, co vám to řekne?

Ž: to je před zdaněním.

U: to je před zdaněním, ano. A co zahrnuje hrubá mzda?

Ž: naši odvedenou práci

U: ano plus nějaké pohyblivé složky, např. prémie, odměny, nějaké příplatky apod. že jo. Takže si napište hrubá mzda = hrubá mzda = hrubá mzda = základní mzda což je za odpracovanou dobu, nebo určité množství, podíl plus pohyblivé složky, tak a jak už jsem říkala, ty pohyblivé složky jsou odměny, prémie, různé příplatky, tak a plus náhrady mzdy, tak a za co vy můžete dostat náhradu mzdy?

Ž: za dovolenou

U: výborně.

Ž: nemoc

U: ta se už netýká hrubé mzdy. Ta se týká dávek. Takže náhrady mohou být za dovolenou,

Ž: říká

U: ano, také, ale většinou se řeší ve formě záloh přímo. Přímou, jakože dostane zaměstnanec zálohu z pokladny, jo že to nejde přes mzdy. Že se to neřeší přes mzdy, jo. Cestovné náhrady apod. takže jsme říkaly za dovolenou, za svátky..

Ž: za

U: a nebo vlastně mě napadlo, že by tam mohlo být ten přesčas, to jsou ty příplatky

Ž: odpovídá

U: paragraf, ale paragraf se týká nemocenské, to se chová stejně jako nemocenská. Akorát jsou tam trochu rozdíly v tom, že nemocenskou máte rozdělenou, že první 3 dny jste doma zadarmo, pak vám zaměstnavatel platí 14 dnů, minus ty tři, takže jedenáct, to vám platí 60% a pak to teprve jde na sociálku. No a ten paragraf vlastně je, že vlastně vám platí těch 9 dnů které můžete být doma na tom paragrafu tak vám platí od začátku do konce těch 60%. U nemocenské jsou první 3 dny zadarmo. Je to těžký ten rozdíl. Ale patří to do náhrad, ne těhle, ale ehm jako těch nemocenských. Že to neprochází tím zdaněním. Že se to vlastně připočítává k té čisté mzdě. Tak a já jsem vám chtěla říct, že ty náhrady, o kterých jsme se tady bavili že tam nemusí být vlastně jen dovolená, svátky apod. ale i nějaké prostoje z viny zaměstnavatele. Jako když vás zaměstnavatel nechá jako šoféra někde stát o víkend. Že vám nemůže sehnat zpátečku apod. tak by vám to měl dát náhradu mzdy.

Ž: se ptá.

U: co.

Ž: říká

U: cože, nene. Tak, a teď si řekneme něco o slevách, které si můžete uplatnit. Takže si napište slevy na dani. Napište si slevy na dani slevy na dani, na dani. Tak základní sleva, která vás poskytne vždy, což je dobře, což je sleva na poplatníka, sleva na poplatníka, poplatníka, a ta sleva na poplatníka činí 2070. Sleva na poplatníka činí 2070 korun. Tak další sleva která vás může potkat jako studenty, je sleva na studenta. Tak, všechno co vám říkám, jsou měsíční slevy. Jo, jsou to měsíční slevy, takže i těch 2070 na poplatníka byla měsíční sleva. Takže každý měsíc si ji můžete uplatnit. A na toho studenta je ta sleva 335 korun. Náhodou, 4020 korun vám to udělá za rok. No, kdyby sis spočítala, kdyby si pracovala a studovala tak ono to něco do sebe má. Potom třeba můžete mít slevu na to, že jste zdravotně postižený. Tzn. sleva na ztp

Ž: povídá

U: no to by si musel mít papír. Sleva na ztp, tak a tam je to s lehčím zdrav. pos. 210 korun, a s těžším zdrav. pos. je to 420 korun. 420 korun. Jo. Když máte lehčí tak si můžete odečíst 210 korun, s těžším 420 korun. Měsíčně zase. Jo.co

Ž: povídá

U: no když si hendikepovaný, tak si nějakým způsobem postižený. To ti vlastně řekne tvoje posudková lékařka která ti vlastně potom napíše nějaký posudek a řekne, jakým

způsobem si postižený. Teda těžce nebo lehce. Jo. Tak potom si napište daňové zvýhodnění na děti. Peťulko. Hned to řeknu. Daňové zvýhodnění na děti, tak a od 1.1.2015 došlo ke změnám právě u tohohle daňového zvýhodnění. Protože doposavad to prostě bylo tak, že každé dítě, které ten rodič měl a žil s nimi ve společné domácnosti tak si mohl uplatňovat daňové zvýhodnění měsíčně na každé dítě 1117 korun. Jo což je měsíčně. Dneska je to už trošku jinak, když má ten rodič trochu více dětí tak si ho může uplatňovat u prvního dítěte 1117 korun, u druhého dítěte 1317 korun, a u třetího a všech dalších 1417 korun a tím pádem, tím pádem vlastně si ty rodiče mohou stanovit které z těch dětí je první, druhé, třetí. Nemusí to být a záviset na narození. Ale v případě, že se to dítě lépe v té škole vzdělává, tak se mohou ty děti vlastně jo, mohou se ty děti promíchat, a rodiče si mohou sami stanovit kolik těch dětí a jaký bude mít tu slevu. Takže to by bylo vše k tomu daňovému zvýhodnění. Je dobré abyste si to třeba napsali. Že první dítě 1117 korun, 1117 korun, druhé dítě 1317 korun, a třetí dítě 1417,- a k tomu třetímu si napište a každé další, každé další, ehm.

Ž: povídá

U: ano, tak abychom to měli vše kompletní, řekli jsme si vše co se týká, jak se vypočítává hrubá mzda, jak se vypočítává superhrubá mzda, že je tam nějaké zdravotní a sociální pojištění placené zaměstnavatelem a teď si napište, že soc. a zdrav. pojištění placené zaměstnancem. Soc. a zdrav. poj. placené zaměstnancem. Soc. a zdrav. poj. placené zaměstnancem. Nenene to nejsou živnostníci. Zaměstnanci také platí ze své mzdy zdrav. A soc. poj, které činí 11% z hrubé mzdy, 11% z hrubé mzdy, tak a teď mi řekněte. Sociální pojištění. Proč se vlastně platí? Proč se vlastně platí?

S: odpovídá

U: no, a teď to vezmeme podle toho ekonomického pohledu.

ŽŽ: odpovídají

U: ne

ŽŽ: odpovídají

U: taky ne

ŽŽ: se ptají

U: sociální pojištění si vy platíte proto, abyste dostali, až dovršíte určitého věku, důchod. Jen že se může stát, že se v současné době, budete mít nehodu, že budete mít výplatu. Takže právě, můžete čerpat důchody, starobní či invalidní. Takže vám soc. bude vyplácet 15dnů nemocenskou, no a když neseženete práci tak budete muset jít na úřad práce a úřad práce vám bude vyplácet podporu. Co vám bude vyplácet? Podporu. Tak, takže proto si platíte to sociální pojištění. Tak a proč si platíte zdravotní pojištění? Či si budete jako zaměstnanci platit zdravotní pojištění?

Ž: kdyby se nám něco stalo

U: no, to ne, kdyby se nám něco stalo, proč si to Tome platíme to zdravotní pojištění?

Ž: odpovídá

U: ne, to je úrazové když už, nebo životní, ale zdravotní pojištění si musíte platit proto aby jste měli nárok na lékařskou péči abyste vlastně mohli být hospitalizováni v nemocnicích, abyste vlastně dostávali nějaké slevy na léky, aby ty zdravotní pojišťovny kolikrát vám zaplatili kolikrát i drahou a náročnou léčbu. Tak proto si platíte to zdravotní pojištění. Vy si pletete zdravotní pojištění s úrazovým či životním pojištěním. Úrazový a životní je pojištění který máte přes x komerčních pojišťoven , jo nabízí to spousta komerčních pojišťoven. Ale tohle zdravotní, které si musíte platit, platíte pouze buď VZP , nebo vojenské ZP, nebo PMV, takže vlastně eh tohle si musíte platit, za druhé je to nutné, když ho pak neplatíte, v USA je to tak, že je to dobrovolné, není to povinné, no a když si to nezaplatí, tak ho kolikrát toho člověka ani neošetří. Jo, protože mu řeknou, my vás nemůžeme ošetřit i kdyby umíral ten člověk, protože si neplatí pojištění. U nás je povinné a také se vymáhá. Když ho neplatíte. No ale v USA to funguje tak, že tam je zdravotní pojištění dobrovolné a taky to tam tak dopadá.

Ž: se ptá

U: no to platit musíš, to je zákonem dané. A to platit musíš. Část platí zaměstnavatel a část musíš platit ty jako zaměstnanec. No, a jak si říkal s tím živnostníkem, kdyby si byl živnostníkem, tak tam je to trošku jinak, tam je to tak, že vlastně se stanoví minimální základy vyměřovací, které vlastně jsou zákonem dané a ty platíš teda buď zálohy každý měsíc nebo potom jednou ročně podle tvých příjmů a výdajů jako živnostník.

Ž: se ptá

U: jak živnostníci?

Ž: se ptá

U: hmm, no ale zase na druhou stranu jako živnostník si vše dělá sám, vše si hradí sám. Jako zaměstnanec, potom má zálohy na daň, soc. a zdrav. Za něj platí zaměstnavatel, 11% si platí sám, ale jako živnostník si úplně všechno hradí sám. A nezatěžoval tím firmu. Potřeboval by větší příjem. Víš. Nezatěžoval tím zdravotní a sociální firmu, pracoval na živnostenský list, v té chvíli je jako samostatná jednotka. Jo tak, takže prosím vás. Vy se na to podívejte, poslouchejte, ano. Na ty ceny a co bylo minule a za 14 dní si na to napíšeme písemku. Holky musíte si to tady od kluků někde okopírovat. Jo, já to už nemám.

PŘEPIS Č. 4

PŘEDMĚT: Ekonomika

VYUČUJÍCÍ: Učitelka 2

TÉMA HODINY: Finanční účty, účtové třídy 2, účtové třídy 3

POČET STUDENTŮ: 18

ROČNÍK: 3.ročník, Mechanik opravář motorových vozidel

U: Tak, máme tady něco rozdělaný. A Začneme ... Tak. Hele ticho. Tomku. Stravenky 213. No a je to faktura nebo to bude 211. Proč? Co tam je? Takže 213, 321. Výborně, dál.

Ž: ... dluhopisy, to je pokladna má dáti (dále jen MD)

U: výborně, ano.

Ž: a to jsou ty výnosy...

U: ano, 375. 375.

Ž: paní učitelko, co znamená

U: emisi peněz, vydávání. Emisi akcií. Taky se můžete setkat s emisí akcií. Můžete přes společnost, neb vydává akcie. Tak Lucko.

Ž: něco zaplaceno zaměstnanci 345,- Kč. ...

U: takže co je účetní jednotka.

Ž: odpovídá čísla účtů.....

U: ale co?

Ž: odpovídá...

U: ty si musíš vybrat co, co je hrazeno tou účetní jednotkou. A je to v rámci toho, co může ta účetní jednotka zaměstnanci poskytnout. 50%. Takže jak to bude?

Ž: odpovídá 527 a 211

U: to nebude 211, ty to máš na ceninách.

Ž: na ceninách?

U: jasně, 211 ceniny.

Ž: aha, tak 213.

Ž: zaplácena v hotovosti zaměstnanci. To bude MD 211 a 213

U: výborně, ano, výborně.

Ž: hrazeno účetní nad rámec předpisů.

U: to znamená, že účetní jednotka nám hradí víc jak 55%, to znamená, že to nepůjde do základů, ale do ostatních sociálních nákladů.

Ž: to je 528 a 213.

U: ano, 528 a 213.

Ž: účetní operace

U: vy to tam máte podle zákona, jak jsme měli, že podle zákona máme 55% takže nám může přispívat na stravné, na stravenky ta účetní jednotka. No a co je nad těch 55% nad ten zákonný rámec, tak je že buď může nebo nemusí a není to zákonem dané.

Ž: se ptá, takže když to bude vždy nad rámec zákonných předpisů, tak to bude 528?

U: ano, 528. Ano ano ano.

Ž: děkuju

U: tak. Ještě někdo.

Ž: účetní operace

U: poskytl, ale ne přijal, výborně

Ž: 243 a hotovost 211.

U: 211 výborně. Tak Klárko.

Ž: podnikatel ... hotovost.

U: tam je ten účet individuálního podnikatele 491, se kterým to budeme pracovat. Jo.

Ž: říká. A dáme to do pokladny.

U: ano, do pokladny.

Ž: 491 dal, a 211.

U: výborně. Nikolko.

Ž: 213, 211

U: hm, 213, 211, proč.

Ž: odpovídá

U: pokladna a ceniny.

Ž: operace

U: jako tržba za služby. Přijato v hotovosti, do pokladny teda jo. Co bude na MD.

Ž: odpovídá

U: 211, a za služby, 602. Výborně, tak. Tome

Ž: 213 a

U: spotřeba poštovních známek. Co to je, co je to. Ceniny. Co nám pošta poskytuje, službu, ano. 518, hm.. a 213. Dobře.

Ž: povídá software

U: software za 7 tisíc. Co to znamená. Software je nehmotný, ale vzhledem k tomu, že vložil za 7 tisíc tak to nejde do nehmotného ale do drobného, tzn. že si může rovnou zaúčtovat do spotřeby, zaúčtujete to rovnou do spotřeby a akorát si uděláte analytickou evidenci. Já vám to ukážu. Ve firmách se to dělá tak, že máte 501 spotřeba materiálu a drobný hmotný majetek (dále jen DHM) se může evidovat na účtě třeba 501(300). To je, že si to firma stanoví sama a už ji do toho nikdo nekecá. Ona ta firma musí většinou dodržet tyhle účty. Protože se jedná o účtovou osnovu pro podnikatele. Ale sama si může stanovit nějakou analytiku. A říci, ano, do tohohle budu účtovat drobný hmotný investiční majetek či nehmotný investiční majetek. Jo, tak jenom abyste věděli, že do té spotřeby materiálu, vy sami víte, že do té spotřeby se účtuje např. spotřeba kancelářských věcí, to jsme si říkali, takže rovnou můžeme do 501 a k tomu analytiku. Záleží na vás, jak to chcete udělat.

ŽŽ: smích

U: takže jaký to bude účet. To bude toho individuálního podnikatele 491.

Ž: říká

U: tak spotřebu, ano. Prosím vás, ztišíme se.

Ž: 211 dal (dále jen D) a 491.

U: ano, výborně. Tak Dál Patriku.

Ž: povídá

U: spotřebovává na straně D, MD.

Ž: povídá

U: hm, ano, a na dal bude pozemek, ano, výborně. Kristýnko

Ž: výběr z účtu,

U: výběr hotovosti z účtu, tak to nebude asi dodavatel. Takže to bude MD... a D, ale máme tam pouze jeden výpis z bankovního účtu (dále jen BU), my tam nemáme příjem do pokladny, co je účet 210, takový neexistuje, takže jak to bude zaúčtováno.

Ž: povídá

U: ano, 311 a MD 221. Výborně. Tak Nikol.

Ž: povídá.

U: s tím jsme se setkali už minule, říkal to tu Honzík, tak kde to najdeme v účtové osnově. Je to DPPO. Je tam záloha, takže 341. Je to úhrada zálohy, zase z BU, tzn. že BU budou na straně D, výborně, proč. A 341 na MD. Ano tak.

Ž: povídá hotovost na účet

U: kontokorentní účet je součástí BU. Ano a MD peníze na cestě. Výborně, 261. Tak, úhrada dodavatelů, který je součástí toho, ano.

Ž: povídá

U: ano, takže krátkodobý a jedná se o výpisy z BU, tak jak to bude, když ti někdo poskytuje úvěr a ty máš v ruce pouze tvůj výpis. Tak jak to zjistím? Přes... peníze na cestě. Přišlo ti to na tvůj. 221 výborně a D 261, výborně.

Ž: úroky z BU

U: z BU, napište si platné úroky, které si připisují na účet, je tu chyba učebnice. Takže bude na straně MD, ano, výborně. A teď máme úroky z úvěrového účtu. 562, ano a 261, ano.

Ž: 568/221.

U: ano, protože se jedná o poplatky bance. Tak, takže to by bylo vše k tomuto. Myslím si, že jsme toho probrali docela dost. A už nám to i jde, ano. Ale písemku psát nebudeme. Jenom já vám teď budu diktovat. Nějaké příkladky, které si můžeme účtovat a pak začneme brát novou látku. Takže si napište. Příklad: a napište si. Přijatá půjčka od

společníka na přijatá půjčka od společníka na 9 měsíců, částka 10 tisíc. A výpis z BU. Tak. 10 tisíc. Výpis z BU, jak to zaúčtujeme?

Ž: odpovídá

U: přečtete si to. A od společníků. Co vám vlastně vzniká. Závazek vůči společníkovi. Tzn. že si musíte najít účet závazek ke společníkovi. Podívejte se na účet 365. To je závazkový účet, takže pasivní, na straně D, bude tam půjčka a další bude výpis z BU na MD. Stačí si to jen přečíst. Tak. teď si napište zaplacená pohledávka od odběratele 36.900. Zaplacená pohledávka od odběratele 36.900. Výpis z BU. Vše teď bude z BU.

Ž: odpovídá

U: MD a na straně D bude odběratel , výborně. Tak teď si napište. Přijatá záloha od odběratele. Přijatá záloha od odběratele. 16 tis. Kč včetně DPH 21%. Zase výpis z BU. A vzhledem k tomu, že je přijatá, která na účet přišla, tak musíme DPH rozepsat musíme vystavit doklad o přijaté platbě. Jak si teda rozpitváme tento základ?

Ž: odpovídá

U: nene, máte to včetně DPH. Takže uděláte šestnáct tisíc děleno jedna celá dvacet jedna a vyjde nám základ třináct tisíc dvěštdvacettři to je základ a zbytek je DPH. Tak. A teď to zaúčtujeme jako přijatou zálohu na BU, tak, máme tu částku a DPH. Víme že je to výpis z BU, tak 221 a 324 přijatá záloha, a protože nám přišlo i DPH na účet, tak to na účet přibylo, ale mi víme, že je to DPH, tak 343. Tak napište si. Společník splatí krátkodobou půjčku. Společník splatil krátkodobou půjčku 4tis. Kč. A samozřejmě výpis z BU. Tak, společník splatil krátkodobou půjčku. Co bychom měli vůči společníkovi. Pohledávku. My jsme mu jí poskytli, my jemu, takže 355.

Ž: odpovídá

U: ano, 355 bude kde, na D, on nám vrací částku na účet. A na MD 221. Výborně, ano.tak. pak si napište. Uhrazena záloha dodavateli software uhrazena záloha dodavateli softwaru 80 tis. Včetně DPH. Tak. Takže.

Ž: odpovídá

U: samozřejmě. A my tam zase máme DPH, které je součástí zálohy 80 tis. Takže musíme zjistit základ a DPH.

Ž: odpovídá

U: ano a DPH bude? Ano, tak a vzhledem k tomu že se jedná o zálohu, ale na software. Tak to bude záloha která se týká dlouhodobého neinvestičního majetku. 051 a ne. Odkud byla poskytnuta ta záloha. No ale z čeho, no z BU, 221 a 051 a DPH. Výborně tak. Napište si. Splacen dlouhodobý úvěr z BU 80 tis. Splacen dluh. Úvěr z BU 80 tis. Výpis z BU. "

Ž: odpovídá

U: no, 221 na dal a MD bude, když máš výpis z BU v ruce, tak 261. Tak. Teď si napište. Platba daně z příjmů vybírané zálohovou srážkou vybíraná zálohou nebo srážkou. Tak. Tome

Ž: odpovídá

U: takže, my se budeme dostáváme k daním a vzhledem k tomu, že máme daň z příjmů, máme tu zálohy, souvisí to s účtem 441, ale existuje i účet 342, který se týká záloh, který se platí z mezd a tento účet se používá při zálohách a srážkách. Takže účet 342 bude účet, který se týká tento příklad, a platíme z BU, takže 221. Dobrý.

Ž: se ptá

U: 342. Peněžní částka stejná. 342/221 z BU. úhrada přijatá od FU, vratka DPH. 12.100,-. Vratka DPH, částka. Tak Kubo.

U: vše co se týká tohoto případu jde z BU, napište si. DPH, ano, tak

Ž: odpovídá.

U: tak napíšeme si ještě kurzový rozdíl kurzový rozdíl (zisk) na devizovém účtu ke dni účetní závěrky na devizovém účtu, ke dni účetní závěrky je 2700,-. Tak a teď mi řekněte, jaký je rozdíl mezi valutami a devizami a co je devizový účet. Určitě jste se s tím setkali... ne. Tak prosím vás, vše je cizí měna, ale valuty se používají v hotovostním plat. Styku, směnárna, pokladna. Takže devizový účet je BU v cizí měně, je to v bezhotovostním tyku. Devizový můžeme mít v rámci firmy. A teď nám vznikl kurzový zisk ke dni účetní závěrky. Máme kurzový rozdíl ziskový, jak to zaúčtuji, jak.

Ž: 663 D a MD 221.

U: výborně. Takže to se týká finančních účtů a účtově třídy 2. A teď si napište účtová třída 3 účtová třída 3, která se týká stavů mezi odběrateli a dodavateli, bude se týkat hlavně odměňování a mezd, výpočty mezd apod. tak. Takže si napište. V účtově třídě 3 v účtově třídě 3 v účtově třídě 3 se zaúčtovávají vztahy mezi odběrateli a dodavateli vztahy mezi odběrateli a dodavateli, přijaté a poskytnuté zálohy, přijaté a poskytnuté zálohy, dále vztahy vůči finančnímu úřadu, tzn. daně, cla, poplatky, apod. a dále vztahy mezi účetní jednotkou a zaměstnanci (mzdy) vztahy mezi účetní jednotkou a zaměstnanci, do závorky mzdy a vztahy k sociálnímu a zdravotnímu pojištění, vztahy k sociálnímu a zdravotnímu pojištění do závorky instituce sociálního zabezpečení a VZP. Instituce OSSZ a například VZP (všeobecná zdravotní pojištění), VOZP, ZPMV, apod. jo. Tak. My se začneme zabývat právě takovou širší skupinkou, která se týká třídy 3 a to se týká odměňování zaměstnanců. Ano. Napište si jako první odměňování zaměstnanců. My si musíme nejdříve ukázat, jak se mzda počítá. Co je mzda a plat víme?

Ž: odpovídá

U: ne, mzda a plat je vlastně to samé, ale plat se používá u vlastně třeba já dostávám plat, protože jsem zaměstnanec státní správy, policajti, hasiči. Všichni zaměstnanci státní správy dostávají plat podle platových tříd. Jo tzn. Nezisková sféra, z veřejných

rozpočtů atd. tam se používá plat. Mzda se používá u soukromého sektoru u soukromé sféry. Takže ta mzda je jinak počítána než mají policajti. Takže tohle je trochu jinak, svoje předpisy, zákony. My jsme podnikatelé, takže nás bude zajímat mzda, jak se počítá. Tak. My si řekneme něco k tomuto.

PŘEPIS Č. 5

PŘEDMĚT: Zemědělské stroje a zařízení

VYUČUJÍCÍ: Učitel 3

TÉMA HODINY: Příprava krmiv

POČET STUDENTŮ: 16

ROČNÍK: 3. ročník, Opravář zemědělských strojů

U: ne matika. Pospíšil, pojd' na to. Nemáme. Znova. Šestnáct. Kdo jde? Ticho. Patrik, jsi připraven? Jsi připraven?

Ž: nepůjdu.

U: ty máš dost sám se sebou. Neraď ostatním. Hele, já ti řeknu co máš. Jdeš sem dopředu. Tak. Samozřejmě, že jsou to pětky.

Ž: pětky.

U: no samozřejmě. Co by to bylo jiného.

Ž: vzteká se.

U: Václavičku, zmlkni. Petře, vy víte, že máte měsíc zadaný úkoly. Můžete k tomu mít papír a co všechno ještě. A vy se dívíte, že za to dávám pětky. To je prostě vrchol nezodpovědnosti.

Ž: vylouvá se.

U: hele Kočka zmlkni. Psát se bude

Z: já to psát nebudu.

U: sedni si o lavici dál.

Ž: je sprostý

U: ještě jednou to řekni a jdeš.

Ž: jen to natočte na video.

U: pro tebe to platí taky.

Ž: ty vole

U: takže teď v té předchozí hodině jsme dokončili granulátory. A teď na to navážeme, pořád jsme v kapitole příprava krmiv. Zvířata. A bude klid. Takže udělali jsme si granulování. Prošli jsme si druhy granulátorů. Řekli jsme si, co se vyrobí krmení. Co se do směsi dává nejčastěji. A jaký je ideál. To znamená ty základní ideální parametry. Napišete další téma: míchání a dávkování. Napište si to. Krmiva. Je důležité a významné to slůvko ... jinak to míchání krmiv probíhá u jiných. Někdo nějaký příklad. Zdenku

Ž: míchání.

U: to je co

Ž: odpovídá

U: ježiš, vy krmíte krávy jabkama? Hoši vy si děláte srandu.

Ž: odpovídá

U: jabkama je jádrama. Ano. Ale nejsou to jaderná krmiva. Takže jaderná krmiva jsou...

Ž: odpovídá

U: obilniny, jo. Takže jaderná krmiva jsou obilniny. A teď zpátky k té dodávce, Zdenku.

Ž: odpovídá

U: míchání krmiv ještě v jiném příkladu, ale ne s jaderným krmivem. Jak se to dělá?

Ž: siláž, senáž, seno.

U: jasně, siláž, senáž. Valič, tadyhle pojď. Jo, takže míchaj se i krmiva objemný tzn. siláž, senáž a do toho se může přimíchávat i něco dalšího, ale řezaného a tak. A to se míchá v čem?

Ž: v míchačce

U: v míchačce moc ne.... V krmném voze. Krmné vozy jsou uzpůsobeny takže tam většinou mají soustavu čeho?

Ž: nějakých šneků

U: jasně, šneků. A u šneka jsme se bavili o tom že jsou schopni dopravovat a zároveň míchat. Jo, takže tím chci říci, že se zároveň míchají i jiný než jaderný, tzn. objemný krmiva ale ty nás teď nezajímají. Nás zajímají tato. Takže kdo by to řekl, provádí se to v čem? Jak tomu budeme říkat, když se tam něco míchá?

Ž: asi míchačka

U: jasně, dobře, tak to bude míchačka. Výborně. Takže do sešitu. Provádí se míchačka. Provádí se míchačka a to už jsem taky řekl, nejčastější součástí těch míchaček bude.. nějaký šneky. Takže nejčastěji soustavou šnekových dopravníků

Ž: jak to bylo?

U: nejčastěji soustavou šnekových dopravníků. Jo, takže to už je samozřejmě učivo z prváku kdy jste dělali mechanický dopravníky a mezi ně patřili šnekový. Kaloš, odstříhni si a pošli dále. Na každém lejstru je jich pět, tak si jeden vezte každý.

Ž: už to mám ten obrázek.

U: to je něco jiného

Ž: není

U: ukaž... no vidíš, to jsem vám to takhle přifotil. Takže to máte. Tak pokud ho někdo nemá, tak si vezme. Jinak mi to vraťte. Když jsem vám minule fotil šrotovníky tak jsem vám to tam dal. Takže pokud to někdo použije, tak si obrázek nechte, jinak ho vraťte. Ty nůžky mi vraťte taky. Takže soustava šnekových dopravníků a na další řádku dáme teda druhy míchaček. Druhy míchaček.

ŽŽ: šum

U: tak a máte je právě na tom obrázku, který jste si odstříhli nebo ho máte z minule u těch šrotovníků. Takže na obr. Č. 135 je áčko míchačka se svislým šnekem se svislým šnekem, důležité je, že je to obr. Č 135. Za druhé, to je to béčko. S obvodovým šnekem. S obvodovým šnekem. Tahle ta míchačka, pokud někdo doma někdy viděl, nejlépe mamínku, tak to není mixér, spíše robot. Některý ty roboty dělaj to, že se otáčí nádoba a v ní se otáčí šnek, tzn. že jsou tam dva různé druhy pohybu. Jo a to je to béčko obvodový šnek. Když se podíváte na ten obrázek, tak tam to je tak, že se neotáčí nádoba, ale celej ten šnek, který je na klikový hřídeli , tzn. tady je někde ten šnek, tak ten se otáčí a zároveň tohle se otáčí. Tzn. že celý rameno jede kolem stěny tý nádoby, které se to týká a ještě se točí ten šnek, tzn. jsou tam dva pohyby současně a tím se zvětšuje ta intenzita toho promíchání. No a pak za cé, stavebníci.

Ž: bubnová

U: bublají. Co. No tak jasně. Vše jde do míchačky.

Ž: odpovídá

U: lopatou se míchá v kolečku. Železným. Davide, do míchačky, fakt?

Ž: ano

U: a viděl si někdy na silnici domíchávač?

Ž: jo

U: tak to je ono. To je bubnová míchačka, buben, otáčející se v něm. Místo toho šneku jsou tam ty lopatky které to prohazují a tím se to promíchá. Lukáší dál!

Ž: poslouchám, když musí ten člověk.....nebo se může....

U: já si myslím, že oni to naplňují tlakem to si nacucnou a že pak vyprazdňují, jestli to můžu říci tak. Se tváříš jako by si to věděl. Jestli je tam něco na vysypání, ale já mám pocit, že umí tu korbu naklopit aby se to pohybovalo gravitačně. Ale jistě si nejsem. Takže tyhle ty míchačky na ty jadrný krmiva. Lukáší neštví mě. Václave píšeš si?

Ž: ne

U: máš to napsaný?

Ž: jo

U: tak je to dobrý. Bavíme se tady o míchání, ale suchých směsí. Když jsme si říkali tu maltu jako směs, tak to je mokrá směs. Ale když se bavíme o jadrných krmivech, tak to je na míchání suchých směsí. Jo. Možná bychom to tam mohli napsat, napíšete: nejčastěji se takto míchají suché krmné směsi. Suché krmné směsi. Suché krmné směsi. Tzn. já s tou míchačkou si namíchám krmivo. Mám tam tu obilovinu k tomu přísadu – formou vitamínů a to potřebuji smíchat. Tak. Když se bavíme o směsi, tak stejně jako do té míchačky, co tam dáme?

ŽŽ: cement, vodu

U: dál.

Ž: odpovídá

U: ty jsi říkal tři věci, co jsi říkal. Hele, ty Lukáší, řekni mi znalci

Ž: co dál

U: Lukáší, řekni mi co je malta

Ž: to už je namíchaný.

U: ne ježiši, ty si vyrábíš maltu zvlášť co tam dáš.

Ž: písek, cement, šterk

U: do malty? Tak mi řekni, co je beton

Ž: aha

U: aha

ŽŽ: odpovídají

U: vy si děláte srandu, vy nevíte, co je malta a co je beton.

ŽŽ. aha, aha.....

U: může být. To je od vás jediný rozdíl?

ŽŽ: odpovídají

U: co je v maltě oproti betonu jinýho? No samozřejmě. Že tam není písek? Ty vole. Co tam je?

Ž: vápno

U: hoši, to snad není pravda, vy v osmnácti letech , teda v devatenácti co je beton a co malta. No nic, to nevadí. Já jsem tím chtěl říct, Davide, to si tam házel, co tě napadlo?

Ž: to řekl Bohuš

U: takže jednu jsi udělal s půl pytlím písku, druhou s půl pytlím cementu, pak dva pytle cementu?

Ž: různě, se počítá

U: co se počítá

Ž: ty pytle

U: jasně hoši, k tomu chci dojít, že to je jedno, co tam dát, co to udělá, ale že byl dán v podstatě nějaký recept. Ty dáš tolik toho, tolik toho tolik toho, no jasně.

S: tolik písku, tolik vody.

U: správně, takže halooo, otočíme se. Takže samozřejmě to samý je u těch směsí. Každá směs má svůj receptík a do každé složky se musí něco dát. A míchačkou namíchat a teď jde o to, proto o tom mluvím, jak to tam nadávkuju, když tam mám Davida s lopatou a chci tam mít další zařízení, které to udělá za mě, takže jsem teď ten mladej otrokář, takže si napište. Způsoby dávkování, dávkování, způsoby. Při výrobě krmných směsí. Při výrobě krmných směsí. Tak jsou dva základní typy toho dávkování. Říkali na ty lopaty, tak to je dle objemu. Takže to dávkování jedno je objemové.

Ž: odpovídá

U: výborně Václave, ty by si se hodil i do kuchyně. Jasně, hrníčkový buchty ty by ti šly. Hrníček mouky, hrníček cukru. To je přesně ono, objemové dávkování, jo. Škoda že tam musí být ta ruka. My spíš chceme, aby tam bylo nějaké zařízení. Který to udělá za nás.

Ž: kilový

U: za druhé, rozhodně, nepište si to ještě. Tzn. já můžu poměřovat na objem, litr, dva, kubík, dva kubíky, nebo na hmotnost. Václave, na kusy taky, dáš do toho dvě vejce a je to v pořádku, takže jo. Objemové dávkovače za a pište turniketové, turniketové si tam uděláte rychle obrázek. Turniket kdo ví, co tuší co to je, kde se s tím setkáte.

ŽŽ: na letišti

U: v televizi, tak povídej, kde bys ho tam viděl, kde je turniket

ŽŽ: na sjezdovce

U: no jasně, přijdu k závoře, píp a už jsem tam. Nech si to patentovat ten svůj styl. Třeba holub ten je úplně odvázaněj, ten jen lítá. Pecka styl. Mohli by jste to změnit ještě na styl pecka. Hele, tak tohle je klasika, vsup někam a pak závora. Hele, byl jsi někdy v obchodáku?

Ž: no nebyl

U: tam mívají ty točivý skleněný dveře. Tak to je turniket.

Ž: to bylo v prioru

U: to nevím, chlapče. Vím že to bylo ve Sparu. Hele takže tohle turniketový obrázek. Nic složitěho, násypka skříň, váha zadní točka jo. Každěj má svoji váhu. Vypadne směr. Takže jenom násypka, tělo, klidně jen na čtyři, to je jedno. A pak to někam vypadáva. A na počtu otáček toho rotoru, jasný, když tady ta jedna lopatka má určitý objem. Jedna otáčka, vypadne mi tam určitý objem. Třicet dávek a pak třeba dávkovač dodá jinou složku. Tohle si už nemusíte kreslit, to už máte z přepravy. Ale teď nejde o přepravu ale o dávkování. Pšeničný šrot, něco kukuřičnýho, atd.

Ž: to jsou ty lopaty

U: Karlos, jak jsi na tom s kreslením? Ty jsi ještě nezačal, jo tobě nepíše péro, ti půjčím. Tak co bude psát nebo ne?

Ž: nevím

U: hele Václav kreslí. Ukaž mi to. No vidíš, jak ti to jde, pochvala. Jarda je hotovej malíř. Hoši o co tam jde u obrázku?

U: o tohle, tohle je ten turniket, nedá se regulovat množství. Jen pro Informaci. Kdo si vzpomene, kde bylo slovo hradítko k regulaci něčeho? V jednom testu to máme...

Ž: sečka?

U: tam je to taky, ale ne... testuji...

Ž: v dopravnících?

U: ne

Ž: odpovídá

U: ne, nic. Bylo to u hnojení průmyslovýma hnojivama. V zadu je to hradítko a přes to to hnojivo jde na rozmetací kotouče. Tam nemusíte nic dělat, jen důležité toto. Hele, stačí. Máte hotovo nakresleno.

Ž: ne

U: ty neumíš udělat kolečko se čtyřma čárkami?

Ž: já jich udělal dvanáct

U: můžeš jich mít dvanáct Václave. Nic proti tomu. Takže máme turniketovej. Václave, ty mně chceš být blíž... to je tím silným vztahem. Cože... ještě něco jsi říkal...

Ž: je to zbytečný

U: co píšou,

Ž: nic

U: tak další, kolový. Co ji baví? Asi vařit. Šnekový. Píšou na tom obrázku, co jste si vystříhli, 135 C, tam je objemový dávkovač šrotový. Šnek jednoduchý. Šnek se pohybuje v čem aby to fungovalo

Ž: někde

U: v trubce, buď uzavřená nebo může být žlab.

Ž: žlab

U: a je úplně jasný, že každej ten závit dá nějakou dávku. Že když ho nechám točit půl minuty, tak něco z něj vypadne. Když ho nechám minutu, tak vypadne dvakrát tolik. Jo, takže i šnekem se dá dávkovat. Jo, tím že ho zapnu na dobu, která je limitovaná. Takže šnekový a pak jsou ještě objemový dopravníky vibrační. Ty se vám budou líbit. Z čeho, zkuste zavzpomínat, kde vibrační dopravník jsme už potkali.

Ž: u kombajnu.

U: super, kde?

Ž: odpovídá

U: jo, vytrásadla a ještě je tam jeden, jistější. A kde je umístěn?

Ž: odpovídá

U: nepamatujete si nic. Pod ním vytrásadla, ne to není. Síto. To je dopravník, dopravní síto. Ten je umístěn tady. Dvě dávky a tady se děje tenhle pohyb a co to dělá? Dělá tohle, to znamená, takže to je vibrační dopravník. To je to samé. On si přehazuje ten

materiál dál a dál. Jak se to jmenovalo u kombajnu, to má svůj název... dvoustupňová přívěska. Kombajnisti tomu říkají, tenkrát když jsme to probírali.

Ž: koča

U: protože chlapi tomu dopravníku říkají koča. To je ve slangu. Ale podstata je, to je on, vibrační. Teď za druhé napište hmotnostní. A tam to bude jednoduché. Bude jen za á. Protože hmotnostní je , jak na dávkuju, dám to na váhu. A dneska ty technické možnosti jsou hustý, dost dobrý, takže nejčastěji se používají pásový dopravníky, které mají v sobě senzory. A ten pásovej dopravník tu váhu hlásí, kolik je na něm materiálu. Se točí točí, a já potřebuji dvacet kilo. Ve chvíli, kdy je na něm dvacet kilo tak zastaví a ty pásový dopravníky se dělají sklopný, tak se sklopí, ono to z něj sjede a mám naváženo, jo. Jo, jen kdybyste tomu nevěřili, tak na některých krmných vozech v malostech jsem to viděl. Normálně přijede, dá do toho senáž, šup, naváží, odjede, přijede, kouká na váhu, dvacet kilo, padesát, sto, konec. Má to tam na všechny složky, a než přijede do stáje, tak to naváží pustí šneky a už jim to tam pere. Už promíchaný, jo, takže ty senzory.

Ž: takže ty vozy to váží přesně?

U: hele ty senzory , dávkování podle možností. Dělá se to běžně. Když to nejde přesně na přesnost, zemina, rašelina. Má nějaké údaje a ví přesně kolik má objem lžíce a pak do káry, odjezd, hotovo. Takže jasný. Jde o známého, zda ti to lžící přimáčkne a přihodí. Takže u těch hmotnostních napíšete nejčastěji se používají pásové dopravníky, Patriku budeš něco dělat. Jo. Pásové dopravníky se zabudovanými se zabudovanými hmotnostními senzory. Se zabudovanými hmotnostními senzory. Jo a do závorky si napište (sklopné), nemusíte, ta konstrukce je sklopná. Nebo když je to zvažené, uzavřu přísun z násypky a ono to dojede. Sklopné se používají při krmení. Nežlabové dopravníky. Že tam dojede na pásu krmivo. A když je to na celé délce, tak se to zastaví, jenom se to sklopí, spadne to do žlabu a je nakrmíno. Jo takže taky systémy nežlabových dopravníků. Tak jo, tak dneska všechno. Tento týden se uvidíme ještě při strojích. Bude další zkoušení. Losovat nemusíme, stačí, když se někdo přihlásí. A řekne já jsem připravený a může začít chránit další.

PŘEPIS Č. 6

PŘEDMĚT: Zemědělské stroje a zařízení

VYUČUJÍCÍ: Učitel 3

TÉMA HODINY: Stroje pro dopravu a výdej krmiv

POČET STUDENTŮ: 16

ROČNÍK: 3. ročník, Opravář zemědělských strojů

U: Václave vstávat nemusíš, už jsme se viděli. Stroje. Vemte si sešit. Hele pánové, co se týká té matiky, co jsme nedodělali. Jenom dokončit, příští hodinu doděláme, co nám chybí, co ještě počítáme

Ž: plášť.

U: povrch. Plášť je co? To kolem dokola, potřebuji k tomu připlácnout, na čem nám to stojí. Uděláme povrch kužele, kouli a přes příští hodinu začneme počítat příklady. Takže stroje. Číslo hodiny.

Ž: dvacet šest

U: takže 46. Dneska zakončíme tu problematiku dopravy krmiv. Takže napište stroje pro dopravu a výdej krmiv. Petře co potřebuješ?

Ž: nic

U: takže 46 stroje pro výdej a dopravu krmiv. Hele poprosíme návštěvu, číslo do šestnácti.

Ž: osm

U: Václave, hej. Václave Václave. Takže nemáš.

Ž: nemám

U:to je vrchol nezodpovědnosti ,bude šestnáctého, za pět. Hele hoši, že je někdo v tom stádiu, že tu otázku ztratil, tak si ji vypracuje znovu. To musíš Václavíčku přinést. Už je někdo kdo má tu otázku připravenou?

Ž: já

U: a proč jsi se nepřihlásil?

Ž: nechci

ŽŽ: šum

U: ...nerad' ty máš co dělat sám se sebou

Ž:.....

U: ještě jednou to řekneš!.....

ŽŽ: šum

U: hele kluci, takže stroje pro dopravu a výdej krmiv. Tím celou tu pasáž přípravy, když jsme se bavili o krmivech

Ž: granulovaných

U: suchých. Už jsi se přiblížil. Již základní rozdělení krmiv.

Ž: objemná a ta druhá, hmotnostní.

U: ne hmotnostní, to si pleteš s dávkovačem. Ty jsou hmotnostní a objemový. Já se bavím o krmivech. Ne. Objemná ano, co tam patří. Hele

Ž: senáž, siláž, kukuřice

U: pojd'te na to, čím to začíná. Siláž, to zelený

Ž: něco

U: co ještě do objemných krmiv. Zelený, pak je senáž, siláž, seno, jasně. Vyjímečně by to mohlo být krmení sláma.

Ž: odpovídá

U: ta druhá skupina, obilný ne, tomu se říká nějak jinak.

Ž: odpovídá

U: pecka styl jasně. My jsme se bavili o těch jadrných krmivech, my to tím zakončíme dneska. Tak ty krmný zařízení co jsme do teďka probírali, Petříčku. Takže vše co jsme probírali, dávkovače šrotovníky, dopravníky. Jsou na to vše požadavky. Napíšete požadavky na krmná zařízení, tzn. vše, čím se krmí, tak existuje obecná skupina požadavku, co by ty stroje měli splňovat. Proč se to dělá strojem?

Ž: šetří práce

U: ne, obecně. Aby se minimalizovala lidská naše ruční práce. Postupy a vše se dřív dělalo ručně, teď omezujeme.

Ž: jdeme domů pěšky

U: takže ty požadavky minimalizace ruční práce. Vy kdybyste se podívali na nějaké statistiky zaměstnanců v zemědělství dříve a teď, tak ta křivka je jasná, neustálý úbytek a přitom objem té práce v některých oblastech klesá, ale někde stoupá. Klesají, protože oblasti nejsou konkurenceschopné.

Ž: zahraničí, levné dovozy.

U: jasně, někdo doveze nějakou potravinu a ona je levnější, i když je lepší. Než tady. Ten dopad na ty počty lidí to má. Ale ten trend je takovej, že ta lidská práce se nahrazuje strojem. Tak a zase pro vás, další požadavek. Aby to bylo...

Ž: jednoduchý

U: jednoduchý. Rozumný. Jednoduchost, co říkáš?

Ž: jednoduchý

U: a k tomu ještě přihodit, ale ne. Aby jste mohli dělat více prací, nebo použít pro více kategorií zvířat. Takže víceúčelovost. Co to znamená?

Ž: pro víc účelů

U: jo, takže takhle, Davide co když zbyde čas, můžeme si pustit studie, i u zvířat a u lidí, že hluk má vliv na produkci.

Ž: slunce, seno

U: je dobře, že aspoň něco tušíte. Ano, to je pravda. Jako z tou hudbou bych to nespojoval, ale obecně platí, obecně platí, že když je klid, tak ta pohoda zvířete a jeho produkce je vyšší než když je hluk a křik. A to není tak odlišný od lidí. Že to tam prostě funguje. A co jsme dělali předchozí hodinu,

Ž: dávkovače

U: dávkovače, takže potřeba aby ty stroje byli schopni já řeknu dej tolik a on dal tolik, rovnoměrně. Takže rovnoměrné dávkování. A ještě tam dopište k tomu, jo. Do dosahu zvířete. Do dosahu zvířete. Co tím myslím, co je tím myšleno. Nepotřebujete k němu lidi, je to jednoduchý, vše umí, je to tichoučké. Projede to stájí, tam to něco vysype. Kráva spokojená.

Ž: že se to vyklopí

U: jasně. I tohle je důležité aby to technicky fungovalo. Takže aby se to zvíře k tomu dostalo. Takže tohle jsou obecné požadavky a teď se podíváme zase souhrnně na ty hlavní kategorie zvířat. Který ... takže nejrozšířenější skupina

Ž: skot

U: Václave, Davide. Že co.

ŽŽ: odpovídají

U: skot. Takže krmení skotu se rozlišuje, bude odlišný, od toho, jaké ustájení tam je. Zkuste dát dva základní způsoby, jak se ustájuje skot.

Ž: ve stáji

U: tam si napište, závisí na způsobu ustájení, které může být. Závisí na způsobu ustájení, které může být. Volné a nebo vazné. Petře co to znamená, zkus to vysvětlit

Ž: vazné je přivázan, volné venku.

U: pozor pánové, to všechno je ve stáji. Volné i vazné je ve stáji

Ž: mě bolí hlava

U: mě taky. Počkej, pojďme zpět k tomuto. Jé hele, dneska je velké množství dobytka na pastvě, a jsou tam celoročně. Ustájení. A to není ve stáji. Je pastevní odchov nebo stájový odchov. Jakej je teda rozdíl v tom množství těch zvířat venku celoročně. Co od těchto krav chceme?

Ž: maso.

U: maso. Jasně. Jen abyste si uvědomovali. Na pastevních odchovech celoročně, se nedojí. Ne, nedojí. Takže ty krávy to mlíko mají jen pro ty mláďata. To jsou masný plemena, je to reprodukční stádo, 100 kusů. Co tě tak rozesmálo. Produkce, reprodukce,... fakt. Tyhle znalci tam stojí, připouští se přirozeným způsobem, řídí si to sami nebo pan inseminář. Rodí se telata. Co se s nima dělá. Řekli jsme že je to na maso. Tak ty narozený se tam nechají nějakou dobu a pak to jde na maso a stádo zůstává furt stejné. Ty starší kusy se vyměňují. Ne za dva roky ale za dýl. Jen abyste si to uvědomovali. Takže zpátky do stáje. Takže má svůj řetízek, nebo svůj box, kde je zavřená.

Ž: ptá se

U: prostor, ve kterém se pohybuje, krmiště, kde se nažere, kaliště, kde je kalivo a pak má místo, kde odpočívá. Takže takhle. Teď to tam pojďme pověz mi Davide. Nějakou zkušenost ze života

Ž:.....

U: dělej. Takže ustájení máme. A napíšete si dál varianty. Takže varianty krmení. Jo, jasně. Dvojtečka. Včera jsme si říkali. O technice, o strojích. Žlabové a nežlabové dopravníky. Václave včera to bylo. Pásovej dopravník. Senzory na váhu, pak se to zastaví, sklopí se to, spadne to do žlabu a mají vystaráno. Tohle je jeden z modernějších způsobů.

ŽŽ: se baví

U: jdeme dál. Krmné vozy. Zakládací, krmné vozy zakládací. Kdo by zkusil odhalit a opsat, co se tím myslí.

Ž: vysypá se to z vozu

U: jede auto a vedle toho je dopravník a vypadává to. Tzn. že mám stroj a na jeho konci bude dopravník který to bude vracet. Jo, takhle a takhle. To je zakládací, to je že to vyhodí do strany do žlabu. Včera jste říkali, i míchací. Míchací. No a pak že tohle je směřováno do objemného krmiva. Tak ze včera i nějaké dávkovače. Jo. Dávkovače jaderných krmiv. Tak Karlos. Hej. Cože. Jdeme na další kategorii. To se nám tam vejde. Co tam bude.

ŽŽ: ...

U: samozřejmě. Takže krmení prasat.co se liší od skotu.

Ž:.....

U: to bych neřekl Václave. No jiný způsob v čem

ŽŽ: baví se

U: jeden, Ondro

Ž: prasata sežerou vše

U: to je pravda. To jsem ještě neviděl. Je to pravda. Jasná věc. Výborně. V té potravě. Kolik tak bys typl?

Ž: 20

U: 20? Neřeš to. Neučila tě, nazdar. Kolik tak

ŽŽ: povídají

U: vyjímečně i počet ... prasata jsou taky savci. Hele ale zpátky k tomu té základní odlišnosti. Zapomeňte na to, že prase sežere vše. Co je základní věc? Už jste viděli, že by někdo učil do prasečáku senáž, siláž?

Ž: ne

U: napíšete si. Napíšete si nekrmí se objemná krmiva. Ale pouze takže neobjemná, samozřejmě. Dobrý prase všechno spase, není to tak úplně, je to nadsazené. Takže neobjemné. Ale pouze jaderná. A krmné směsi. Petře nech toho.

Ž: neživý

U: výborně. A co dál... výborně, aspoň něco si pamatuješ. Na další řádku si napište. Systém výkrmu může být. Systém výkrmu může být. Tak co se liší. Dříve představitelný, že by se tím krmili kočky třeba

Ž: granule

U: granule, bez problému, zvířata se naučí. To platí o všem. Václave, vzal sis včera večeři. Vždyť si říkal, že je to pro psy lepší než pro lidi. Že by ti to chutnalo.

Ž: včera to chválil

U: proto se ho ptám, když to tak chválil. Tak přidej.

Ž: až bude hlad

U: to jsme si taky řekli, že v nouzi by to šlo. Takže suchý, tzn. Petře buď zticha. Tzn. Petře. Byly doby, kdy jsme se moc neviděli, tak jsem rád, že teď chodíš. Poslední dobou už máš zdraví i oči.

ŽŽ: smějí se

U: mám radost. Hele takže suchý, tzn. ty zvířata jsou celoročně krmeny pouze suchýma. Šrot jo, ale směsí. Takže namíchaný. Tak. Další varianta krmení je zvlhčenou směsí. Zvlhčenou směsí. Dá se to navlhčit, vodou, postřikem, venku, a nebo to je o systému. Jako máš ustájení, tak tady máš konstrukci. Rozhodneš se a postavíš si pro to. Tu suchost, tu konzistenci, je to pořád to samé. Tady bez vody, tady je trochu vody a tady

Ž: kašovitou

U: výborně. Takže si napíšeme kapalnou, nebo kašovitou směsí. Tak. Jo, protože tady když se rozhodnete, že si prasečák postavíte na kapalnou nebo kašovitou stravu, tak tam budete mít systém šnekovitých dopravníků. Tak si tam napište jednu větu k těm prasatům. Doprava krmiva doprava krmiva, toho jádra těch směsí. Doprava krmiva se nejčastěji řeší se nejčastěji řeší systémem dopravníků systémem dopravníků a pak si dejte dvojtečku, buď do žlabu, Václave, do žlabu a nebo nejsou žlabu, ale jsou to

ŽŽ: odpovídají

U: krmítka. Bude tam nějaké zařízení a ty zvířata si z toho vezmou. Tak. Takže všechno. Pánové, příští týden, až ještě máme čtvrtek. Takže jeden z vás bude vylosován z otázky. Těším se. A začneme odklizením hnoje. A jdeme na to. Dneska vše. Nashledanou.